

Universitätsbibliothek Wuppertal

Codicis Dn. Ivstiniani Sacratissimi Principis P.P. Avg. Repetitæ prælectionis Libri XII

Justinian <I., Byzantinisches Reich, Kaiser>

Frankofurti ad Moenum, M D LXXXVII.

Collatio IIII.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1733)

dux in vtraque harrum prouinciarum fuit: necessariò nobis se habere placuit propter hanc nouitatem, soli sedi tuæ & gloriosissimo quæstori tradere appellationum examinationem: cedere quoq; clementius tuo officio, vt ijs que super hoc aguntur, ministrent, vnde siue aliquid factum est tale prius, siue etiam postea fiat: eundem ordinem causæ imponi sancimus.

Cap. V.

administraciones.

Q Via verò duæ fuerunt ministraciones pure & comitis Orientis, & iudicis primæ Syriæ: & ciuiles quidem huius administrationis appellationes ad tuam referre bantur sedem, officio administrante solummodo tuo: comitis autem Orientis, vt pote spectabilis, in sacrarum auditionum figura, ad sedem tuam & gloriosissimi quæstoris veniebat, solis qui ex sacris sunt scriinijs ministrantibus.

Cap. VI.

S Ed hoc in hac parte nobis bene se habere visum est, in hac videlicet administratione commune dare ministerium & ijs qui ex sacrarum epistolarum scriinio sunt, & qui ex officio tuæ celsitudinis. quod enim prius duorum vicariorum fuit Pontica & Asia, & omnino innouatum est, & in vnius administrationem solius prouinciæ mutatum, (dicimus autem aliud Galatiæ, aliud autem Phrygiæ Pacatiæ) veniat quidem tam ad tuam celsitudinem, quam ad gloriosissimum quæstorem: solum autem modò ministerium suscipiat officium sedis tuæ.

Cap. VII.

I llud tamen sancimus, vt ex administrationibus nunc à nobis adiuuentis, & mutantibus antiquum schema, siue hoc ipsum secundum naturam propriæ iudicetur administrationis, siue etiam ex delegatione nostra: idem seruetur schema: & ibi solum administrare officium tuæ celsitudinis sancimus.

Cap. VIII.

S imiliter siue ex delegatione, siue ex cinguli natura appellatio veniat, officium tuæ celsitudinis ministrare appellationibus sancimus: siue etiam ex delegatione nostra, similiter officij erit tui.

Cap. IX.

I N quibus autem commune diximus & tuorum officiorum & sacri scriinij ministerium, similiter commune seruamus, siue ex delegatione, siue (secundum quod dispositum est) in iudicio fiat examinatio. Super illis tamen litibus quas non spectabiles iudices iudicant, sed aduocati solùm: referatur negotium tam ad sedem tuam, quam ad gloriosissimum quæstorem deuotissimis libellensibus ministrantibus eis: quoniam dum nihil omnino super vlt. Cod. Sbi istis innouatum sit, antiquam seruamus figuram, sicut senat. l. 32. C. etiam in alijs omnibus non innouatis antiqua ministeria manere in semetipsis disposuimus, nulla nouitate faciendâ. accedens namq; nouatio aliter quodam modo oportere fieri etiam ministrantium ostendit figuram.

de libellensibus adde l. ministrentibus eis: quoniam dum nihil omnino super vlt. Cod. Sbi istis innouatum sit, antiquam seruamus figuram, sicut senat. l. 32. C. etiam in alijs omnibus non innouatis antiqua ministeria manere in semetipsis disposuimus, nulla nouitate faciendâ. accedens namq; nouatio aliter quodam modo oportere fieri etiam ministrantium ostendit figuram.

EPILOGVS.

Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem: tua celsitudo omnibus faciat manifesta edictis destinatis à se: vt omnes cognoscant quæ nobis sunt placita. Dat. 15. Kalend. April. CP. P.C. Bilisarij V.C. 535.

DE ARMENIIS.

Tit. VIII.

NOVELLA CONSTIT. XXI.

Imperator Iustinia. August. Aracio Proconsuli Armeniæ.

adduntur in Scrimgeriana editione hæc, & vt ipsi per omnia Romanas sequatur leges.

ARMENIORVM regionem bene legibus gubernari volentes, & nihil ab alia nostra differre republica, & administrationibus eam Romanis ornauimus, prioribus eam liberantes nominibus. & figuris vti Romanorum assueuimus, sanctionesque non alias esse apud eos quam quas Romani nominant, disposuimus, & existimauimus oportere expressâ lege illud quoque corrigere quod malè apud eos delinquebatur, & non secundum barbaricam gentem vitiorum quidem esse successiones tam parentum quam

fratrum & alterius generis, mulierum verò nequaquam: neq; sine dote eas ad viros venire, nec emi à maritis futuris, quod barbaricè hactenus apud eos seruabatur, non ipsis solummodo hæc ferocius sentientibus, sed etiam alijs gentibus ita ex honorantibus naturam, & fœmineum iniuriantibus genus, tanquam non à Deo sit factum, nec seruiati natiuitati, sed tanquam vile & ex honorandum, & extra omnem competentem honorem.

Cap. I.

S Ancimus itaq; per hanc sacram legem, & apud Armenios hæc ipsa tenere quæ & apud nos occasione successione fœminarum, & nullam esse differetiam masculi & fœminæ: sed sicut & in nostris legibus dispositum est, secundum quam figuram heredes existant parentum, hoc est, patris & matris, & aui & auæ, & adhuc longius, vel eos qui post ipsos sunt, hoc est, filij & filia, & quemadmodum ipsi hereditatem transmittant, ita apud Armenios esse, & nihil Armeniorum leges à Romanorum differre. Si enim nostræ reipublicæ sunt, seruiuntq; nobis cum alijs gentibus, & omnibus nostris fruuntur, nequaquam solæ apud eos fœminæ nostra æquitate repellentur, sed omnibus sub æquitate nostræ erunt leges, quascunque & ex veteribus collegimus & in nostris posuimus Instituti atque Digestis, & quæcunq; ex Imperiali legislatione tam priorum Imperatorum quam nostra conscriptæ sunt.

Cap. II.

Hæc igitur omnia valere per omne tempus sancimus incipientia à principijs præsentis quartædecimæ indictionis, & huius secundum quam hanc scripsimus legem. Nam & antiquiora perscrutari, & ad superiora tempora ascendere, confusionis magis quam legislationis est. sed ex temporibus sicut prædiximus præsentis quartædecimæ indictionis tantum & in subsequenti vniuerso tempore successiones maneat similes ex omni causa qua in successione relata est, similiter in mulieribus, similiter in viris de cætero seruandis. Quod autem prius factum est, omne manere in priori figura sinimus, siue in progenitorialibus siue in alijs factum est, nihil omnino communicantibus fœmineis personis super iam diuisis progenitorialibus prædij aut factis successioneibus vsq; ad tertiamdecimam indictionem & hanc, sed ex memorato tempore, hoc est, quartædecimæ indictione, valere quæ à nobis sunt legislata, sancimus.

EPILOGVS.

Quæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem, tua magnificentia, & qui post eam administrationem susceperint, in perpetuum custodire festinent. Datum 15. Kalen. April. post Bilisarij V.C. Consulatum.

i. anno 536.

COLLATIO III.

DE NVPTIIS.

Tit. I.

NOVELLA CONSTIT. XXII.

Idem Imperator Ioanni gloriosiss. sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconsuli & patricio.

PRÆFATIO.

PRIMARIE quidem iam variæque positæ sunt leges à nobis vniciuique parti prius à nobis sancitorum quidem aut dispositorum, visorum autem nobis habere non rectè, ad meliora dantes viam, & exponentes subiectis quo competat degere modo. hoc autem quod nunc à nobis sit, lex quædam est communis omnibus & propria, rebus competentem ordinem ponens. Si enim matrimoniū sic est honestum, vt humano generi videatur immortalitatem artificiosè introducere, & ex filiorum procreatione renouata generâ manent: iugiter Dei clementia, quantum est possibile.

8 πρὸ τῶν δευτερογενῶν νομῶν Scrimger. de secundis nuptijs, Iulian. de solutione secundarum nuptiarū, & de secundis nuptijs Index Regina bibliotheca apud Cuiac.

facit Paul. ad Hebr. c. 13. Gerf. 14. Nou. Leon. 26. l. 220. in ff. de Verbor. signifi. fibile.

Laus matrimoni.

Ius vetus ad secundas nuptias pertinet.

L. 1. 2. 3. C. de secund. nupt.

L. 6. Cod. de secund. nupt.

Ius nouum ad secundas nuptias pertinet.

L. 8. 9. 10. 14. j. de secund. nupt.

Pudor non est addicere quod ignores.

hac lex in futurum fertur non in prateritum.

hinc sumpta est auctoritas ad eos Co. de secund. nupt.

secundis.

In eo differt lex a iudice: hac, de prateritis: illa, de futuris statuit.

Futuri ignorantia excusabilis.

Communis error ius facit.

Hec lex non tollit coniugibus ius liberè legandi.

Instit. de leg. Falcid. l. 1. ff. ad leg. Falcid. l. 120. ff. de regul. iur. adde Nouell. 1. in f. prim. C. de sac. eccles.

diuortijs.

intelligit legem 3. C. de secund. nupt.

sibile, nostram immortalitatem donante natura, rectè nobis studium est de nuptiis. Alia namque omnia quae sancta sunt à nobis, non omnibus competunt nec hominibus nec rebus nec temporibus: studium verò nuptiarum totius est (vt ita dicatur) humanae sobolis: ex quo etiam renouatur solo: & ampliori quam alia sollicitudine dignum est. Antiquitas equidem non facit aliquid de prioribus aut secundis perferat nuptiis, sed licebat & patribus & matribus & ad plures venire nuptias, & lucro nullo priuari: & causa erat in simplicitate confusa. Maioris autem Theodosij temporibus amplior sollicitudo facta est circa huius rei tractatum, donec circumiens per ceteros imperatores, in Leonem pia memoriae peruenit, virum fortiter atque viriliter etiam de istis plerumque sancientem, nos autem in constitutionum compositione multa quidem & alia de istis decreuimus: existimauimus autem oportere nunc consiliis perfectioribus causam considerantes etiam quaedam corrigere non aliorum solummodo, sed etiam quae à nobis ipsi sancta sunt. Non enim erubescimus si quid melius etiam horum quae ipsi prius diximus, adinueniamus, hoc sancire, & competentem prioribus imponere correctionem, nec ab aliis expectare corrigi legem.

CAP. I.

Vo igitur haec praemittantur huic legi: & primum illud, vt omnia quaecunque in prioribus sancta sunt, siue a nobis, siue à prioribus nostris, haec valeant singula secundum propria tempora, non habentia vllam ex praesenti lege nouitatem: sed & in suis casibus valitura atque tractanda: & suos euentus ex ijs quae iam posita sunt legibus expectantia: & nihil communicantia praesenti legi. praesentem verò legem ex nunc valere volumus in omnibus futuris casibus, & in omnibus postea nuptiis, siue prioribus, siue deinceps, & in posteris aut futuris siue nuptialibus lucris siue successiōibus quae ex filiis sunt, etenim quod quidem omne iam praecessit, conscriptis relinquimus legibus: quod verò futurum est, per praesentem munimus legem. Vnde siue secundae prouenerint nuptiae, siue parentibus successiōnes ex prioris matrimonij filiis, siue lucra ex dotibus, aut antenuptialibus donationibus, aut ex alia causa: siue existentibus ex secundo matrimonio filiis, siue etiam non: in prioribus temporibus haec seruentur secundum sua singula tempora: & seruantur tã viri quam mulieres prioris legis latione, siue ad alias venerint nuptias, siue etiam vsque ad priores steterint: siue successerint filiis, siue aliquid omnium egerint priores sequentes leges. Illis enim credentes, & ita contrahentes nullus culpabit quare non futurum seauerunt: & hoc quod videbatur quidem & tractabatur omnibus modis, crediderunt: quod verò nondum factum erat, non formidauerunt. Vnde illa quidem omnia maneat suum seruanti ordinem: deinceps verò tempus in posterioribus pariendis casibus omnia in vna hac lege posita atque collecta respiciat quaecunque de futuris (sicut dictum est) nuptiis competunt valere. Vnum itaque hoc praemittatur legi.

CAP. II.

Secundum verò illud, vt omnia quaecunque ex hodierna die testator disposuerit de talibus, siue vir siue mulier consistat, haec valeant. Disponat itaque vnusquisque super suis vt dignum est: & sit lex, eius voluntas: sicut & antiquissima nobis lex & prima pendè reipublicae Romanorum disponens ait, (dicimus autem duodecim tabularum) secundum antiquam & patriam linguam ita dicens, Vti legasset quisque de sua re, ita ius esto. nullo valente citra illius voluntatem, nec si sacram impetret formam, nec si quidpiam aliud omnium, aliquid aliter disponere in rebus alienis. Si verò nihil testator dixerit aut disposuerit quod non iam positum & valentibus praecipuum sit legibus, nec aliquid contra vniuersales leges ordinauerit: tunc haec nobis lex posita sit, omnia quantum est homini possibile comprehendens, & transiens in breui, & ea quae in prioribus erant corrigens nuptiis, & quae in secundis: & ea quae in successiōibus & in solutionibus nuptiarum siue ex morte, siue ex separatione: & ea quae ante luctuosum tempus sunt, & post illud, & vnam quandam continuationem faciens totius huius conscriptionis atque legislationis: olim quidem inchoatam, ex quinque verò praecipue & quinquaginta & centum annis frequentius motam, & particulariter correctam simul, & paulatim colligatam ad semetipsam & coherentem, confusam in plurimis, &

quadam semper egentem correctione, puramque & consonam sibi omnino declarans.

Quae res constituat nuptias, quae dissoluat.

Cap. III.

Nuptias itaque affectus alternus facit, dotalium non egens augmento. cum enim semel conuenierit sub puro nuptiali affectu, siue etiam oblatione dotis & propter nuptias donationis: oportet causam omnino sequi etiam solutionem aut innoxiam, aut cum poena: quoniam eorum quae in hominibus subsequuntur, quicquid ligatur, solubile est. Vt autem etiam super indotatis matrimoniis distractione facta, poena merito subsequatur: hoc nos adinuenimus primi.

De diuortijs bona gratia factis, & aliis modis.

Cap. IIII.

Distrahuntur itaque in vita contrahentium matrimonia: alia quidem consentiente vtraque parte: pro quibus nihil hic dicendum est, pactis causam sicut vtrique placuerit, gubernantibus: alia verò per occasionem rationabilem, quae etiam bona gratia vocatur: alia verò citra omnem causam: alia quoque cum causa rationabili.

Cap. V.

Secundum occasionem itaque inculpabilem, quando conuersationem altera eligit pars, ad meliorem migrans vitam, & sub castitate conuersationem concupiscens. tunc enim lex alia nostra dicit licentiam esse viro & mulieri ad meliora migranti, transigere matrimonium, & abscedere, quodam breui dimisso ei qui relinquitur, solatio. quodcumque enim pacti fuerint contrahentes ex morte fieri lucrum, hoc habere oportet eum qui dimittitur ab altero, siue vir, siue mulier sit: eo quod & iste, quantum ad matrimonium, videtur mori, aliud pro alio vita eligens iter.

Cap. VI.

Per occasionem quoque necessariam & non irrationabilem distrahitur matrimonium, quando aliquis impotens fuerit coire mulieri, & agere quae à natura viris data sunt: si biennium quidem secundum de hoc à nobis pridem scriptam legem transcurrat ex nuptiarum tempore: ille verò quia pro veritate est vir, non ostendat. licebit enim mulieri aut eius patribus disungere matrimonium, & mittere repudium, vel si noluerit hoc maritus. & hic si quidem dos (si quae omnino data sit) sequetur mulierem: & reddet hanc vir, si contigit eam accipi. propter nuptias autem seu antenuptias donatio manet apud virum nihil de suo damnificandum. Hanc itaque legem corrigimus breui quadam adiectione. non enim biennium numerari solum ex ipso tempore copulationis, sed triennium volumus. edocti namque sumus ex iis, quae ante haec prouenerunt, quosdam amplius quam biennium temporis non valentes postea potentes ostendit ministerate filiorum procreationi.

Cap. VII.

Ed etiam captiuitatis casus talis est, quale est bona gratia distrahere matrimonium. siue enim contingat tale infortunium viro, muliere in republica manente, siue rursus mulier quidem in captiuitatem ducatur, maneat autem vir in republica: scrupulosa quidem & subtilis ratio transigit nuptias: (seruitute namque semel superueniente alteri personae, fortunae inaequalitas aequalitatem ex nuptiis manere non sinit) attamen humanius talia contemplantes, donec quidem est manifestum superesse aut virum, aut uxorem, manere in soluta matrimonia sinimus: & non venient ad secundas nuptias neque mulieres, neque viri, nisi voluerint videri ausu temerario hoc egisse, & poenis succumbere: illum quidem ante nuptias donationis dicimus exactioni, illam verò dotis. Si verò incertum sit vtrum superest, an non, quae ad hostes persona deuenit: tunc quinquennium expectandum est siue à viro siue à muliere: post adde l. 61. ff. de don. int. vir. Nouell. 117. c. 12. l. 10. C. de repud. vt è contrario, in muliere vitium, cuius sit mentio in lege 14. §. 7. ff. de adilitio. Iure veteri matrimonium captiuitate dissoluebatur l. 45. in fin. ff. de ritu nupt. l. 1. ff. de dirort. l. 10. §. 6. ff. soluto. l. 12. §. 4. ff. de captiuis. Quinquennij captiuitas & de vita captiui summa incertitudo, diuortij causa Nouell. 117. cap. 12. Leo vetat villo modo contrahi nuptias, nisi plane certum nuncium mortis mariti mulier acceperit Nouell. 53.

mutuus. excipe Nouell. 117. c. 4.

l. 9. Cod. de repud. Hodie mutuo consensu nuptias dissolui vetitum, nisi animo castitatis voueatur Nouell. 117. c. 10.

Nouell. 134.

Novell. 98.

l. 62. §. de donat. int. vir. l. 14. §. 4. ff. qui et a quib. manumiss. l. 1. in fin. Cod. de rei uxor. alt. i. dulciter sine querela, siue libello repudij per d. Plu-

tarch. q. concupiscens. tunc enim lex alia nostra dicit licentiam esse viro & mulieri ad meliora migranti, transigere matrimonium, & abscedere, quodam breui dimisso ei qui relinquitur, solatio. quodcumque enim pacti fuerint contrahentes ex morte fieri lucrum, hoc habere oportet eum qui dimittitur ab altero, siue vir, siue mulier sit: eo quod & iste, quantum ad matrimonium, videtur mori, aliud pro alio vita eligens iter.

Novell. 140. Matrimonia mutuo consensu, aut iusta occasione, aut citra causam, aut cum causa dissoluantur.

Monachismi professio iusta diuortij causa iustissimo visa est: sic olim Ethnici sua interdum matrimonia propter sacerdotium comode non poterant retinere l. 60. in f. ff. de donat. int. vir. adde Nouell. 117. c. 12. Nouell. 123. c. 39. l. 56. Cod. de episc. i. pinguiorem.

libello.

τὸ πᾶσι τῆς φύσεως ἀνδρῶν δίδου μέγα.

Triennij viro, iusta diuortij causa.

adde l. 61. ff.

de don. int. vir. Nouell. 117. c. 12. l. 10. C. de repud. vt è contrario, in muliere vitium, cuius sit mentio in lege 14. §. 7. ff. de adilitio. Iure veteri matrimonium captiuitate dissoluebatur l. 45. in fin. ff. de ritu nupt. l. 1. ff. de dirort. l. 10. §. 6. ff. soluto. l. 12. §. 4. ff. de captiuis. Quinquennij captiuitas & de vita captiui summa incertitudo, diuortij causa Nouell. 117. cap. 12. Leo vetat villo modo contrahi nuptias, nisi plane certum nuncium mortis mariti mulier acceperit Nouell. 53.

Novell. 117. c. 12. Nouell. 123. c. 39. l. 56. Cod. de episc. i. pinguiorem.

libello.

τὸ πᾶσι τῆς φύσεως ἀνδρῶν δίδου μέγα.

Triennij viro, iusta diuortij causa.

adde l. 61. ff.

de don. int. vir. Nouell. 117. c. 12. l. 10. C. de repud. vt è contrario, in muliere vitium, cuius sit mentio in lege 14. §. 7. ff. de adilitio. Iure veteri matrimonium captiuitate dissoluebatur l. 45. in fin. ff. de ritu nupt. l. 1. ff. de dirort. l. 10. §. 6. ff. soluto. l. 12. §. 4. ff. de captiuis. Quinquennij captiuitas & de vita captiui summa incertitudo, diuortij causa Nouell. 117. cap. 12. Leo vetat villo modo contrahi nuptias, nisi plane certum nuncium mortis mariti mulier acceperit Nouell. 53.

Novell. 117. c. 12. Nouell. 123. c. 39. l. 56. Cod. de episc. i. pinguiorem.

libello.

τὸ πᾶσι τῆς φύσεως ἀνδρῶν δίδου μέγα.

Triennij viro, iusta diuortij causa.

adde l. 61. ff.

de don. int. vir. Nouell. 117. c. 12. l. 10. C. de repud. vt è contrario, in muliere vitium, cuius sit mentio in lege 14. §. 7. ff. de adilitio. Iure veteri matrimonium captiuitate dissoluebatur l. 45. in fin. ff. de ritu nupt. l. 1. ff. de dirort. l. 10. §. 6. ff. soluto. l. 12. §. 4. ff. de captiuis. Quinquennij captiuitas & de vita captiui summa incertitudo, diuortij causa Nouell. 117. cap. 12. Leo vetat villo modo contrahi nuptias, nisi plane certum nuncium mortis mariti mulier acceperit Nouell. 53.

^a l. 6. ff. de diuortijs.

quod, siue manifestum de morte fiat, siue incertum maneat, nubere licebit sine periculo. hoc enim & in nuptiis bona gratia transactionibus, à precedentibus connumeratum est. nos quoque in hoc consentimus, vt hic neque repudio fiat opus, ita personis distantibus ab alterutris, & nullus ex hoc lucrabitur, neque vir dotem, neq; mulier antenuptialem donationem: sed vnusquisq; in suis manebit.

Cap. VIII.

^b hinc sumpta est Authentica sed hodie de donationib. int. vir.

Quod autem prius ex legum seueritate introductum est, nos clementi cessione resoluius. Si enim ex decreto iudiciali in metallum aliquis aut vir aut mulier dari iussus esset (quale nunc est in Proconneso & in appellata Gypso) seruitus quidem erat & ab antiquis legislatoribus sancita, & ex supplicio illata: separabatur vero matrimonium, supplicio possidente damnatum, sibi que seruitentem. nos autem hoc remittimus: & nullum ab initio bene natorum ex supplicio permitimus fieri seruum. Neque enim mutamus nos formam liberam in seruilem statum: qui etiam dudum seruiuentium manumissores esse festinauimus. Maneat igitur matrimonium hoc nihil ex tali decreto laesum, vt pote inter personas liberas consistens.

Seruilis conditionis defectio.

Cap. IX.

^c Si vero decretum iudiciale libertum aut libertam, aut horum filios in seruitutem redigat: constat quidem ab initio matrimonium, postea vero apparens seruitus separat eos ab inuicem, tanquam morte secuta: quoniam precedentes nos dicunt superuenientem seruitutem non procul à morte differre. idcirco hoc quidem quod proprium est, vnusquisq; recipiat: placitum vero solum quod ex morte est, liberis acquiratur: reliqua vero veniant ad eum qui redigitur in seruitutem.

^d Gypsus, insula Aegypti, quae vultibus à Stephano, metallorum ferax.

^e Et ita abrogatur lex 17. ff. de pennis. vt puta quae seruitus alterius detecta.

^f emergens. l. 3. Cod. de incestis.

^g hinc sumpta est pars Authentica, Ad hoc Cod. de latina libert.

^h Non est matrimonium liberi cum ancilla.

Si vero ab initio putauerit aliquis liberam iungi personam, illa vero famula postea declaratur existens: non dicimus solui matrimonium, sed ab ipso initio neque matrimonium fieri, secundum prius a nobis dictam causam, propter inaequalitatem fortunae: unde neque licrum ex matrimonio contemplandum esse, neq; aliquid tale, sed puram rerum competentium per congruas actiones redditionem. Hec autem decernimus: & tale non esse dicimus matrimonium, si causam animus incertus disponat solum, neq; consensu domini, neque malignitate eius aliqua, neque negligentia conuicta.

Cap. XI.

ⁱ Nam si tradiderit tanquam liberam suam ancillam dominus: ille autem liber existens, & credens tradenti hanc accipit, forsitan etiam dotalibus celebratis documentis, aut neque celebratis quidem eius autem voluntate causam gubernante: non erit iustum, tale non constare matrimonium: sed tacitam libertatem sequi siue virum, siue mulierem. Et cum tale aliquid à domino fit: sancimus & rapi talem virum aut feminam ad ingenuitatem, & causam tanquam super liberis & ingenuis iudicari. Si vero ipse quidem non celebrauerit nuptias, alterius personae dominus, sciat autem quod agitur, & ex studio taceat, vt postea causam farciat alteri coniunctorum: vlscimur huiusmodi, si aperta probetur nequitia: & priuamus dominum ita malignè cogitantem: sitque rursus hoc etiam matrimonium, tanquam si consensisset dominus ab initio: & ille quidem cadat domino. ad ingenuitatem vero seruilis persona rapiatur: hoc ipso eueniente effectu, siue consensit, siue malignatus est dominus. Palam itaque est, quia etiam filij ex talibus nuptiis, liberi & ingenui secundum hanc nostram erunt legem.

Cap. XII.

^k Et multo potius haec valeant, si contigit dudum seruum aut ancillam seu languentes dereliquisse, seu etiam contempnisset eos, aut etiam amisisset super dominio aduersus eos voluntatem. Illi namque vt potiam constituti liberi, & secundum pro derelicto titulum sui, & non aliorum existentes, non in posterum inquietabuntur ab ijs qui possidere eos olim odio ha-

^l aqua & ignis buerunt. interdictio- nis, successit depotatio.

Et multo potius haec valeant, si contigit dudum seruum aut ancillam seu languentes dereliquisse, seu etiam contempnisset eos, aut etiam amisisset super dominio aduersus eos voluntatem. Illi namque vt potiam constituti liberi, & secundum pro derelicto titulum sui, & non aliorum existentes, non in posterum inquietabuntur ab ijs qui possidere eos olim odio ha-

Cap. XIII.

^m Depotatio tamen in quam migravit, & antiqua ignis & aquae interdictio quam aqua & igni inter-

Depotatio tamen in quam migravit, & antiqua ignis & aquae interdictio quam aqua & igni inter-

dictionem vocant nostrae leges non soluit matrimonio. haec enim & sacratissimo pridem placuit Constantino clemens quaedam causa, & à nobis quidem probata est, praesenti vero non copulata legi. unde neque effectus causae dicendi sunt, cum in suo maneat ordine.

Quintus modus distinguendi matrimonij bona gratia.

Cap. XIII.

Nouimus autem & huius nostrae felicissimae ciuitatis conditorem (diuinae memoriae dicimus Constantinum) scripsisse legem, secundum quam si quis in expeditione fuerit, & tacuerit ad uxorem per quadriennium, & nullum ei fiat ab illo signum eius circa ea affectus: tunc licentia sit mulieri ad secundas nuptias veniendi, offerenti prius libellum militiae principi, & hoc ipsum testificanti. & si hoc fiat, inculpabiliter mulier ad virum alterum transferat, & non damnificabitur quidem dote: non tamen antenuptialem donationem lucrabitur. Hoc itaque sacratissimo Constantinus. Vellemeater autem nobis immaturè habere illa constitutio videtur. actibus enim bellicis occupato marito, vxoris priuationem inferre non minor est poena, quam ab hostibus capi. Ideoque non prius ad virum veniat secundum huiusmodi mulier quam legislator iste proposuit, quam etiam decennij transeat tempus, & haec importuna quidem sit viro mittens litteras, aut per aliquos verbis vtens ad eum: ille vero aut aperte renuat nuptias eius, aut absolute conticeat: tunc quoque libellum offerat, aut gloriosissimo magistro militum, aut spectabili duci, ac clarissimo tribuno, sub quibus ipse miles est. tunc enim licentiam datus & preces porrigere imperatori, & inde hoc promereri. Sciat autem quia si citra hoc aliquid egerit: tanquam temerarie nubens legitimis poenis subiacebit. Mitiores itaque nuptiarum solutiones, tanquam generali quadam ratione sub bona gratia factis diuisionibus, sciendum est tales esse quodammodo.

Causae repudiorum.

Cap. XV.

CAetera vero causam quaerunt inspicere, aut à viro, aut ab vxore factam, vt damnificent temerarium in casu eorum quae ab eo data sunt: dotis dicimus, aut propter nuptias donationis. Sed harum causarum antiquiores quidem faciebant plurimos diuersosque tractatus: Theodosius autem iunior alias quidem causas deinde sumens, alias autem & ipse adiuuantiens, de repudijs scripsit constitutionem. à nobis autem & alia quaedam adiuuentae sunt causae, quas rectè habere perspeximus ad culpam referri eius qui succubuerit. Si igitur secundum Theodosij patris memoriae constitutionem ualuerit mulier ostendere maritum aut adulterio delinquentem, aut reum homicidij, aut veneficij, aut seditionibus occupatum, aut (quod pessimum omnium peccatorum est) communicantem delicto, (dicimus autem machinatum aliquid contra ipsum imperium) aut condemnatum falsitatis, aut sepulchra effodientem, aut ex aliqua sacratem vitam, aut latrocinantem suscipientem, aut vnum eorum qui appellantur abigei, (quibus est cura alienis insidiari animalibus aut iumentis, & ea transponere alibi) aut probet plagiarium esse, aut ita luxuriosè viuentem, vt inspiciente vxore cum alijs corrumpatur, (quod maxime mulieres nuptas, vt pote circa cubile stimulas, exasperat, & praecipue castas) aut si insidias se passam à viro probet circa ipsam salutem, aut venenis, aut gladio, aut per alium aliquem talem modum, (multa namque hominibus ad malitiam viae sunt) aut etiam si flagellis super ea vtatur. Si igitur mulier tale aliquid ostendere potuerit, licentiam ei dat lex repudio vt, & nuptiis abstinere, dotemque percipere & antenuptialem donationem totam, non solum si omnes simul probauerit causas, sed etiam si secundum se vnam. Et rursus licentiam dat viro mulierem abijcere, si adulteram inueniat, aut veneficam, aut delinquentem homicidium, aut plagiariam, aut sepulchrorum violatricem, aut sacrilegam existentem, aut fauentem latronibus, aut viro neficiente vel etiam prohibente gaudentem conuiuiis aliorum nihil sibi competentium: vel etiam inuito viro citra rationabilem causam foris pernoctantem, aut extra eius voluntatem Circensibus congaudentem, & spectaculis inhaerentem, aut theatris aduenientem, (dicimus aut, vbi scena & talia sunt, aut etiam vbi bestias aduersus homines pugna

olim dissoluebat l. 56. ff. soluto. Deportatio non soluit matrimonium. Deportatis hodie comparantur damnati ad trimes, vt hinc colligas, non dissolui matrimonium ob poenam trimesium.

^b S. l. r. Cod. de repud. l. 5. ff. de bon. damnat. l. 34. ff. qui et à quibus manumissi.

^c l. 7. Cod. de repudijs.

^d Desertio. nis causa nuptiae permittuntur ipso iure: sed si à principio fuerint impetratae, adde Nouell. 117. c. 11

^e Nota delicta propter quae vir ab vxore possit repudiari. Nouell. 117. c. 9. l. 39. §. 4. ff. de adulterijs.

^f l. 8. Cod. de repud. Hodie propter verbera non fit repudium Nouell. 117.

^g Nota causas propter quae maritus vxorem possit repudiare.

pugna est) aut insidias sibi facientem ex venenis, aut gladio, aut alio factas modo, ex quibus circa vitam periculum est, aut etiam consciam tyrannidem meditantibus, ^{c. 18. §. l. ii.} aut falsitatis ream constitutam, aut audaces eius manus *ff. de his qui inferentem sibi*, scilicet tali aliquo facto dat lex hæc viro *notant.* Cef- abijcere mulierem, si vel vnain harum & solam probante causa uerit causam: & lucrari quidem dotem, antenuptialem prohibitionis, *verò* habere donationem. 3 ¶ Si verò altera harum percessit prohibitionem, sonarum irrationabiliter repudiū miserit, & hoc ipsum bitio. soluendi matrimonium sine ratione: subdita erit dudum ^{l. 15. Cod.} à nobis dictis pœnis. Insuper etiam vxor rea omnino ex *ex quib. caus.* memoratis causis pro irrationabilis repudij missione facta, & in quinquennium totum ad secundum venire pro- ^{l. 6. Cuiac.} hibetur matrimonium, & ante quinquennium nuptias *obser. 32.* ubi non esse sine reatu, neque legitimis vocari: sed omnis *de luctu mu-* volens adeat, & accuset factum tanquam contra legem *lierum, et se-* præsumptum.

Cap. XVI.

SI verò etiam rationabiliter mulier repudium miserit, & in certaminibus vicerit, aut vir irrationabiliter eam abijciens subiacerit pœnis: lucratur quidē ^{Novell. 117.} lucra primitus dicta: erubescat autem ante annum com- ^{c. 8. m. f. l. 11. §.} Si est signum plerum ad secunda vota venire. Quod non obseruan- ^{2. C. de repud.} adultera: la- dum nobis est in viro irrationabiliter obrinente talia luuari cū viris, era: eum & non obtinenti etiam repente nuptias facere erit & conu- licet: quoniam nulla circa sobolis confusionem ratio- uere cum a- nabilis est suspicio: quod in mulieribus ante anni com- doloescit. plectionem rectè prohibetur: & tanta est prohibitio ex deinde etiam hoc, quia licet bona gratia dissolui matrimonium con- familiariter tingat, tamen etiam ex Anastasij piæ memoriæ constitu- ³⁰ alicuiusami- tionem, in annum prohibitio secundatum nuptiarum mu- citia vti ^{Quintil. 5. In-} liberibus instituta est. 1 ¶ Has itaq; causas nobis Theo- ^{ditus} doctus explanauit: nos autem ex veteribus fumentes, & ^{str. 10.} alias adiecimus tres. Si enim mulier tanta teneatur ne- Erant alia quitia, vt etiam ex studio abortum faciat: virumq; con- quoq; apud tristat, & priuet spe filiorum: vel tanta libido est, vt etiam veteres cau- cum viris voluptatis occasione lauetur: aut etiam dum se, veluti si adhuc constat matrimonium cum viro, ad alios de nu- mulier steri- ptis suis loquatur: licentia datur à nobis viris mittere ^{l. 60.} eis repudia, & lucrari dotes, & antenuptiales habere do- ^{m. f. ff. de do-} nationes: vt pote etiam his causis rationabiliter soluere ^{nat. int. vir.} si valentibus matrimonium: & sub eundem deferentibus remetem bi- ordinem, sub quem & pœnas Theodosij diuinæ memo- biliter vsus. n. rix definiuit constitutio.

Cap. XVII.

ADscriptio autem alieno nubere liberam non lignotus ^{2. V. 2} cet, neque ignotante, neque sciente, neque consen- ^{ler. 2. c. de vsu} tiente possessore: sed licet aliquid tale ab adscripti- ^{5. m.} tio geratur, licebit domino & ipsi per se & per prouincię ^{14. c. 13.} refert iudicem castigare plagis mediocribus hoc agentem ad- Egnaciu Me scripitiu, & abstrahere ab ea quæ frustra ei coniuncta ^{centiu} cum est vnde neque nuptiæ sunt quod factum est, nec oblatio ^{vxore} inter- dotis, nec antenuptialis donationis: sed pura facti mali ^{fecisset quod} correctio. 1 ¶ Sic itaque matrimonia dissoluntur vi- è dolio vinū uentibus adhuc iis qui ea contraxerunt: & pecuniariæ ^{bibisset, cæ-} pœnæ circa dotem & sponsalitiã consistunt donatio- dis absolutū nem.

Cap. XVIII.

Sed à nobis aliquid etiam aliud adinuentum est, vt ^{ex Fabij Pi-} etiam indotata matrimonia irrationabilibus factis ^{etoris Anna-} diuisionibus castigationi tradantur competenti. Si ^{libus matro-} nam q; locu- quis enim duxerit vxorem, aut etiam mulier ad virum ve- los in quibus niat, nuptiali quidem assumpta voluntate atque sen- ^{erant clau-} tia, non tamen secuta dote, aut sponsalitiã largitate, ^{vinariæ cel-} (vbi quoque præsumptiuè fieri solutiones contingebat, ^{læ,} resigna- nullo ex hoc contra temerarium sequente periculo) conu- ^{uisset,} à suis stitutionem scripsimus dicentem: Si quis sub potestate ^{mori} inedia constitutam mulierem voluntate parentum, aut etiam ^{coactā.} Cato suæ potestatis fortè ducat vxorem, neque dote oblata, ^{ideo propin-} neq; instrumentis dotalibus factis: nuptiæ quidem sunt, ^{quos foemi-} licet dotalia instrumenta non sint conscripta: vt non ^{nis osculum} ob hoc vir (quod in multis nouimus factum) expellat do- ^{dare vt scir-} dare vt scirēt mo vxorem sine vlla prius dictarum rationabilium cau- ^{an temetum} sarum, quasq; & Theodosius, quasq; & nos enumerau- ^{olentem,} Pli- mus. Si quid autem tale fiat, & aut sine causa eam abij- ^{nius ibid. nec} ciat domo, aut etiam ipse rationabilem causam præstet ^{minus à iu-} vt mulier separetur ab eius matrimonio: quartam par- ^{dicibus mul-} tatas si vinum bibissent, quam si probrū & adulterium admisissent, ^{10.} ^{Gell. 23.} dote etiam ob id mulctatæ sunt, Plinius d. loco: adde Halicar- ^{nastrum.} 1 Ob conditionem adscriptitiã matrimonium soluitur ^{l. 24.} ^{Cod. de agricol.} 2 Ob non acceptam vxoris dotem maritus diuertere ^{re ab vxore} non potest ^{l. 11. §. 1.} ^{Cod. de repud.} 3 Dotalia instrumenta ^{uerius probant} matrimonium quam faciunt.

tem propriæ substantiæ cogatur exoluere ei: & vsque ad quadringentas quidem auri libras substantiam habens, ⁴ Nota argu- centum libris damnificabitur, hoc est quarta substantiæ mentū à con- parte: minorem autem hac, in quantum quartæ facit tratio. de quo quantitas. Si verò etiam maiorem prædictæ quadringen- vide Olden- tarum auri librarum quantitatis substantiam habeat: dorpium *in* non amplius centum auri damnificetur libris. ad maxi- ^{Topic. in loco} mam namque plerumq; respicientes dotem, legem hanc *à contrarijs.* scripsimus: substantiam illam meritò secundum nostras ^{c. 16. §. eod.} leges existimantes esse, quæ pura debitis videatur. Ratio ^{6.} .i. mitti re- quoque ex ipsis causis è ⁴ contrario procedat. Et si mu- pudium viro ^{ab vxore.} lier per culpam propriam separetur a viro indotata exi- ^{hoc dictum} stens, aut etiam mittat ei sine aliqua causa rationabili ^{est respectu} repudium: isdem in omniibus subiaceat pœnis. & si qui- dem per culpam eius matrimonium soluat, quinquen- parentū vxor- ^{parentū vxor-} nium obseruandum est mulieri, & secundis non copula- ^{ris.} bitur nuptiis. Si verò per causam vel culpam mariti, aut ^{hoc dictum} etiam bona gratia distrahatur: meritò & hic annum cu- ^{est respectu} stodiatur, propter feminis confusionem: vt per omnia ^{parentū viri.} nobis lex perfecta sit.

Cap. XIX.

ESt quoque quoddam & aliud à nobis pijsimum si- liberorū nu- mul & gratum adinuentum, vbi etiam repudiis mis- ptis requiri- ^{lis nuptiæ} consistunt adhuc. eorum namq; qui sub ^{tur, dixi ad l.} potestate sunt calliditates circa parentes habitas prohi- ^{25. ff. de visu.} bemus: quoniam quosdam inuenimus ex studio repudia ^{Parentum} scribere festinantes, & mittere suis vxoribus, aut etiam ^{consensus in} ex diuerso, & nulla rationabili penitus existente causa ^{repudiis libe-} soluere matrimonia, vt eorum parentes subiaceant exa- ^{rorum requi-} tionem dotis, aut sponsalitiæ largitatis, quasi soluto ^{ritur.} matrimonio: & ipsi quidem forsitan latentè miscentur ^{Inuitum si-} alterutris: discedunt autem parentes damnificati, & hæc ^{lium matri-} ad filios humanitatis habentes recompensationem. ^{monio pater} Ideoq; legem scripsimus, volentem, neque sub potesta- ^{coniungere} re constitutos, neq; emancipatos filios, neque masculos, non potest. ^{non potest.} neq; foeminas posse distrahere matrimonia in suorum le- ^{l. 5. Cod. de} sionem patrum aut matrum, qui dotes aut antenuptia- ^{repud.} les donationes obtulerunt, aut susceperunt soli, aut etiā ^{d. l. 5. vbi} cum filiis: sed sicut in contractu nuptiarum expectamus ^{Marci recita-} patrum ^{consensus,} ita neque transigere matrimonia ^{tur sententiã.} sinimus in ^{parentum læsionem} citra illorum voluntatem: ^{Hinc sum-} sed si mittatur repudium, competere contra eos ex- ^{pra est Au-} actionem pœnarum non sinimus, siue ipsi dederunt hoc, ^{thetica. Nūc} vel susceperunt, siue etiam cum aliis susceperunt. Non autem ^{Co. de} enim habet rationem, parentem quidem citra ^{volun-} tatem filij non posse transigere matrimonium: filijs au- ^{tem} mors o- ^{tem} tem permittit forsitan & in minori ætate constitutis, ne- ^{mnia soluit,} que quod vtile sit scientibus, citra patrum voluntatem ^{Et hic: soluit} soluere matrimonium, & ex hoc parentes lædere. Hoc matrimoniū ^{Hoc matrimoniū} autem bene quidem inchoans philosophissimus sanc- ^{l. 1. ff. de re} uit Marcus: Diocletianus ^{autem hunc} securus est: nos ^{partiam} autem similiter approbauimus. sitq; terminus nobis hęc ^{potestate In-} disiunctionum, quæ superstitionibus contrahentibus fiunt. ^{str. qui. mod.}

Cap. XX.

Deinceps autem matrimoniorum terminum, quæ stat: ^{l. 15. ff.} omnia similiter soluit, expectat mors. Vnde siue ^{quando dies:} ^{mandatum l.} ^{26. ff. mandati.} tutelam & §. 3. ^{Inst. quib. mod. iur. voluntatē l. 8. §. 6. ff. de} ^{oper. noui:} l. 12. l. 13. ^{ff. soluto:} l. 16. 17. ^{ff. de re iudic.} vsu fructum ^{l. 3. in ff. ff.} ^{qui. mod. §. 1. ff.} habitatiōē ^{l. 11. C. an §. 1. ff.} vsu §. 3. ^{Inst. de §. 1. ff.} ^{Inst. de §. 1. ff.} ^{Sur. pr. l. 21. ff. de §. 1. ff.} personalia omnia: omnem metū exhæredationis, ita vt mortuus frustra exhæredetur ^{l. 29. §. 10. ff. de liber. præci-} ^{puè} propter delictum defuncti patris ^{l. 33. §. 1. Cod. de moff.} Tollit etiam ^{mors societatem} l. 4. ^{in f. l. 35. l. 70. ff. pro socio.} pœnam ex delicto (nam ^{mortuo pœna} pecuniaria non potest infligi ^{l. 1. ff. de priuat. delict.} nisi ^{iudicium pœnale} sit acceptum ^{§. l. 164. ff. de reg. iur.}) accusationem (nisi ^{certis criminibus,} vel nisi accusatione pendente mortuus sit reus ^{l. 20. ff. de excus.} vt eo modo reus delicti alicuius ordinariè post mortē non ^{possit accusari}) condemnandi metum ^{d. l. 20. §. l. 6. ff. de publ. iudic.} (nisi agatur de lite pecuniaria ^{Cod. si reus vel accus.}) Mors quoque au- ^{fert hæredibus} ius eligendi ^{l. 5. l. 7. Cod. de contrahend. empr.} arbitrij fe- ^{rendi} l. 40. ^{de arbitris:} rescindendi id quod legitimè factum fuit à de- ^{functo} ^{§. de legem 10. Cod. de solutionibus:} reuocandæ donationis, & ^{mouendæ} quætionis ingrati ^{leg. vlt. Cod. de renocan. donat.} fideicom- ^{missi petendi} (vel ex eius persona qui viuo nec ignorante testatore mor- ^{tuus est,} vel ab eius hæredibus, qui ante hæreditatem aditam mortuus ^{est, de quo tamen} vide qua dixi ad legem ^{14. Cod. de fideicommiss.}) Scien- ^{di ideoque} successores iustam, excusabilem & immunem à pœna ha- ^{bitate causam} ignorantia ^{l. 42. ff. de regulis iur.} At non extinguit ius ^{locationis lege} 30. ^{Cod. de locato:} debiti exigendi ^{leg. prima, Cod. si} ^{certum:} ius agendi in hæredem fideiussoris ^{lege 4. lege quinta. ff. qui} ^{satisdare:} de quo plenius dixi ad legem ^{26. in fine, Cod. de fideiussoribus.} Vide alia huc spectantia apud Sebastianum Medicem in tractatu, Mors ^{omnia soluit.}

* Pactum de morte viri solvatur matrimonium, siue sine mulieris, lucrum sit viro quidem in dote secundum quod nuptialium instrumentorum continetur pacto: mulieri vero ex nuptiali donatione, sicut & ibi conuenienter à principio contrahentibus: non prohibendis quidem inæqualibus secundum quantitatem oblationibus: prohibendis autem inæqualibus pactis. hoc quod fortissimus quidem Leo in suis conscripsit legibus, nos autem hoc sumentes, adhuc clarius ordinauimus. Si enim alter quidem amplius, alter vero minus in lucro pacificatur: incertum erit quale oportet esse quod teneat, viri quod plus, an quod minus, dubitatione ex utroque; similiter insurgente. Vnde nobis placuit immoderationes auersantibus ad minus pertrahere quod in pacto plus est, & non alij quidem licere tertiam, alij autem forsitan quartam lucris pacificis: sed si quid tale fiat, quarta in utroque; percipienda, & deinceps similiter in partibus: non tamen in constituta ex utroque; quantitate. 1. § Solutio igitur matrimonio secundum predictas omnes distinctiones, felix quidem & beatum est utriusque; contrahentium perdurare in priori coniugio, & non procreata sobolem sequentibus matrimonii forsitan contristare. & si hoc egerint, & in prioribus steterint nuptiis: habebunt quidem propria, hoc est dotem quidem mulier: sponsalitia vero largitatem vir: nihil perferantibus nobis hoc quod super secundis est nuptiis. Percipient autem lucra: vir quidem ex dote: mulier autem ex antenuptiali donatione. & erunt hæc eis propria, nihil penè ab alia eorum differentia possessione. vnde donec vixerint, omnem licentiam habebunt alienationis super his, sicut in aliis quæ de suo ab initio habuerunt. Si vero etiam moriantur: liceat eis & legatis & fideicommissis res has in alios migrare. talem quippe alienationem permittimus nos constitutionem pro his conscribentes. 2. § Si vero filios ex aliqua parte scripserint hæredes, extraneos autem ex alia: maneat autem tales res, aut etiam quædam earum non alienata: non ob hoc alienata hæc videbuntur, quoniam aliquis etiam alter scriptus est hæres: sed maneat etiam hæc filiis. Non enim si scripserit omnes filios hæredes ex inæqualibus partibus, secundum hæreditarias accipient portiones: sed ex æquo diuident secundum numerum suum. sicut etiam si nullum eorum scripserit hæredem, sed extraneos omnes, eis per alios modos satisfactioe habita, percipiet eas, cum hinc sumpta est Authentica, Hæ res Authentica, Nunc autem Cod. de secund. nupt. si commoda & incōmoda huiusce vitæ spectes. Nota priuilegia vniuersitatis, ceu vniuersitatis coniugij, vel vnarum nuptiarum. Dos, proprium mulieris patrimonium. non ipso iure, vel solo preceptu mortis: sed ex pacto. ut eis fruatur pleno iure & habeant potestatem alienandi quo voluerint modo, vel inter viuos, vel vltima voluntate Iulian. quod intellige, si moriantur nullis relictis liberis. Existimo id hodie abrogatum, & solum vsum parentibus permitti in huiusmodi lucris Nouell. 98. c. 1. aut saltem vsum, & virile in proprietate Nou. 117. c. 3. id est, & huiusmodi dos, vel donatio propter nuptias non sit alienata vel à viro vel à uxore. sensus, Si ad maritum ex pacto dos vxoris, ea mortua, pleno iure peruenerit, nec ea viuos alienauerit, liberis relinquere eam tenetur, nec eius partem extraneis potest relinquere. Dic idem in donatione propter nuptias. sensus est, Dos (idem de donatione propter nuptias) pacto ad quæsitam a marito, nec ab eo alienata inter viuos, extantibus liberis, testamento in extraneum conferri non potest. At forte quosdam ex suis potest eligere quibus ea conferat: non potest. Quid si contulerit re ipsa, aut inæqualiter ad eam liberis vocauerit: quis partibus ad eam liberi vocabuntur. At forte in aliis bonis, inæqualibus partibus, scripti fuerunt hæredes, vt, non pro rata portione, id eis adreseat: Dos huiusmodi liberis non adreseat pro rata virilium portionum, quæ inæquales esse poterant, sed viriliter ibi, sed ex æquo diuident. At id forte tantum locum habet aduersus extraneos, quoties liberi sui, non sunt hæredes patris ibi, cum virique non sint hæredes parentum. Hæc verba ita interpretor, Dotem vxoris marito ad quæsitam, nec ab eo inter viuos alienatam, ipso iure (vtcumque parens testamento in ea scripserit extraneos hæredes) ad liberos reuertit: non eo tantum casu quo patris hæreditate abstinerint, sed quo patris hæredes fuerint. Vt sit sensus, Siue fiant hæredes patris, siue non fiant, honore præcipuo eam partem vindicant, ibi, dabuntur hæc filijs honore præcipuo, & merito, cum in eiusmodi dote matris potius, quam hæredes patris videantur: sic enim interpretor hæc verba, virique non sunt hæredes parentum, quæ melius in editione Græca leguntur hoc modo, καίτοι μη κληρονόμοι τῶ γονέως, i. etiam si non sint hæredes parentis, & melius καίτοι. Est enim dubitandi pericula, non adfirmatiua, vt, cum. Rectè quoque in singulari, γονέως non γονέων, & ἵ. quoque; interpretor melius veritè, licet non fiant hæredes, vt innuat, liberis in eiusmodi dote non tam hæredes patris, quam matris videri. At enim quæsiueris, vnde præsumatur liberi hæredes esse matris in ea portione: Respondeo, præsumi dotem eiusmodi liberorum causa patri ad quæsitam ibi, tanquam

vtique non sint hæredes parentum. Placuit enim nobis per præsumptionem, quia pater dum non viuos alienauerit, aut expressim obligauerit aliquid harum rerum, aut moriens non expressim in alium eas transposuerit, voluerit magis seruare filiis, tanquam ex causa illorum fibimet acquiritas, & non ad extraneos deducere. & dabuntur hæc filiis honore præcipuo ex nostra lege, licet non fiant hæredes aut patris, aut matris, aut utriusque: vel si quidam eorum fiant hæredes, alij vero repudient, hoc enim nobis rectius quam prioribus placuit habere. Vnde si præmium est ex lege descendens in eos: nulla adiectione neque turbetur, neque minuatur, nisi fortè causam ipsi dent filij suæ diminutionis.

De ingratu liberis.
Cap. XX I.

Si quis enim ex eis ingratu videtur, præmium hoc filiis damus nihil tale agentibus: vt & alios corripimus parentes honorare, & ad fratrum exemplum respicere. Vnde si tantum infortunium filiorum filio sobolis, vt omnes ingrati sint: ad hæredes venient hæc defuncti, tanquam illius substantiæ constituta: non valentibus filiis ex parente à se exhonorato præmium habere: quod nos eis propter hanc causam non damus. Si præcipuo ex vero filiorum alij quidem inter viuos sint, alij vero defuncti quidem sint, filios autem relinquat: defuncti portibus, nulla adiectione neque turbetur, neque minuatur. Et ideo legem nostram perficientes, volumus hæc valere non super dote solum, neque super sponsalitia largitate: sed etiam super indotatis matrimonij: ex constitutione nostra introductis lucris, nã de ea testatus & illud, nisi ad secundas veniant nuptias parentes, sed est non potuit feruent, erit filiorum quo dudum diximus modo. Prius hæc siquidem nuptiæ, & hinc lucra & obseruationes, vt que ad hoc disposita sint.

De secundis nuptiis.
Cap. XX II.

Si qui vero prioribus non contenti nuptiis, etiam ad secundas venerint: necesse est legi hos scilicet supponere, aut sine filiis existentes ex prioribus, ex secundis autem filios habentes: aut etiam ex diuerso sine filiis quidem in priuilegijs ex secundis, parentes autem ex primis: aut sine filiis ex ambo, aut parentes ex utroque. Si igitur sine filiis manserint ex prioribus, aut etiam ex ambabus nuptiis, nulla iuris ratio præferat circa nuptias secundas est: sed viri quidem ibunt omnino omni obseruatione liberi: mulieribus autem solummodo imminet metus, vt non ante annale ius priuilegium ad secundum veniant matrimonium: aut sciant: quia si quid tale gesserint, & immaturas contraxerint nuptias, subibunt pœnas: alia quidem si sine filiis ex prioribus sint matrimonij: maiores autem si etiam filij sint. præmium est si enim non est soboles, infamia mox sequetur: & ex lege descendit omnino mulier propter nuptiarum festinationem dens.

Ex præsumptione voluntatis lucra nuptialia pertinent ad liberos etiam si patri hæredes non extiterint: multa. n. sunt & argentarij de vsuris pacti, de debilibus pacti videntur. C. de & fur. adde quæ dicam ad l. penult. C. de fideiussorib: § l. 7. Cod. de iure ffici. Quæ Alciatus in hunc locum præsupponit aliena sunt à mente legis. Nec enim vel tacite vel expresse potest parens in testamento lucra nuptialia alienare 1. præsumpt. 5. Quod alicui defertur, licet is non fiat hæres, non negatur ei dari, si hæres extiterit. Cum dicimus maius obstaculum non nocere, tacite fatemur minus non nocere. Qui hæreditate patris & matris abstinet, tacite videtur oēs ei portiones abijcere. Qui non abstinet, non videtur eas partes abijcere quas lex ei speciali beneficio defert, sed magis amplecti. id est, forte sunt ingrati. Pars ingrati, non ingrato adreseat. rvs γονέως μηδ' v venerat l. 1. §. 2. ff. de obsequijs: reuertit l. 5. C. de patria potest: iis parere l. 1. ff. de iusticia: honestam & sanctam personam earum habere l. 9. ff. de obligat: alere l. 5. ff. de agnoscend. liber: eorum necessitatibus succurrere l. 1. C. de alend. liber. His contrarium est, parentes eorum melius adficere, impias manus inferre l. 1. §. 2. ff. de obsequijs: maleficos appellare d. l. 1. §. 3. Exempla non iudicatur l. 13. Cod. de sentent. & interlocut. at exemplo viuatur? & plerumque male. quod tamen non excusatur, nisi omnium penè id sit exemplum, tacente ac non contradicente magistratu. immeritis præmium non defertur. Filij hæredes, patrem representant: non hæredes, non representant. Quod fratrum filij repudiant, defuncti fratribus adreseat. nempe lucra dotalia & sponsalia. i. non alienent. Mulier intra annum luctus iure nubere non potest. Nuptia intra annum luctus à muliere contractæ vt immatura subijciuntur pœnis. Quæ intra annum luctus nubis mulier, est infamis vt hic: nisi referipto principis infamia aboleatur. Iulian. hic, § l. 1. 2. C. de secund. nupti: & ea est pœna nubentis intra annum luctus.

secunda pœ infamis: & neque percipiet aliquid horum quæ a prio-
 ma nubentis re relicta sunt ei confortio: neque fructur sponsali-
 intra annum tia largitate. neque marito secundarum nuptiarum
 luctus. ultra tertiam suæ substantiæ offeret partem. sed neque
 i. per lega- extrinsecus sentiet largitatem: neque percipiet peni-
 tum aut insti- tus ab vlllo extraneorum, non hæreditatem, non fidei-
 tutionem. & commissum, non legatum, non mortis causa donatio-
 j. eod. ibi, & c. nem: sed hæc veniant aut maneat apud hæredes defun-
 nient ad decē cti, aut cohæredes eius, si poterat hæres esse, vtpote ea
 personas. nullam vtilitatem habente. Sed si scripti & alij sint hæ-
 teria pœ- redes, siue etiam ab intestato vocentur: ad illos veni-
 na. ent quæ tali mulieri derelicta sunt. non enim fiscus hæc
 a donatione vindicabit: (ne aliquo modo videamur tali corripien-
 propter nu- tes, fisci prouidere vtilitati) sed illa quidem quæ extrin-
 ptias Iulian. secus ei derelicta sunt, ad alios venient: quæ verò a
 quarta pœ- priore marito sunt ab ea sublata, venient ad decem per-
 na. sonas relinquentis cognationis quæ edicto continen-
 i. ab extra- tur: hoc est ascendentes & descendentes, & ex latere vs-
 neo. ita vt cū que ad secundum gradum: gradibus in suo seruandis or-
 alio non ha- dine. Quibus non existentibus, ad ararium venient.
 beat testamē Sed neque longius hæreditas ab intestato proprio-
 ti factionem rum eius veniet cognatorum, sed vsque ad tertium gra-
 Iulian. quin- dum inspiciendum vndique stabit solùm successio eius:
 ta pœna. longius autem existentes, alios habebunt hæredes: & que
 quinta pœ- præ aliis ei pœnis inferitur, dicimus autem infamiam, si
 ne explicatio quidem sine filiis ex prioribus fuerit nuptiis, soluitur Im-
 i. testatoris peratoris literis iubentibus. Si verò ei filij fuerint cuius-
 huiusmodi cumque sexus, licebit quidem ei imperatori pro infam-
 muliere sola mia supplicare: non tamen vtilitatem aliquam referri
 existēte hère pœnam habere. Si tamen voluerit ex imperio habere v-
 de scripta se. tilitatem, & aliis liberati pœnis: ex prioris matrimonio
 i. ab extra- filiis mediam suæ substantiæ donet portionem purè, &
 neo. sine omni conditione, & neq; vsum retineat: sed omnis
 i. fiscum substantiæ quam habuerit, quando ad secundas venie-
 sexta pœ- bat nuptias, mediam (sicut diximus) cedens partē prius
 na. procreatis filiis: & diuidet hæc filij omnes ex æquo: &
 Quæ intra filios quidem habentes, ad suos transfinitent filios: (o-
 annū luctus portet enim aliquid etiam veteribus adijci legibus) si
 nubit, succe- verò non habuerint defuncti filios: defunctorum por-
 dit ab intesta tiones accipient, omnino proportione eorum fratres. si
 to ad tertiu verò omnes defuncti sint: habeat consolationem suę in-
 gradum vsq; felicitatis mater, vt ea rursus recipiat. & hoc dicimus, si
 princeps in intestati moriantur filij. non enim in ijs quæ semel facta
 famia potest sunt, prohibemus eos testamenta conscribere, aut super-
 remittere. stites quo volunt hoc modo disponere. Igitur imminen-
 nota quem tes pœnæ ante luctus nubentibus tempus, tales quodam-
 admodum modo sunt: & tres pro his constitutiones prius scriptas,
 quinq; poste- vna quadam hac interpositione, hæc nobis lex compe-
 riores & supe tenti protulit adiectione.

Si mulier ad secundas nuptias post annum luctus
 transferit, & de lucro dotis & ante nu-
 ptias donationis.

Cap. XXIII.

Si verò expectet quidem tempus mulier, & propterea
 l. i. 2. C. de S effugiat prædictas pœnas: ad secundum verò veniat
 secund. nupt. matrimonium, priores negligens nuptias: si quidem
 l. 15. Cod. ex non habeat filios (dicatur etiam denuò) sine periculo
 quib. cau. in- est totum ex hoc. Si verò sit soboles, & filios ex hoc ex-
 fa. l. 1. C. de se- honoratos viderit lex: tunc omni largitate a viro ad
 cund. nupt. l. eam veniente, eam secundum proprietatis priuat partē,
 4. C. ad Tert. solum ei derelinquens vsum fructum. Et hæc sancta sunt
 adde & quar- etiam super antenuptiali donatione, & super omni lar-
 tam l. 2. C. de gitate: siue eum vueret, a viro ad eam veniente, aut etiã
 secund. nupt. ex testamento, aut mortis causa donatione: siue institu-
 hinc sūpta tionis sit pars, siue legatum, siue fideicommissum. Et ge-
 est authentica neraliter dicendum est, quòd omnis eam deserit pro-
 In donatio- prietatis modus in iis quæ a priori viro in eam venerunt:
 ne, & authē- & filij ea percipient, & proprietatis erunt domini secun-
 tica Hæres, dum tempus mox quo mater coniuncta est alij viro: &
 C. de secund. hæc communis mulieris & viri multa sit posita. nam
 nupt. & au- si ille filios habens, secundam eis superinduxerit vx-
 thentica nisi rem: non ex dote fruentur lucris secundum proprietatis
 C. de bo. mat. rationem. nam largitatem aliam a muliere percipiens,
 Nota de pœ hanc habebit firmam: præterquam quòd licet vti & frui
 nis secunda- donec aduixerit solum. & ij quoque filij licet sub pote-
 riam nuptia- state constituti sint, sed tamen domini secundum pro-
 riu, quæ post prietatem talium erunt venientium mox in eos simul
 annū luctus cum secundæ vxoris coniunctione. Et non discernimus
 fuerunt con- de dote & ante nuptias donatione, vtrum ipsi hanc de-
 tracta.

Matris secundis nuptiis dicuntur hic liberi ex honorari. Nov. 2. c. 2.
 Prima pœna secundarum nuptiarum, cum in muliere, tum in viro: de
 qua §. c. 27. j. eod. l. 5. C. de secund. nupt.

derint pro se contrahentes, an aliqui alij pro eis hoc e-
 gerint, siue ex genere, siue etiam extrinsecus: licet videat-
 tur quodammodo comprehensa & antenuptialis dona-
 tio in dote.

Cap. XXIII.

Ed quod sancitum est super lucris hinc venientibus
 ad nubentes, etiam sic ratum sit: & ita certa talium
 lex eis erit cauens, vt neque alienationem vllam per-
 mittat parentibus in talibus, neque hypothecam: sed
 vel si quid egerint parentes, mox eorum obligat eis
 substantiam: non vt prohibeat eos aliquid agere in ijs
 qua voluerint. erubescit enim lex castigatores filios
 genitoribus statuere. Illos quidem erubescit: intermina-
 tur autem accipientibus tanquam nihil eis quod acci-
 piunt, profuit. & sciãt ex hac nostra lege, quia vel si quam
 a talibus parentibus comparisonem fecerint, vel si ac-
 ceperint donationem, vel si quid omnium egerint: tale
 erit quale nec gestum, nec scriptum, quòd factum est.
 Vindicabunt enim ea omnino filij hæredesque eorum,
 & successores ab hæredibus illorum & successoribus non
 aliter excludendi, nisi tricennale transeat tempus, &
 detentatio dominos accipientes constituat: incipiente
 filiis tempore currere ex quo suæ potestatis apparuerint
 existentes, aut facti: nisi tamen aliqua impubes ætas ad-
 iuuat adhuc.

Cap. XXV.

Venient autem talia lucra ad filios omnes ex prio-
 ribus nuptiis. Non enim permittimus parenti-
 bus, non rectè introductam electionem in eos: nec
 que alij quidem filiorum dare, alium verò ex honorare.
 omnes enim secundis similiter ex honorati sunt nuptiis.
 Sed quemadmodum omnium filiorum similiter hære-
 des existunt parentes, & non alij quidem succedunt, alij
 verò non: cur non similiter & ipsi omnibus ex æquo
 quantum ad hoc conferant, sed alios quidem eligant, a-
 lios verò despiciant? Ideoq; secundum portionem vnus-
 quisq; hoc lucretur: & si habeat filios, ad eos hæc trans-
 mittat: illi verò hæc inter alterutros partiatur: ipsi qui-
 dem secundum mensuram quanti consistant, nō tamen
 patris transcendentis portionem.

De lucro dotis & ante nuptias donationis ex pa-
 cto non existentium liberorum. vide su-
 præ, Nou. 2. c. 2.

Cap. XXVI.

Quoniam autem infirmas declarauimus aliena-
 tiones a parentibus super talibus factas: subtilio-
 rem imponere conuenit causæ ordinem. Si enim
 omnes supersint filij ex prioribus nati nuptiis, & præmo-
 riantur eis parens: infirma omnino manebit alienatio, se-
 cundum quod prius a nobis dictum est. Si verò morian-
 tur omnes, & rursus ad orbitatem causa veniat: tunc ex
 effectu ratum erit quod alienatum est. Quis enim hoc
 etiam infringat filiis (quibus videlicet solis hoc seruauim-
 us) non existentibus? Sed hic quidam nobis pridem in-
 gressus est sensus subtilis & sollicitus, & medium vtro-
 rumque casuum pertractans. Quia enim omnibus qui-
 dem existentibus filiis, & præmoriante genitore, nulla
 relinquatur pars eis ex lucratis rebus: omnibus autem
 morientibus totum in eos reuertebatur: cogitauimus
 medium quandam causæ ordinem inuenire. vnde si plu-
 ribus existentibus filiis moriatur vnus: si quidem ha-
 bet filios, ad illos ferri hæreditatem: hoc quod sæpe di-
 ximus. Si verò non habeat filios, non omnino ad fra-
 tres totum venire: sed quantum ex pacto non existen-
 tium filiorum acquirebatur generanti, hoc eum lucrari:
 reliquum verò concedere in filij venire successores, siue
 fratres sint, siue extranei fortè, (quod maximè in ma-
 tre contingit) siue disponant suas substantias siue etiam
 intestati moriantur. Et hoc nos scripsimus in nostra
 lege, cogitantes illud & inuenientes primi, & cle-
 menter sancientes. Quapropter etiam si hæc alienaue-
 rit parens antequam ad secundas veniat nuptias, deinde
 moriatur vnus filiorum: in tantum valet solummodo
 quod alienatum est, quantum ad alienantem ex pacto
 non existentium filiorum peruenit: alioqui secundum a-
 lias partes quæcumque ad filij hæredes veniunt, omni-
 no infirma erunt. vnde alienatione facta manet causa
 in suspensio, sequentibus committenda fortunis, & aut
 perfectè ab initio infirmam alienatione, aut perfectè
 valente, aut particulatim quidem infirmam aliena-
 tione, particulatim verò constante. Et super ijs
 quoque lucris quæcumque ad secunda venientibus vota

quæ alie-
 nationi viam
 parat.
 l. Str. C. qui
 potiores.
 Parentes a
 liberis non
 sunt castiganda.
 l. A. C. de bo.
 qua liber.
 In fraudem
 legu, aut con-
 tra leges fa-
 cta alienatio
 non subsistit.
 30. annorū
 d. l. 4.
 i. præscri-
 ptio.
 hinc sum-
 pra est Authē-
 tica Lucrum
 C. de secund.
 nupt.
 Nou. 2. c. 2.
 & ita abroga-
 tur lex 3. lex
 5. C. de secun-
 nupt. l. 8. C. de
 diuor.
 in capita
 Iulianus.
 i. si nepo-
 tes sint defun-
 cto.
 in capita,
 suo respectus
 in stirpes, re-
 spectu patrum
 vel auunculi
 Iulian. hic. c.
 149. adde l. 7.
 C. de secund.
 nupt.
 hinc sum-
 pra est pars
 Authentica
 Sed & si quis,
 & authenti-
 ca Hæres C.
 de secun. nup.
 adde Nou. 2.
 c. 22.
 bonis se.
 Cōualefcit
 interdum,
 quod inter-
 dum poterat
 non subsiste-
 re.
 l. 7. inf. l. 8.
 C. de secund.
 nupt. l. 3. C. de
 bon. qua lib.
 y. Cuiaciū
 in hunc locū
 satis obscurū
 hic fol. 280. C.
 & Iulianum.
 hic c. 149.

grati lucris parentibus percipiunt, non perferuntur, utrum heredes nuptialibus existant aut praemorientis parentis, aut secundi morientis, nec si alij quidem heredes existant, alij vero non: sed sunt ca. 20. in ficut superius diximus, praemium eis damus hoc, siue heredes fiant, siue etiam non: & hoc ex aequo percipiant ipsi. Ingratus er quidem superstitis: cum eis autem & defuncti filij genitorum accipientes partem: ubique tamen ingratitude (si quis censetur. ut praediximus) impedimenta ad tale lucrum faciente hinc sum- iusmodi filio. Contra ingratos enim positas non transce- pra est authē dimus leges, taliter & parentes honorantes, & filios ad pica ad eos C. etatem deducentes. Sicut enim electionem prohibemus, de secūd. nup. & de nouo omnibus similiter damus talia praemia: sic ea nota secun- quae de ingratitude sunt, non interimimus. Palam verò dū genus co- est, quia ingratum intelligi eum oportet, qui circa am- erendarū se- bos parentes, aut omaino circa posterius morientem fa- cundarū au- ctus aperte monstratur.

Ditum est de primo c. 23. 24. 25. 26. 3. e. v. 5. Nouel. de triente & semisse.

Ingrato potest relinqui minus legitima. nec habiturus est eo nomine superflui petitionem ex lege 30. C. de inoff. Datur ingrato ius retinendi quod iudicio patris habuit: aliarum partium ab intestato non habet.

¶ Parens filio prioris matrimonij non minus quam tatem potest relinquere quae coniugi secū de dederit: nisi filius sit ingratus. & ita duplex ei beneficium competit, ut ne minus legitima, & ut ne minus quam nouerca vel vitrico. utrumque adimitur ex heredato. ¶ Fit malè, quod in fraudē legum fit per interpositam personam l. 5. ff. de don. int. Cir. l. 26 C. de ser. l. 5. §. 3. ff. de author. int.

¶ Propter eandem rationē colligitur, parentes non cogi liberos ingratos dotare d. l. 19. ff. de vi. ¶ Leges naturae repugnant, non sunt leges. ¶ De reposita uisayros.

De non alienanda nisi portione uisui.

C A P. XXVII.

Optimè verò nobis Leo diuinae memoriae videtur cogitasse de oblationibus quas in secunda faciunt matrimonia, qui ea contrahunt. Ait enim, quia si ex priori matrimonio filios habeant parentes, deinde ad secundum, aut deinceps veniant matrimonium: non possunt neque in nouercam patres, neque in vitricum matres, secundum vitae tempus quamlibet facere largitate, aut in morte relinquere, nisi tantum quantum vnus filius aut filia solus existens ex generante habeat. Si verò multi filij sunt, & vnusquisque aequalem habet portionem: non amplius quam ad singulos venit, aut vitricus aut nouerca percipiat. Si verò in aequalia quae relinquuntur, fuerint: tantum necesse est solum ad nouercam aut vitricum venire ex quacumque largitate parentis, in quantum qui minus habet filius, ex illius substantia percepit, aut ex nouissima voluntate dimissum, aut in vita datum: quippe dudum quarta, nunc autem tertia, aut media secundum nostram legem portione omnino filio relinquenda, aut danda, nisi rursus ingratitude ratio contradicat. Hoc idem obseruando & in auo, & in auia, & proauo, & proauia, & nepotibus masculis, aut feminis, & pronepotibus similiter: siue sub potestate forsan, siue emancipati, consistant, ex paterna vel materna linea descendentes. Et hoc decernens rectè intulit: quia quod plus est in eo quod relictum aut datum est omnino aut nouercae aut vitrico, ac si neque scriptum, neque relictum, aut datum, vel donatum, competit filijs: & inter eos solos ex aequo diuiditur, ut oportet. Namque ex secundis nuptijs filios participari etiam horum, scriptum quidem in quadam constitutione est: non tamen etiam nunc nobis placet: sed ex priori matrimonio filijs, propter quos & obseruatum est, detur solis: nulla machinatione neque per suppositas personas, neque per aliquam aliam causam interponi valente. Hoc autem quod plus est, diuident ad inuicem grati filij parentibus: non ingrati circa hos approbati, per ingratitude huiusmodi obnoxij constituti qualem leges quarunt. tales namque etiam hac utilitate priuamus, ne forte propter spem huius possessionis contra parentes accedant, & proteriti sint, & naturae iniuriuntur leges. Palam quoque est, quoniam & hic, si quis horum moriatur, ad quos, quod plus est, deducebatur, filijs existentibus: defuncti filij hoc accipient secundum propriam quidem multitudinem, ad defuncti verò partem.

C A P. XXVIII.

Via verò haec tenus legibus indiscretum est, quando conueniat quod plus est inspicere, utrum secundum oblationis tempus, an secundum matrimonij solutionem, optimum nobis visum esse, mortis binubi parentis obseruari tempus. Scribunt itaque homines & horum quae habent amplius: scribunt autem & minus: zurnentes autem fortunae contrarios euentus sapientius operantur. Vnde ut non circa hoc erremus, tempus illud considerandum est secundum quod binubus moritur, & portio inde sumenda: & secundum eam id quod plus est contemplantes, at tunc quo a transcendit oportet, & filijs applicare. in omnibus talibus non ab initio donatione, aut scriptura respicienda, sed qui vocatur euentus considerandus est.

Vt primi matrimonij filij cum alijs filijs capiant lucra.

Cap. XXIX.

Nec illud quoque nobis relinquendum est, quod re- cte habendum Theodosius patris memoriae iunior constituit, dicens, quia si mulier filijs procreatis, ad secundas veniat nuptias, & exinde ei nascantur filij: de inde etiam secundus vir moriatur: eius quidem proprias res ex ambobus matrimonijs percipient filij intestata matre moriente, ex aequa & simili diuisione: antenuptialem verò donationem utraque soboles proprii accipiet patris: & ex solido quidem prioris matrimonij filij illius lucrabuntur donationem: ex solido quoque ex secundis nati feminibus, ab illo facta fruuntur magnificentia, licet non ad tertium illa mulier matrimonium venerit. Quid enim hoc prioribus prodest? quid autem inuideant priores filij secundis, si non & illis tertijs iniuriam passi sunt nuptijs: Et absolute vnaquaeque soboles proprii patris accipiat sponsalitiā largitatem: & omnino prioribus filijs propter secundas nuptias accipientibus, & secundi liberi modis omnibus eam habeant: quamuis quae secundas contraxit nuptias, ad tertia minimè migrauerit vota. Ex rerum verò consequentia hoc ipsum & in patribus sit secundas nuptias facientibus: & seruetur quid ex priori matrimonio filijs propter secūda vota lucrata dos: secundis quoque licet non ad tertia peruenierit uoluntate. ¶ Reliqua verò quaecumque in talibus lucrata est pater aut mater ex secundis nuptijs, aut per legatum forsitā, siue fideicommissum: non tamen ad tertia uenerunt nuptias: haec comixta eorum substantia, & a tertijs non mutilata matrimonijs, maneat apud eos immota. & ad eorum, velut propria, successiones perueniant, aut etiam a superstitibus, quo volunt disponantur modo.

Vt quoquo modo per diuortium solutum sit matrimonium lucra omnia primi matrimonij seruentur filijs illius matrimonij.

Cap. XXX.

Via verò lucra ubique secundum rationis frequentiam in diuisiones ex morte sancimus: breui quodam sermone & illud adiciamus, quia quaecumque lucrati fuerint pariter repudio soluto matrimonio, siue bona gratia missa, siue etiam aliter, siue per dotis siue per sponsalitiā largitatis occasionem: haec ad instar ex morte lucratorum, omnia seruentur filijs: hoc idem custodiendo etiam super indotatis vxoribus, ubi a nobis posita constitutio procaecitate punit. Et non discernimus ex cuius culpa matrimonium repudio sit solutum. Quocumque enim modo se habeat causa, seruetur etiam quod lucratum est ex illis nuptijs, filijs qui ex his processerunt, siue prima soluta sint matrimonia repudio, siue etiam secūda licet tertia non secuta sint nuptiae.

Vt liceat augere vel deminuerē dotem vel donationem propter nuptias primi matrimonij: secūda verò, si non super sint liberi ex primo.

Cap. XXXI.

De augmentis autem aut deminutionibus dotium aut antenuptialium donationum dictum est quidem aliquibus prioribus legibus: a nobis autem perfectius perferatur est: qui etiam consistentibus matrimonijs propter nuptias donationes non augeri solum, sed et a principio dari praecipimus, & sicut augeri permittimus, ita quoque minui contrahentibus uolentibus concessimus. Sed hoc quod de deminutione dictum est, si secūda fiant nuptiae, non permittemus, ut non aliquo modo Leonis patris memoriae offendamus constitutionē, cum filij ex prioribus fuerint nuptijs. Si enim immensam obtulerit dotem, aut antenuptialem donationē parens, aut aliquid largiatur aliud: deinde sentiens quod ferat lex, abbreviet quod factum est, & deminuat dotē aut antenuptialem donationem, nequaquam lucrum erit filijs quod datum est, sed licebit lucrari aut vitricum aut nouercam, filijs secundum hoc legis.

De usufructu uxori a marito relicto, vel donatione ante contractum matrimonium.

Cap. XXXII.

Si verò solum usufructum rerum aut vir uxori aut coniux marito per nouissimam dederit uoluntatem:

hinc sumpta est Authētica Ad eos, C. de secūd. nupt. l. 4. in f. Co. de secūd. nup. adde l. 4. ff. ad Terrul.

Lucra priorum nuptiarum, primi liberi, secūda rē, secūdi capiunt iure praecipuo. In caeteris bonis parentaliter succedunt adde l. 4. C. de secūd. nupt.

lege penul. §. vlt. C. de dot. rat. ante nupt. quae est Iustini. eadem Iustiniانو tribuitur. §. vlt. C. d. rit. sed tamen imperanti cum patre: quo viuo & nobilissimus Caesar & imperator appellat est. Dos & donatio propter nuptias ut augetur, ita minui constituitur: quae constanter primo matrimonio potest. In secundo, liberis existentibus, ex prioribus, uetatur deminutio dotis, ne fraus fiat legi 6. C. de secūd. nupt. d. l. 6. Hinc sumpta est Authētica. Hoc locum, C. de secūd. nupt. i. vltimam.

lex i. Cod. si tatem: ante nos quidem dicebat lex, si ad secundas veni-

ret nuptias aut pater, aut mater, statim relicto usu cadere, sicut prius cadebat proprietate, & repente illum filijs re-

stituti. si vero impuberes forsan filij fuissent, etiam cum me-

donatur testatario temporis fructibus. hoc enim videbatur legi. Nobis mento, inter autem non satis hoc placuit: sed volumus, vel si usufru-

uos mortis eius detur per largitatem, aut mortis causa donationem causa l. 3. ff. de facta inter viuos, in quibus licet etiam donari: si relinqua-

tur, & accipiens ad secundas veniat nuptias, manere sic quoque usum, donec super sit qui hunc habet usumfru-

ctum: nisi expressim ille qui donationem (sicut dictum est) fecit, aut hunc reliquit, siue masculus, siue femina,

nubis constituerit, dixerit velle, ad secundas veniente nuptias eo qui usufructum accepit, solui eum, & ad suam reuerti proprietatem. hinc ab-

tem. Sed haec quidem de ijs quae per largitatem dantur, rogatur. diximus.

Potest ita legari aut donari usufructus uxori, si secundas nuptias non contraxerit.

Si autem in dorem aut in sponsalitiis largitatem rerum usufructus detur, nihil penitus innouamus: sed dudum sancita teneant, & maneant apud accipientes huic conditioni donec viuunt, licet decies milles contrarium aliquid nixor non velint morientes. Quod enim ex lege datum est lucrum paruerit, legata priuatus offerro modis omnibus non valebit.

De rebus maternis vel nuptialibus lucris, ut in his pater non amittat usufructum.

Quoniam omnino ad memoriam de usufructu legum venimus: illud quoque miseri legi bonum est, quod tribus pridem dictum est constitutionibus, quod omnium pater horum quae ad filios veniunt, siue ex materna linea, siue ex nuptiali filiorum causa, siue aliu de usufructum habeat, licet ad secundas veniat nuptias. Usus namque eorum donec viuunt, manere sine casu etiam ante nos omnes volunt leges & in maternis, & in alijs omnibus: & nos similiter dicimus. Castren-

sium vero & quasi Castrensiu iam peculioum excipiantur ratio.

Si mulier res quas filijs donauerit, quasi ab ingratis post secundas nuptias reuocare voluerit.

rum legislatorum determinatum est, ut si quis manumiserit ancillam, deinde ea ducat uxorem, at illa (vt videtur) elata & epulata soluerit circa manumissionem matrimonium: non finit lex ad secundas nuptias venire inuito priore marito: sed deinceps nuptias, fornicationem iudicat & corruptionem, sed non nuptias nec matrimonium, ex quo iniuria non decentes ei qui libertatem impo-

sunt. Eiusdem quoque principis illud inuenientes, dignum putauius partem nostrae facere sanctionis, quoniam omnium mater fide dignior ad filiorum educationem videbatur, dat ei etiam hoc haec lex, nisi ad secundas accesserit nuptias.

Si adhuc constanter matrimonio dotem marito uxoris suae persoluerit.

Dotem autem quas acceperit contrahentes, non dantur facile mulieribus constantibus adhuc matrimonio, nisi tantum ex causis quas lex enumerauit. C. vbi pupill. alioqui si quid tale gesserint: instar donationis, quod agitur, hoc ipso esse videtur. Et si moriatur mulier: recipient dotes qui dederunt eas immature mulieribus mariti, ab haeredibus mulierum, cum medij temporis fructibus, ipsi & haeredes eorum, & habebunt in lucrum secundum pactum. Et si ad secundas venerint nuptias viri, seruant sine alienatione haec filijs: hoc videlicet quod generaliter constitutum est. Si vero non contigerit accipere contrahentes dotes, adhuc constante matrimonio: etiam post mortem uxorum secundum legem ab illarum percipient haeredibus, sicut scriptura vult dotis.

Si mulier filiorum suorum tutelam administrauerit, & ad secundas migrauerit nuptias.

Si autem tutelam gerat mulier filiorum, palam est, si impuberum existentium, iurans non ad secundas venire se nuptias, deinde contemnens & prius connubium & iusiurandum, ad maritum veniat secundum non prius tutorem petens, & rationem reddens, & exoluens omne quicquid hinc debet: non solum quae eius sunt, in hypothecam habere lex permittit filijs: sed etiam mariti substantiam trahit cum hypothecis: ipsi quoque interdicunt filij successionem impuberis morientis: licet ex substitutione pater eam venire ad filij dixerit successio-

nem. Sed hoc quidem priores nostri. Nos autem miramur quod mulierem sic impiam constitutam, vt etiam hoc ipso iusiurandum negligeret, & sic ad immaturas nuptias deueniret, tribus maximis neglectis, Deo, & defuncti memoria, & charitate filiorum: ita paruis subdiderunt poenis: & illam quidem quae ante luctuosum nubit tempus, & nec omnino mater filiorum consistit, puniunt a-

mare: & licet filios non habeat, propter solam honestatem hoc agunt: mulierem vero sic effusam concupiscencia causa repra-

tis, vel non ipsi subdiderunt poenis quas sustinet quae ante sententiam, & lugubre tempus ad secunda vota declinauerunt. Ideoque sancti fructus, auge-

cimus eas quae sic peccare de cetero presument mulieres: re lucra dota super dudum praecedentes poenas, & has sustinere omnes, quas primitus diximus super his mulieribus quae ante lumniam liberis gubre tempus nubunt: & infamiam & omnia alia his inferentes: & solutionem poenarum eis dantes, eandem quam monio cōser-

etiam illis, vt supplicent imperatori, & mediam portio-

uam dent filijs suarum rerum, neque usufructu apud eas te. si ita est, se-

manente: & simpliciter aequalem eam ponimus propter cundi matrimonij liberis pus nupserit. Si vero etiam naturalium tutelam gerat filiorum, (nam hoc quoque praebuimus ei) tamen ad virum fructus donari non potest.

Nonum genus poenae binubis constituta. Hinc sumpta est authentica Eisdem, Cod. de secund. nupt. dixi ad leg. 2. Cod. quando mul. iutel. off. quod hodie non exigitur, sed testatio sufficit apud acta Nouell. 94. cap. 2. hinc collige, Tutelam speciem esse intercessionis. id est, vitrici leg. 6. in fine, Cod. in quibus causis pign. tavit. Theodosius & Valentinianus in lege 6. Cod. ad Terrull. lege 10. Cod. de legitim. haeredibus. Quae contra iuramentum ad secundas nuptias venit, Deum, mariti memoriam, & charitatem filiorum hic negligere dicitur. id est, ante annum luctus. Nota decimum genus poenae binubis constituta. Quae neglecto iurando, nubit secundo, ea patitur poenas earum mulierum quae nubunt ante annum luctus, de quibus poenis dixi ad cap. 22. s. eod. Mulier naturalium liberorum tutrix esse potest.

ἡ ἀπελευθερωμένη σάτε κγὰ τρυ φῶσα. vt sit sensus, Libertate renuntian-

te matrimonio patrioni, alteri inuita non posse impunè nubere.

Septimum genus poenae binubis constituta. Alexandri, cuius facta est mentio c. 37. s. eodem.

Liberi non possunt fidelius quam apud matrem educari.

Octauum genus poenae binubis constituta. non cogen-

tur. nam representatio dotis, donationis est species.

l. r. Cod. si constante matrimonio.

l. 73. in fine, l. 1. s. i. Cod. l. 20. ff. soluto. l. 29. Cod. de in-

re dot. Dotis repretatio, est sententio, in-

instar donationis prohibita d. l. i.

Dotis repretatio, est sententio, in-

instar donationis prohibita d. l. i.

Dotis repretatio, est sententio, in-

instar donationis prohibita d. l. i.

Nota cau-
tionē obser-
uandam ma-
tribus secun-
dō nubere vo-
lentibus, No-
uella. 94. c. 1.
l. 6. Cod. ad
Trebell.

Si sub
conditione pater vel mater legatum liberis
suis reliquerit. confirmat legem Ze-
nonianam. Cont.
Cap. XLI.

Lacet quoq;
nobis Zenonis piæ memoriæ constitu-
tio, volēs, patrem, si iubeatur proprio filio legatum
sub conditione aut die dare, non aliter exigi pro do-
cautio? filio natione legatorum cautionem hanc, videlicet quæ le-
emancipato gatorum a seruandorum causa vocatur: nisi c. secundas
l. 7. in fi. ff. de
legat. nō filio
familias l. 50.
ff. ad Trebell.

Vndecimū
genus pœnæ
binubis con-
stitutæ.
hinc sum-
pta est Authē-
tica, Multo
magis Cod. de
episc. & clero.

Mariti, le-
ctorū & can-
torū officio,
in ecclesia su-
gi possunt.
Idem in ipso
ia officio cō-
stituti impu-
nē possunt
nuptias con-
trahere, c. 26.
cano. apof. &
c. 6. Synodi in
Trullo: nisi le-
cundas con-
trahant, aut
vidua ducant
vel simile No-
uella. 123. c. 14.

Quæ* verō
nunc sequitur causa, est antiqua, & mul-
tas quidem suscipiens correctiones non ab alijs so-
lum, sed etiam a nobis: non tamen ad summam sui
veniens reatitudinem: quam nunc sectantes, presentia
sancimus. Lex enim quæ vocatur Iulia Miscella, lex an-
tiqua, lex vetusta, filiorum procreationis præponens stu-
cubinam No-
diū, permittebat mulieribus, licet vir prohiberet, & a-
uel. 6. c. 21. §. 3. liquid ob hoc relinqueret, quatenus non ad secundas
Sacerdos
contrahens nuptias nō punitur pœna corporali, sed cadit tantū sacer-
dotio. & ita potior habetur ratio matrimonij cōseruandi, quā sacerdo-
tij administrandi Non. 123. c. 14. in fi. ibi. si verō post ordinationē, &c. quod
hodie vix obseruatur. putarem id abrogatum lege 45. C. de sacros. eccle.
nisi hæc Nouella posterior esset. Possis quoq; existimare Græcos fuisse
in eare sibi varios ca. 44. in prin. j. eod. puta, quia continere non potest.
huiusmodi affectus nō potest domari, ideo lex ei indulget: vt hic, & No-
uella. 123. c. 14. & si eum Leo carnis sordes pudicē parum vocet Non. 3. in fi.
Duodecimū genus pœnæ secundis nuptijs cōstitutæ. Binubus non
potest promoueri ad maius sacerdotium. Secundæ nuptiæ officium ma-
iori sacerdotio adipiscendo. Sacerdos potest contrahere matrimoni-
um: contractum non dissoluit, sed tamen cadit sacerdotio. Binubus ad
sacerdotium promoueri non potest. Quin, promotus eo cadit porro,
binubus hic non censetur qui puellam de uirginauit Nouell. 113. c. 14. in
prin. hinc sumpta est Authentica, Cui relictum Cod. de iudicia viduit.
Pō γὰς ἀλλήλων Iulius Miscellas παλαιὸς νόμος. A hæc lex, num
eadem cum lege quæ Iulia & Papiæ Robertus 1. animaduers. 2. §. 3. ne-
gat. Mercator 1. Notar. 2. ait. mouetur epigraphe legis 62. quæ est Cle-
mentis ad leg. Iuliam & Papiam, iuncta paragrapho vltimo eiusdem leg-
gis ff. de condit. & demonst. Ex indice authorum iuris Pandectis præfi-
xo, constare, Clementem scripsisse ad leges. legum nomine ibi intelli-
gi Iuliam & Papiam, quæ & nouæ leges dicuntur in l. Slt. ff. de regula Caro.
idem ait Cuiacius 14. obs. 14. quod Hotomano displicet 2. obs. 3. vt & le-
ges in l. Slt. ff. de statu lib. Lex Iulia Miscella remittit vxoribus conditio-
nem viduitatis: si tamen intra annum contrahant & iurent se liberorum
causa nuptias contrahere. post annum ergo non poterunt: nō poterant
ex lege Iulia Miscella: interea tamen petebant legatum ex alia cautione
inuenta à Quinto Murio j. eod. l. 2. C. de iudicia viduit. Fuerunt huius-
modi conditiones vsitate, Vxori, Si à liberis, ne nupserit l. 92. §. 2. in fi. ff.
de condit. & demonst. mulieri, Si nupserit, quoad vidua erit: vxori si a li-

ueniens, & non hæc agens quæ prius dicta sunt, iisdem
subiaceat pœnis. Prouidentia vero sit per prouincias qui-
dem gentium præsidibus, hic autem gloriosissimo præ-
fecto felicissimæ huius vrbs vnā cum prætorē, cui huius
vrbs cura est, vt volente ad nuptias venire tutelam ge-
rente muliere, & ordinetur minoribus tutor & rationes
suscipiantur: & quod mater debet occasione gubernatio-
nis, hoc reddatur.

Si sub conditione pater vel mater legatum liberis
suis reliquerit. confirmat legem Ze-
nonianam. Cont.
Cap. XLI.

Lacet quoq;
nobis Zenonis piæ memoriæ constitu-
tio, volēs, patrem, si iubeatur proprio filio legatum
sub conditione aut die dare, non aliter exigi pro do-
cautio? filio natione legatorum cautionem hanc, videlicet quæ le-
emancipato gatorum a seruandorum causa vocatur: nisi c. secundas
l. 7. in fi. ff. de
legat. nō filio
familias l. 50.
ff. ad Trebell.

De clericis qui nuptias contrahere non pos-
sunt. Supra nouell. 6.
Cap. XLII.

Ed & si quis inter reuerendissimos constitutus cler-
icos (vltra lectorem aut cantorem dicimus) omnino
contraxerit nuptias: hunc ex nostra constitutione ca-
dere sacerdotio constituimus atque volumus. Si verō
lector existēs, & nuptias faciens, deinde propter aliquam
ineuitabilem necessitatem ad secundas veniat nupti-
as, nequaquam ad maioris sacerdotij ascendet culmen:
sed illic manebit apud mulierem, affectum illius præ-
ponens meliori prouectui. Si verō cum sit laicus, ad ordi-
nationem subdiaconi, aut diaconi, aut presbyteri venire
voluerit, deinde appareat mulierem habens non ex vir-
ginitate sibi copulatam, sed aut disunctam à marito, aut
aliter non ab initio mox sibi legitime coniunctam: aut
etiam ipse ad secundas venerit nuptias: non impetrabit
sacerdotium: sed & licet latenter ad hoc venerit, omnino
eo cadet.

Si maritus ita reliquerit vxori, si ad secundas
nuptias non transeat: & ad legem Iu-
liam Miscellam.

Cap. XLIII.

Quæ* verō
nunc sequitur causa, est antiqua, & mul-
tas quidem suscipiens correctiones non ab alijs so-
lum, sed etiam a nobis: non tamen ad summam sui
veniens reatitudinem: quam nunc sectantes, presentia
sancimus. Lex enim quæ vocatur Iulia Miscella, lex an-
tiqua, lex vetusta, filiorum procreationis præponens stu-
cubinam No-
diū, permittebat mulieribus, licet vir prohiberet, & a-
uel. 6. c. 21. §. 3. liquid ob hoc relinqueret, quatenus non ad secundas
Sacerdos
contrahens nuptias nō punitur pœna corporali, sed cadit tantū sacer-
dotio. & ita potior habetur ratio matrimonij cōseruandi, quā sacerdo-
tij administrandi Non. 123. c. 14. in fi. ibi. si verō post ordinationē, &c. quod
hodie vix obseruatur. putarem id abrogatum lege 45. C. de sacros. eccle.
nisi hæc Nouella posterior esset. Possis quoq; existimare Græcos fuisse
in eare sibi varios ca. 44. in prin. j. eod. puta, quia continere non potest.
huiusmodi affectus nō potest domari, ideo lex ei indulget: vt hic, & No-
uella. 123. c. 14. & si eum Leo carnis sordes pudicē parum vocet Non. 3. in fi.
Duodecimū genus pœnæ secundis nuptijs cōstitutæ. Binubus non
potest promoueri ad maius sacerdotium. Secundæ nuptiæ officium ma-
iori sacerdotio adipiscendo. Sacerdos potest contrahere matrimoni-
um: contractum non dissoluit, sed tamen cadit sacerdotio. Binubus ad
sacerdotium promoueri non potest. Quin, promotus eo cadit porro,
binubus hic non censetur qui puellam de uirginauit Nouell. 113. c. 14. in
prin. hinc sumpta est Authentica, Cui relictum Cod. de iudicia viduit.
Pō γὰς ἀλλήλων Iulius Miscellas παλαιὸς νόμος. A hæc lex, num
eadem cum lege quæ Iulia & Papiæ Robertus 1. animaduers. 2. §. 3. ne-
gat. Mercator 1. Notar. 2. ait. mouetur epigraphe legis 62. quæ est Cle-
mentis ad leg. Iuliam & Papiam, iuncta paragrapho vltimo eiusdem leg-
gis ff. de condit. & demonst. Ex indice authorum iuris Pandectis præfi-
xo, constare, Clementem scripsisse ad leges. legum nomine ibi intelli-
gi Iuliam & Papiam, quæ & nouæ leges dicuntur in l. Slt. ff. de regula Caro.
idem ait Cuiacius 14. obs. 14. quod Hotomano displicet 2. obs. 3. vt & le-
ges in l. Slt. ff. de statu lib. Lex Iulia Miscella remittit vxoribus conditio-
nem viduitatis: si tamen intra annum contrahant & iurent se liberorum
causa nuptias contrahere. post annum ergo non poterunt: nō poterant
ex lege Iulia Miscella: interea tamen petebant legatum ex alia cautione
inuenta à Quinto Murio j. eod. l. 2. C. de iudicia viduit. Fuerunt huius-
modi conditiones vsitate, Vxori, Si à liberis, ne nupserit l. 92. §. 2. in fi. ff.
de condit. & demonst. mulieri, Si nupserit, quoad vidua erit: vxori si a li-

veniret nuptias, tamen & ad virum venire, & iurare quia
beris impube
filiorum causa hoc ageret: & quod relictum erat, acci-
peret, & hanc quidē in annum dabat mulieribus licen-
tiam. Eo autem transeunte, si vellet accipere relictum, ff. de condit. &
non aliter licebat mulieri hoc accipere, antequam cau-
tionem exponeret, quod ad secundas non veniret nupti-
as. sed hanc quoq; adiectionē ipse Iulius Miscellus haud
inuenit, sed Quintus Mutius Scæuola hoc præfancie-
rat, super omnibus quippe pendentibus in causarum viæ vel mu-
prohibitionib. huiusmodi adiuueniēs cautionem. Nos
lieri, si nō nu-
igitur videntes plurimas mulieres desiderio nuptiarum, pferit l. 22. l.
non propter filiorum procreationem, sed propter necessi-
tatem & iurantes & nubentes, & transcendentis morien-
tium voluntates, existimauimus prius interim sacratoriē
monst. mulie-
mederi partem, & periurium eis cohibere, nec sinere ra-
ri si non nu-
lia subire iuramenta, in quibus omnino periurium prom-
pferit l. 63. §. 1.
ptum est. Nam nec illud inerat legi, vt oporteret sine filijs
ff. ad Trebell.
existentes mulieres hoc iurare sacramentum: sed etiam si
si mulier non
lios habentibus hoc adiacebat iusiurandum, quod Deum
nupserit l. 72.
simul & defuncti animam contristaret: cum vtiq; periuri-
§. 2. l. 74. ff. de
um quidem esset in promptu: filiorum verō procreatio in
condit. & de-
fortuna muneribus iaceret. Quia igitur hac nostra san-
monst. si arbi-
cimus lege iusiurandum eis offerentes, & talē permitten-
tratu Titij
tes relictorum perceptionem: considerauimus (quoniam Seia nupserit
alterum quoq; a nobis prætermisum est) oportere & de-
d. l. 72. §. 4. si fi
functi animæ mederi. Quapropter præsentē ponimus le-
lia nō nupse-
gem. nō enim volumus deficientium nihil illicitum ha-
rit, patri eius
bentes voluntates frustrari. Si enim diceremus oportere lego: si pater
mulierē omnino viro præcipiente nō nubere, hoc custodi vxorem non
re: pro amaritudine habuisset hoc meritō lex: nunc autē duxerit eius
filia familias

lego l. 79. in fi. ff. de condit. & demonst. vxori si non nupserit l. 14. ff. de lega-
tis 3. si vxor post mortem nuptui sese collocauerit l. 1. 2. 3. Co. de iudic. Vi-
duis leg. Iul. Miscella, Si vidua erit, Quoties vidua erit, Cum vidua erit, Si
amiserit vxorē, Quando ad cœlibatum peruenerit l. Slt. d. i. c. Ad quas
personas pertinuerit lex Iulia Miscella, dicam ad d. l. Slt. de eo dixi ad l.
22. §. 3. ff. de verb. sign. Hinc Cuiacius colligit, Tempore legis Iulie Mi-
scellæ, luctui nondum annum fuisse præfinitum. Quod Roberto dupli-
citer animadu. §. 2. Mouetur, quod Plutarchus in Numæ referat Numam
40 (Ouid. i. Fastor. hanc cōstitutionem tribuit Romulo) luctus diem decem
mensibus terminasse: quod Halicarnassens 5. luctum annum ad veteres
Romanos retulerit: quod Valerium Publicolam & Brutum mulieres
ita luxerint, Lilius libro 2. Mercator 1. Notar. 2. in fin. negat superiora huc
pertinere: cum ijs locis agatur de decem mensib. non de anno. Annum
luctui præfinitum primò à Gratiano, Valentiano & Theodosio l. 2. C.
de secund. nupt. anno sc. id est, post annum. αὐτὸς δ' Ἰούλιος Μισέλλας
Hal. editio. Iulios Miscellas Scrimg. editio. Alij legunt, Μισέλλας. Cur
ita dicta est? Robertus 1. animaduers. 2. dictam ab eius auctore Iulio Mi-
scello putat. quod Mercatori 1. Notar. 2. displicet. Negat enim hic dici,
Iulium Miscellum, sed Miscellam. initio huius capitis ita legi, Ἰούλιος
Μισέλλας παλαιὸς νόμος. à Iustiniano Miscellam dici νόμον, non
νομοθέτην. Fore, si id Roberto concedatur, vt hæc lex duplex nomē sor-
tiatur: Iulij & Miscelli sc. Iulius Miscella duorum auctorum nomen non
esse: vnum, Iulij: alterum, Miscellæ: cum nulla fuerit Romæ gens aut fa-
milia Miscella. Ait ergo, Miscellam dici à varietate plurium rerum ac
personarum vtriusq; sexus. quod etiam Cuiacius hic confirmat. eadem
ratione qua à Siculo Flacco æs Miscellum, quod lex est vel forma anea
multorum agtorum, multarumque personarum modum compre-
hendens. & ab Agellio Miscella doctrina, confusanea, vt & lex satura
ὁ νόμος πολλὰ περιέχειον. c. περὶ νομοθετήσεως Scrimg. editio. περὶ νο-
μοθετήσεως Haloand. editio. Idem Haloander vertit apposuit, Ex Haloan-
dri lectione Balduinus colligit, Scæuolā legi Miscellæ cautionem adie-
cisse: & ita, posteriorem aut cœteraneum legi Iulie. colligit eadem opera,
legem Miscellam antiquiorem lege Iulia & Papiæ, cum vtraq; (vt ipse ait)
longè post Scæuolam lata sit. nam si post Scæuolam fuit lex Iulia & Pa-
piæ: ante Scæuolam Miscella, vtiq; & ante legem Iuliam & Papiam lex
Miscella fuerit. Robertus 1. animadu. 2. Scrimgeri editionem arripit. Pu-
tat itaq; Scæuolā tempore præcessisse leg. Iul. Miscellā, ex quo eip cautio-
nem (quæ Mutiana) Miscellæ applicatam hic legimus. addit leges Iuliam
& Papiæ præcessisse hanc legē Iuliam Miscellā. Superius dixi videri Cui-
acio hic: & Mercatori 1. Notar. 3. Miscellā & leges Iuliam & Papiam eadē esse,
vt in eo à Balduino dissentiant, existimante, Miscellam antiquiorem le-
gibus Iulia & Papiæ: & à Roberto existimante leges Iuliam & Papiam præces-
sisse hanc legē Miscellam. De cautione Mutiana v. l. 73. l. 77. §. 1. l. 79.
§. 2. ff. de cond. & demon. Ea pertinebat ad legata conditionalia, quæ mor-
te legatariorū finiuntur l. 73. ff. de conditionib. ad cōditiones in non faci-
endo conceptas l. 7. d. tit. i. quibus verabatur aliquid fieri l. 76. in fin. ff. de
leg. 2. Periuria cohibenda. Imò Dei. Hinc illud, Coniugium petimus
partumq; vxoris, at illi (deos intelligi) norunt qui pueri, qualisq; futura
sit vxor. Non illicitæ voluntates morientium seruandæ: illicitæ, non
seruandæ. de quo dixi ad l. 23. ff. de conditionib. in fin. Vt iniuria inferretur
mulieri, si cogitur non nubere ex mariti mandato: Ita iniuria marito
inferretur, si eo inuito vxori matrimonium permittitur.

10
20
30
40
50
60
70
80
cūm

cum secundo præsto sit lex, scilicet ut si voluerit nubere, accipiat quod relictum est: nouissimi sceleris est despice- locum etiam revoluntatem defuncti ita fluctuantem, ut ei detur licen- habet, in pro- ria nubendi, & accipiendi quod relictum est, & per om- hibitione ma- nia contristandi priorem maritum.

sculis facta l.

Cap. XLIII.

Vnde sancimus, si quis prohibuerit uxorem ad aliud venire matrimonium, siue etiam vxor^a maritum: tertiu^o genus (idem namq; est vtrinq;) & pro hoc aliquid relique- pœna^o binu- rit: namq; ex duabus conditionem habere contrahenti- bis constitu- um alterum: aut ad nuptias venire, & abrenuntiare præ- ta, quæ tamē ceptioni^o: aut, si hoc noluerit, sed honorat defunctum, primis nupti omnino abstinere de cætero nuptijs. Sed ut non causa sus- sjs communis pensa sit, & post tempora forsitan longa reuertatur rursus esse potest, ut exactio: propterea bene nobis visum est huius rei determi- alibi dicam, nare causam, & vsque ad annum^o quidem non esse peni- Hoc autē ius tus petitionem relictis: nisi tamen modus sacerdotij adue- nouum in- niens alteri personarum statim præbeat exceptionem: vt- gatis viduita- pote nequaquam nuptiarū existente spe^o. Si verò transire 20 tis indictæ re- contigerit annale tempus: damus quidem personæ huic ceptū, abro- accipere quod relictum est: non absolutè tamen, nec gar penè titu simpliciter: sed si quidem immobilis fuerit res, non aliter lum Codicis hanc accipere, nisi iuratoriā cautionem exposuerit, & de indicta vi- supposuerit suas res, (hoc quod tacitè ex hac lege damus) dni. & omnes vt si ad secundas venerit nuptias, reddat quod datum est, leges quarū tale quale ceperit restituens, & quos accepit in medio superius men fructus^o. Si verò mobilis fuerit res: si quidem idoneam tio facta est, habeat substantiam persona volens accipere, dari quod quibus remit relictum est, sub eadem cautione & iisdem hypothecis. rebatur lega- Sed si quidem aliquid aliud mobilium fuerit: tale resti- tarijs condi- tui, quale recepit: aut diminutionis medeatur partem. Si tio viduitatis vero pecunia^o fuerint, etiam cum vsuris^o quas inde per- a defuncto & cipere valuerit: iureiurando restituentis hoc iudicando. testatore eis Si verò non mutauerit quidem, sed vsus est: tertia^o cetera- indicta. sima reddat vsuras. Si verò non^o valde locuples fuerit: & legato. etiam fideiussores hunc exigi. Si autem non valuerit fi- Legatum re deiussores dare: tunc sub iuratoriā^o cautione, & hypo- licitū sub hac theca (secundum quod dictum est) suarum rerum accipi- conditione, at quidem quod relictum est: mox autem vt ad secundas

Vxor si non nuptias venerit, hoc ab eo qui dedit, vindicetur, apud nupsert, vel, quancunq; apparuerit personam, tanquam si ab initio se nuptias non neq; datum fuisse videretur. quod in omni restitutionis casu, siue mobile siue immobile sit quod futurum est red- ante annū pe di, valere sancimus. Si verò aurum^o fuerit quod relin- ti nō potest: quitur: minus idoneè verò se habeat ad fideiussione: & nisi legatari^o nec ipse dignus sit cui hoc credatur: manere quidē apud sacerdos fiat. illum à quo relictum est: tertia^o verò centesimæ eius vt- tunc enim in suram præstari: quam vsque tunc soluat, donec aut secun- co nulla spes das ille contrahat nuptias (quando & restitutio præstata- est nuptiarū, rum vsurarum suscipiet facultatem) aut fiat manifestum

Nullatenus posse istum ad nuptias peruenire, siue secun- dum modum sacerdotij (tunc enim ei dabit quod reli- nulla spes nu dum est) siue^o morte accipiant enim hoc omnino eius priarum. hæredes, nihil neque de datis vsuris reddentes. Hanc

Qui Mutia- ipsam autem introducimus obseruantiam & eundem in- na cautioni rellectum, etiam si^o non coniuges alterutris sub tali re- nō satisfacit, liquerint conditione: sed aliquis alius extraneus siue vi- & rem & fru- ro siue mulieri sub tali conditione dari quid voluerit, sci- ctus reddit. / licet fortuitorum^o casuum: secundum suam naturam le- 76. §. 7. ff. de ge super his tam in præstandis quam in restituendis con- legat. 2. l. 73. seruata. Hac igitur ex iam nuper factis à nobis occa- 79. §. 2. ff. de sione Iulie Miscellæ constitutionibus retribuimus: alia conditionibus verò sint firma secundum terminos & casus secundum

Edemonst. & quod hæc exposuimus. Præfatæ autem à nobis obserua- viutas si quas percepit, & verò, §. eodem. f hinc possis colligere, Rerum mobi- lium duo genera hic constitui. vnum, eorum quæ ita restituuntur vt sunt accepta, & verò, sed si quidem s. eod. aliud, quod aliter vt hic. ^o Vsuræ ob vsum debita. ^o id est, trientes vsuras vt l. 6. §. 1. Cod. de secund. nupt. ^o Non valdè locuples, etiam fideiussores dare tenentur: sin minus, iurat. ^o Iura- toria cautio, & hypotheca rerum propriarum, subsidia fideiussionis. ^o leg. 9. in fin. ff. de res & indicat. adde leg. 8. in fine C. de positi. ^o Xpo loy, pecunia numerata Iul. ^o id est, trientem. ^o Sacerdotium & mors, nup- tiji hæc obsistere dicuntur. ^o id est, etiam si extranei sensus est, Extraneum, id est, alium à marito, extraneæ personæ posse legatum relinque- re sub conditione non contrahendarum nuptiarum Iulian. Robertus tamen t. animaduers. 2. putat viduitatem à nullo alio indici potuisse quam à marito. & Iuliam Miscellam non pertinuisse alio quam ad in- dictam ab altero coniugum viduitatem. Mouetur lege 2. 3. C. de indicta

Siduitate, quæ mentionem tantum facit conditionis adscriptæ coniu- gum testamento. quo nomine reprehenditur à Mercatore t. Notat. 2. & certè textus hæc euidenter aliud sentit, & Iulianus vetus interpres. ^o id est, sub conditione casuali.

tiones dentur, (si institutionis sit pars^o aut legatum) hæ- redibus aut substitutis, aut illis à quibus hæc relicta sunt: si quidem mortis causa donatio: omnino hæredibus. Si verò ex asse secundum talem conditionem conscribatur quis hæres: substitutis, si fuerint, aut omnino ijs qui ab intestato vocantur ad hæreditatem, huiusmodi obserua- tiones præstentur, vt vndiq; lex habeat propriam perfe- ctionem: nisi^o fortè testator & hoc præcipiat, dicens li- centiam habere eum cui dereliquit, siue per institutio- nem particularem, siue ex asse, aut per legatum vel fidei- commissum, siue per mortis causa donationem, & acci- pere quod relictum est, & nullam cautelam dare. tunc e- nim sequenda est defuncti voluntas, studij enim nostri est, defunctorum conferuare^o secundum legem volunta- tes.

De administratione donationis propter nu- ptias. Idem dictum fuit supra Nouell. 2. cap. 4.

Cap. XLV.

ET^o quia parum antea de cautela rerum ediximus, & Leonis nouimus diuæ memoriæ cōstitutionem^o de secundis nuptijs, si ad eas veniens mulier non valeat dare fideiussionis cautelam, quia filijs restituat res, terti- am partem ceteris accipere: nos causam adhuc melius ab ea cōstituiimus, illius super hoc statutis competentem adijcetes subdiuisionem. Et sancimus (hoc quod pri- dem^o à nobis in quadam dictum est constitutione) vt si quis^o offerat^o res propter ante nuptialem donationem: si quidem omnes immobiles constitutæ sunt, maneat ea- rum vsus apud matrem ad secundas venientem nuptias: & eadem hæc eligat, & non recuset, neque^o exigat à filijs pro estimatione earum vsuras: sed diligentiam earum habeat secundum quod lex dat vsus dominis constitutis. conferuet autem hæc secundum leges filijs superstitibus: aut si omnes moriantur, secundum nostram legem casu filiorum non existentium, matri reliquo remanentibus filiorum hæredibus conferuando. Si verò vniuersa con- stituta est fortè in pecunijs, aut alijs mobilibus rebus an- tenuptialis donatio: tertiā partem vsurarum accipien- te matre, cum prius sancita cautela non exigi à filijs au- rum, nisi fortè sine inuidia sit viri facultas, & habeat au- rum & argentum, & vestes, & quicquid conscriptum est matri, damus etenim tunc electionem matri, si velit res accipere, & dare fideiussoriam cautionem, siue prædictas accipere vsuras: dicimus autem ex tertia parte centesimæ tam secundum anteriores leges, quam etiam secundum nostras. Si verò permixtæ sint res, & donatio tam in pecu- nijs quam in immobilibus rebus sit: immobiles quidem omnino manere apud matrem, propter quod alimenta habeat exinde: in rebus verò mobilibus illa tenere quæ pridem sanciuimus, si contigerit in mobilibus rebus om- nia antenuptialis donationis esse constituta: prouidente muliere quod non negligat mobilia, neque imminu- ta hæc faciat: sed qualia accepit, restituat.

De successione matrum in bonis filiorum pro quā parte fiat, & quomodo.

Cap. XLVI.

Hinc^o nos alia euocat ratio quæ de filiorum succes- sione est: quam accipient quæ ad secundas veniunt nuptias. Iam pridem enim de his scripta est lex à no- bis ad Hermogenem^o gloriosæ memoriæ magistrum sac- rorū nostrorum factum officiorū rescripta, Belisarij glo- riosi præcedens^o consulatum, septimodecimo Kalendas Aprilis, per quā sanciuimus matres ad filij non relinquen- tis liberos, cum eius qui mortuus est fratribus, sine cau- tione vocari successionem, & eius cum vsu etiam proprie- tatem habere firmam: siue priusquam hæres relinquatur, siue postea ad secundas venerit nuptias: auferentes leges quæ de his contrarium quid præcipiebant. Hanc autem nostram sanctionem firmam etiam modo manere super solas personas parentum, quæ dudum ad secundam ve- nerint matrimonium, sancimus: & quasdam proprio- rum accipientes filiorum, firmè eis seruantes, & secun- dum deinceps tempus: siue ante nuptias, siue post nup- tias hæreditatem in cas filij descendisse contigerit. De his autem quæ post hæc ad secundum veniunt virum, ita nobis præsens lex disponatur & sanciat. Ergo necesse est filio moriente, siue masculo, siue foemina, siue testa- tus moriatur, siue etiam sine hoc: interim ea quæ ex testa- mento sunt dicentes, ita ad ordinem qui ab intestato est,

^o Si quis cer- ta parte insti- tutus fuerit sub conditio- ne nō facien- di, cauere de- bebent cohære- dibus vel sub- stitutis. nemi- ne ex his ap- parente, caue- bitur heredi- bus, ab inte- stato Iul. ad- del. 18. ff. de condit. & de- monstr.

^o Testator cautionis ne cessitatem le- gatario rem- mittere pot. At nō potest usufructua- rio l. i. C. de usufruct. potest, sed non de- tendo fruendo boni viri arbitrato. Cu- iacius aliter distinguit. vt enim negat omnem cau- tionem fru- ctuarijs rem- mittere posse: ta fatetur Mu- cianam posse remitti.

^o Voluntas defuncti ser- uanda. ^o hinc sum- pta est authen- tica, sed si an- te, Cod. de se- cund. nupt. ^o l. 6. §. 1. Cod. de secund. nupt. ^o Nouell. 2. in- telligit e. 4. ^o Maritus sc. & emidm, i. dederit. ^o 14. genus pena binu- bis cōstitur.

^o hinc sum- pta est pars authenticæ, Ex testamen- to Cod. de se- cund. nupt. ^o Nouell. 2. §. eodem. ^o 1. anno 534

Morientiu¹ veniamus. 1 ¶ Si igitur legitimè filius testatus fuerit, & voluntates relinquitur substantiam, siue partem eius aliquam: seruanda. hanc illa accipiat per scripturam (quia ubique custodire i. institutio morientium volumus voluntates) & habeat quod dimissum est, aut datum, & secundum proprietatem, & secundum usum. Sicut enim licebat relinquere alicui extra Matrem binu- neorum, & nihil heredi secundæ mulieris nocebant nubẽ filio² quan- priuata & matri relinquens, siue institutionem³, siue legatum, rectè derelinquat & dominium, & usum, siue ex stamento cõ- rebus quæ extrinsecus aduenerunt, fuerit facultas, siue ex ferre potest, paternis: nihil ex hoc fratribus contradicere valentibus. nulla habita⁴ ¶ Si autem intestatus filius moriatur iam ad secundas ratione bo- veniente matre nuptias, aut postea veniente: vocetur⁵ qui noru: cum ea dem & ipsa cum filij aut filia fratribus⁶ secundum no- sunt a patre stram constitutionem ab intestato ad eius successionem. accepta non Sed quanta quidem ex paterna substantia ad filium per- ab alijs perso- uenerunt, eorum solummodo⁷ habeat usum ad secundas nis. omnino siue prius siue postea veniens nuptias: in residuis⁸ Filio mater uero omnibus rebus quæ aliunde erant filio præter pater- succedit ab nam successionem, ueniat secundum uocationem nostram, 20 Intestato cu- quam statim dicemus, quadam correctione & ea indige- eius fratribus re. Et hæc dicimus in rebus quæ extra⁹ nuptialem dona- tionem sunt. Quæ enim in illis sancita sunt a nobis, & a idque in ca- Leonis diuæ memoriæ constitutione¹⁰, integra conserua- pit. mus: in quibus solum mater habeat usum fructum. Sed in XV. pona alijs rebus hæc sancimus, & deinceps ipsi tradimus quæ- secundis nu- cunq; post nuptialem donationem sunt a patre ueni- ptijs cõstitu- tia filio, aut ex alijs causis, tam ex testamento, quam ab ra, cuius is intestato successione: ratione contra¹¹ ingratos filios sensus est, Ma- uindicque & super istis rebus seruata, quando manifestæ ter binuba¹² causa ingratitudinis demonstratur: aliorum omnium succedens fi- quæ de successione dicta sunt parentum in filijs, aut lio ab intesta filiorum in parentibus, intactis manentibus. 3 ¶ Ingrato, cum alijs titudinem autem hic consideramus non solum ad ma- defuncti fra- trem secundum pridem a nobis dictum: sed etiam aduer- tribus bono- sus¹³ eundem ipsum fratrem defunctum. rum eius pa- ternorum so- lura habet v- sum fructum:

Cap. XLVII.

ET quoniam scimus multas fratribus adinuicem fa- 40 ctas contentiones: illum solum, tanquam¹⁴ ingra- tum circa fratrem effectum, participari hoc lucrum in sua rata p- virili etiam non concedimus, qui¹⁵ mortem voluit fratri, aut crimi- proprietate. nalem inducere contra eum inscriptionem¹⁶, aut sub- quid de do- stantia ei¹⁷ operauit inferre iacturam. eius enim portio natione pro- tam ad reliquos fratres, quam ad matrem ueniat. Et hæc pter nuptias: lex supra filiorum successione, quibus cum matre suc- dicitur¹⁸. cedunt filij, maneat, illam quæ a nobis facta est subdivi- sionem introducens ijs quæ futuro tempore matrimo- 50 nio secundo sunt sociandæ uiris. Quæ enim iam ad secun- dum matrimonium peruenerunt, & beneficio memora- pter nuptias tæ nostræ legis potitæ sunt: || his liceat successionem, siue vxor solū ha- per testamentum, siue ab intestato habere firmè, & secun- bet usum fru- dum dominium, & secundum usum fructum, & alienare, etum¹⁹. eod. & testari, & transmittere secundum quem uoluerint mo- dum, nihilque sit eis impedimento quolibet tempore ex 60 secund. nupt. præsentis constituta lege. 1 ¶ Illud autem firmum, ex pri- De causis mo matrimonio filijs maneat, quod super his per prædi- ingratitudi- ctam a nobis constitutum est sanctionem. Quod si²⁰ an- nis²¹. Nouell. tenuptialem donationem, quam mater marito lucraba- tur, contigerit ad morientem filium peruenire, & pro- 65 Manifestas pte rea partem ei illius fieri hereditatis: matrem neq; se- causas ingra- cundum quod succedit filio, dominium eorum, scilicet tudinis esse antenuptialis donationis rerum perfrui: solum autem ha oportet in li- bere horum, quandiu superest, usum & usum fructum. Ma- beris, ut pos- neat igitur & hoc his qui ex prioribus nuptijs sunt filijs sint exhære- condonatum: nisi fortè ante prædictam constitutionem dari. iudicialis sententia & transactio inter partes facta, de his²² Ingratitu- aliquid statuerit. 2 ¶ Et²³ quoniam mater excludebatur do fratri po- quidem a filio masculo, hoc faciente senatusconsulto 70 test obijci: & quod Tertullianum uocant: filiabus autem commisceba- ob ingratitu- tur: nos non querentes filiorum ius, sed exinde ei legiti- dinem frater ma iura dantes, uocamus²⁴ quidem eam etiam cum maf- fratrem ex- culis fratribus morientis in tantum in quantum²⁵ nume- hæredare po- rus filiorum fuerit: quatenus & ea partem habeat tantam test. adeo ut interpres existimèt eo casu fratri exhæredato nullam competere que- relam in officio, etiam turpibus personis institutis. 26 Ingrati loco ha- beretur, qui mortem fratri procurauit, qui se aduersus eum criminaliter inscripsit, qui omnium bonorum litem ei dictauit. 27 Nota signa ingra- titudinis. ¶ adde l. 14. ff. de bon. libert. olim id minimè nocebat l. 6. ff. de cognati. 28 hinc sumpta est Authentica, Et cum Cod. ad Sc. Tertullian. 29 Nouell. 2. cap. 3. § 3. Verf. frater Inst. de Sc. Tertull. l. 5. Cod. ad Tertull. 30 l. 7. C. ad Tertull. 31 id est in capita.

quantam vnusquisq; fratrum. Si uero permixti masculi & foemina fuerint: hoc ipsum disponentes. Si uero mater & filia solæ consistant, ibi senatusconsultum mediam quidem partem dabat matri: residuam uero mediam fororibus, quantæcunq; extitissent. Quod quoniam non primitus correximus, modo adducimus ad competentem correctionem, & in isto casu uocantes eam pro³² rata filiarum: quatenus quantum vnæquæque filiarum habet, tantum solummodo & ea accipiat: & in omni casu hic relato, in uirilem portionem (hoc quod legis est) etiam mater ueniat: siue consistant soli masculi, siue solæ foeminae, siue etiam permixta utraq; soboles.

Ut parentes studeant equalitatem inter liberos primi & secundi matrimonij seruare.

Cap. XLVIII.

Illud quoq; super hoc adijcere legi iustum existimauimus. Si enim moriatur uir aut mulier filios habentes & 20 ex prioribus & ex secundis nuptijs, quas post hanc no- stram contraxerint legem: (in his enim præsentia disponi nec concur- mus) quæ quidem super lucris ex nuptijs seruari oportet, rit cum sororibus defuncti parentibus legitimis & non ingratis relinquere si- cessit in meram dimidiam. omni declinare prolem, & quod ex lege est, tantum- (vt sc. habeat modo relinquens prioribus, alia omnia ad secundos tantum sola, deducere, sed aliquid & prioribus adijcere. Nam si ali- quantum re- queat ex secundis habeant nuptijs, aut etiam ex primis liquæ omnes forsân, ita festiuum, ita dilectum, ut uelint præponere e- defuncti soror alijs in possessione: damus licentiam hoc agendi: non res) vt olim s. tamen omnino priores quidem filios minuire, secundos eod. sed in u- autem augere: sed neq; uehementer magnificare augmen- rilem. tum, nec omnino obliuisci priorum matrimoniorum: neque infirmare ea quæ a præcedentibus nos de talibus dicta sunt: sed prouidere quidem & secundis, prouidere autem & primis: cogitantes, quoniam ambo filij sunt: & ita facientes successionum in testamentis diuisionem. si 40 enim intestatis eis mortuis lex omnes ex æquo³³ uocat: 41 Liberi, ma- competens est eos imitantes legem, non uehementer ma- tri ex æquo gni eos abbreviare minutionibus, erubescere legem, sic succedunt ab enim erunt boni patres, & nostra digni legislatione: & i- 42 usti quidem erunt solam legem custodientes. Si quid au- tem etiam supra legem reliquerint: erunt iusti simul & humani patres: & non hæc dicimus inter gratos & ingra- tos filios, (de ingratis enim iam sæpius dictum est) sed de ijs qui magis aut minus diliguntur, cum utiq; multa dif- ferentia sit ingratitudinis, & gratiarum actionis, & dissi- 50 milis honoris. Hanc itaq; partem de æquitate filiorum ex priore & secundo matrimonio uenientium, adhortan- tes³⁴ potius quam sancientes dicimus: alioqui semel au- gentes ab intestato partem omnino filijs relinquendam: 43 studere debet filios suos, rã & usq; ad quatuor quidem filios, quatuor uacias omni- ex secundo ma no definites: si autem ultra quatuor sint, usque ad medi- am substantiæ partem: idoneum iam dedimus filijs sola- trimonio na tium, non ex parua mensura antiquam eorum angustiam tos, quam ex resolutentes. 1 ¶ Sic igitur præsentis lex futuro tempore primo prærea sanciens, sicut sæpius dicentes præuenimus, & nihil prio- tos, a quis rum tangens, sed collecta uindicque & complexa sub vna portionebus 60 continuatione, & omnia penè de secundis pronuntians hæredes scri- nuptijs: & priora quidem prioribus³⁵ in sua uirtute seruans, bere. Hæc ta- quæ uero ab ea disposita sunt, futuris secundis explanans men adhorta nuptijs, & nouam quandam uindicque ac subtilissimam in- tio necessita- troducens quærentibus utilitatem: omnibus quæ super tem parenti- talibus positæ sunt constitutionibus, in futuris post hanc bus non im- nostram legem nuptijs, & quæ ex his euenerint, vacanti- ponit bus: hæc uidelicet vna constitutione futuro tempore, se- 70 cundum quod a nobis definitum est, in ijs qui continen- tur in ea casibus, pro eunctis sufficiente.

EPILOGVS.

Hæc igitur tua celsitudo omnibus gentibus quæ sub tuo sunt cingulo³⁶, solenni modo manifesta fieri præcipi- 4 sub tua iu- at: ut omnes agnoscentes quia maiorem laborem susti- risdictione. neantes quam oportet imperialibus incurere cogitatio- nibus, tamen nihil prius illorum duximus salute, ne u- didique emendicent quod iustum est: sed omnes uidentes in vnum collectam de hac legislatione partem, sciant 50 quia & priore ijs quæ iam posita sunt, seruauimus legem: & futuro tempore competentem posuimus congruentiam. Datum XV. Kalend. Augusti, Constantinop. post³⁷ Belisar. V. C. Cos. Scriptum exemplum³⁸ Patricio i. anno 536. f. 70 iobtu- glorio.

¶ & ita abro- gatur d. l. 7. Fratri ab inte- stato succe- dunt fratres ac sorores cu- defuncti ma- tre uiriliter, i. æquis por- tionibus. Et sic mater ho- die nõ exclu- ditur a mascu- lis fratribus, ut olim s. eo.

¶ & ita abro- gatur d. l. 7. Fratri ab inte- stato succe- dunt fratres ac sorores cu- defuncti ma- tre uiriliter, i. æquis por- tionibus. Et sic mater ho- die nõ exclu- ditur a mascu- lis fratribus, ut olim s. eo.

¶ & ita abro- gatur d. l. 7. Fratri ab inte- stato succe- dunt fratres ac sorores cu- defuncti ma- tre uiriliter, i. æquis por- tionibus. Et sic mater ho- die nõ exclu- ditur a mascu- lis fratribus, ut olim s. eo.

¶ & ita abro- gatur d. l. 7. Fratri ab inte- stato succe- dunt fratres ac sorores cu- defuncti ma- tre uiriliter, i. æquis por- tionibus. Et sic mater ho- die nõ exclu- ditur a mascu- lis fratribus, ut olim s. eo.

¶ & ita abro- gatur d. l. 7. Fratri ab inte- stato succe- dunt fratres ac sorores cu- defuncti ma- tre uiriliter, i. æquis por- tionibus. Et sic mater ho- die nõ exclu- ditur a mascu- lis fratribus, ut olim s. eo.

¶ & ita abro- gatur d. l. 7. Fratri ab inte- stato succe- dunt fratres ac sorores cu- defuncti ma- tre uiriliter, i. æquis por- tionibus. Et sic mater ho- die nõ exclu- ditur a mascu- lis fratribus, ut olim s. eo.

¶ & ita abro- gatur d. l. 7. Fratri ab inte- stato succe- dunt fratres ac sorores cu- defuncti ma- tre uiriliter, i. æquis por- tionibus. Et sic mater ho- die nõ exclu- ditur a mascu- lis fratribus, ut olim s. eo.

¶ & ita abro- gatur d. l. 7. Fratri ab inte- stato succe- dunt fratres ac sorores cu- defuncti ma- tre uiriliter, i. æquis por- tionibus. Et sic mater ho- die nõ exclu- ditur a mascu- lis fratribus, ut olim s. eo.

filium praefecto huius almae urbis. Scriptum exemplum Basilidæ gloriosissimi magistro sacrorum officiorum ex praefecto, ex consule, & patricio. Scriptum exemplum Triboniano gloriosissimo quaestori iterum & ex consule. Scriptum exemplum Germano gloriosissimo magistro equitum sacri Praesentis, ex consule & patricio. Scriptum exemplum Tzigæ gloriosissimo magistro peditum sacri Praesentis, ex consule & patricio. Scriptum exemplum Floro gloriosissimo comiti sacrarum rerum priuarum & ex consule. Tua igitur excellentia cognoscens ea quae nobis placuerunt, in iudicio tuo insinuet tam aduocatis, quam alijs, quibus praes, secundum hanc nostram constitutionem sufficientibus his, quae hac de re à nobis scripta sunt ad Ioannem gloriosissimum sacrorum per Orientem praetiorum praefectum, iterum ex consule & patricium. Dat. 15. Kal. April. Constant. post Bilisarij V. C. Conf.*

^a i. 536.
^b dixi ad 49.
^c ff. i. Huic nouellæ respondet constitutio 24. apud Iulianum.

^d dixi ad 49.
^e ff. i. antiquis legibus l. i. §. 5. 7. l. 2. ff. quæ ad appell. §. 6.
^f §. 5. Co. de appellat.
^g d. §. 5. 7. d. l. 2. d. §. 5.
^h d. l. i. §. 5. l. 5. l. 20. ff. de appellat.

ⁱ hinc sumpta est authentica, Hodie C. de appellat.
^k A sententia iudicis appellandum intra decem dies, siue propria sit, siue aliena causa.

DE APPELLATIONIBVS, ET intra quæ tempora debeat appellari.

Tit. II.

Hanc legem non habent Scrimgeriana & Haloandrina editiones, sed eius tantum argumentum & summam: quod argumento est hanc vulgarem translationem ex meliore & integriori archetypo desumptam, quam illam aliam editionem, sed & omnes Nouellæ Latinae desunt in illis nouis editionibus.

NOVELL. CONST. XXIII.

Imperator Iustinianus August. Triboniano gloriosissimo quaestori iterum, & ex consuli.

PRAEFATIO.

ANTERIORVM legum acerbitati plurima remedia imponentes, & maximè hæc circa appellationes facientes, in praesenti ad huiusmodi beneficium peruenire duximus esse necessarium. Antiquitati etenim cautum erat, ut si quis per se legitime exercuerit, & fuerit condemnatus: intra duos dies tantummodo licentiam appellationis habeat: si autem per procuratorem causa ventilata sit & in triducta, non sine proximo eam extendi. Ex rerum experientia inuenimus hoc satis esse damnosum. plures enim iudicis intra homines ignorantos legum subtilitatis, & putantes in triduum esse prouocationes porrigendas, in promptum periculum incidisse, & biduo transecto causas perdidisse. vntemporis re de necessarium duximus huiusmodi rei competenter stitutio & leg. mederi.

^l §. 4. Co. de tempo. appell.

^m Hæ Principis interlocutiones erant, nostra serenitas, nostrae spatium à recitatione sententiae numerandum, iudicibus tas, & mafeub- ab ijs quorum interest offerri: siue magni, siue minores tado. Aduo- sint, (excepta videlicet sublimissima praetoriana praefecti iisdem vo- cabulis apud Principem vt- omnibus inspectionis copia, quæ indiscussos hominum calores potest refrenare.

Cap. I.

ET sancimus omnes appellationes, siue per se, siue per procuratores, seu per defensores, vel curatores, vel tutores ventilentur, posse intra decem dierum spatium à recitatione sententiae numerandum, iudicibus ab ijs quorum interest offerri: siue magni, siue minores sint, (excepta videlicet sublimissima praetoriana praefecti iisdem vocabulis apud Principem vt omnibus inspectionis copia, quæ indiscussos hominum calores potest refrenare.

De consultationibus.

Cap. II.

AD hæc sancimus, si quando lis speratur in nostrum inferri consistorium: si forte contigerit imperatoriam maiestatem occupatam publicis causis ex mundanis prouisionibus, non posse conuocare patres quatenus causa agitur: non ex hoc litem periclitari. Quod enim vitium est litigantium, si culmen imperatorum occupetur: vel quis tanta auctoritate, ut nolentem principem possit ad conuocandos patres ceterosque preces coarctare? Sed si quid tale euenerit, causa intacta permaneat donec imperator sua sponte motus & conuocari proceres iusserit, & litem inferri patiat, & omnia secundum morem procedere.

ⁿ §. 4. Co. de tempo. appell.
^o id est, senatum Iulian.
^p Simora Imperatoris sententia ferri non potest, iudicij praescriptio non obijcietur.

De appellationibus in Aegypto, Asia, Ponto, &c.

Cap. III.

Illud etiam in tertio capitulo disponendum est, quod antiquitas bene statuit, nouitas autem neglexit. Cum enim veneranda verustatis auctoritas ita magistratus digesserit, ut alij maiores, alij medij, alij minores sint, & appellationes à minoribus iudicibus non solum ad maximos iudices remitterentur, sed ad spectabilium iudicum tribunal, quatenus & ipsi sacro auditorio adhibito litem exercerent: nouitas autem hoc deliquerit: euenit ut super minimis causis maximi nostri iudices inquietentur: & homines propter minimas causas magnis fatigentur dispendijs: ut forsitan totius litis aestimatio ad sumptus iudiciales non sufficeret. Ideoque sancimus, si quando ex Aegyptiaco tractu, vel adiuncta ei vtraque Libya prouocatio speratur, vsque ad decem librarum auri quantitatem: non in hanc regiam urbem eam venire, sed ad 500. aureorum praefectum Augustalem, qui audiat, & causam dirimat vice sacri cognitoris: nulla ei penitus post definitiuam ut Iulianus sententiam appellatione porrigenda. Similique modo ait consti. 24. do quoties in Asiana dioecesi vel Pontica tale aliquid emerferit, vsque ad praedictam quantitatem decem librarum auri, appellationes ad viros spectabiles, comites fortè, vel praefules, vel praetores, vel moderatores, quibus die non specialiter easdem lites peragendas deputauimus, remittantur: quatenus & hi ad similitudinem praefecti Augustalis vice sacri cognitoris intercedant, & causas sine spe quidem appellationis, Dei tamen & legum timore proferant decidendas. Orientalem autem tractum causas appellatione suspensas, & vsque ad decem librarum auri quantitatem limitatas, ad virum spectabilem comitem Orientis mittere: simili modo audientiam & finem eis impositurum.

¹⁰
²⁰
³⁰

Ut à spectabilibus ad illustres appelletur.

Cap. IIII.

Illo videlicet obseruando, ut viri spectabiles duces, vel alij spectabiles iudices, non ad alios eadem spectabilitate decoratos iudices suas transmittant appellationes in litibus, quantumcumque sint quantitatis, (cum non oporteat ad compares iudices appellationes referri, sed à minore iudicio in maius tribunal ascendere) sed ad illustrissimam praefecturam, illorum appellationes, cuiuscumque sint quantitatis, (ut dictum est) dirigantur, qui vna cum viro excelso pro tempore quaestore eas dirimat: utroque officio subministrante, id est, tam ex sacris scribibus more solito, quam praefecto praetorio. Ita tamen hæc sancimus, ut nec à ducibus, vel alijs spectabilibus iudicibus, quibus fortè, etsi priuati sint, imperialis maiestas iudices currat: ne causa non gradatim procedere, sed perperam videatur. Sed à praesidibus quidem prouinciarum, & iudicibus à nobis datis, si non sint spectabiles iudices, intra memoratam quantitatem referretur. Si autem vel illustres sint dati a nobis iudices, quibus apices dignitatum super spectabilitatem sunt, vel duces, qui omnimodo spectabilitate sunt decorati: vel ij qui a principe delegati sunt, spectabilem habeant dignitatem: eorum appellationes sub quacumque quantitate in hanc regiam urbem ad competentes antiquo more iudices referantur: omnibus alijs quæ de appellationibus statuta sunt vel ab antiqua profapia, vel ab auctoritate anteriorum constitutionum, vel à nostra humanitate, intactis illibatisque custodiendis. Datum Kalend. Iulij Constantinop. post Bilis. V. C. Conf.*

⁴⁰
⁵⁰
⁶⁰
⁷⁰

EPITOME SUPERIORIS constitutionis.

DE APPELLATIONIBVS, AD QVEM nam remittantur, si res ob quam appellatio instituitur, non supra auri libras decem valeat.

^q Auri libra 72. aureos constituit l. 5. Co. de susceptori- bus lib. X. Decem librae auri efficiunt 720. aureos. ^r Supplicare tamen licet l. 5. n. C. de sent. pref. prat.

NON principalis litigator duntaxat, verum etiam procurator eius, defensor quoque, & curator & tutor, intra decem dies à lata sententia prouocare potest. A praetoriorum praefectis prouocare non licet.

*

quæ intibi à nobis iubentur. nemini autem alij omnino copia fiet deprædandi subditos, quo magis aliquando prouincias iterum refertas hominibus, iterum suis ciuib. efflorescentes, neque vndiq; huc confluentem videamus hominum multitudinē, qui propter improbitatem præsidum in suam patriam reuerti non audeant. Ideoq; sancimus ne amplius excellentia tua Pisidicæ gentis magistratus pro diuisis habeat, sed vt vnum in ea sit spectabilis Prætoris officium, quod idem & militare & ciuile existat: quod similiter & publicarum ciuiliūque rerum curam gerat, & militibus præeat, vt mutuo auxilio & iurisdic-tio ex armis vires colligat, & cohors armata condecoretur opem res & lege. Neque enim deinceps aliqua per vrbes orietur seditione, si talem de cætero virum præfecerimus, qui vtroque nobis officio dignus putabitur.

Cap. III.

Quæcumque igitur fiscus erogaturus est, ea secundū subiectam huic sacre nostre legi descriptionē spectabili prætori, circaque ipsum versari solitis præstari iubemus. Vnde & sacre nostre appellationis notam præponi volumus, & qui Pisidia præses erit, is Prætor Iustinianus esto. Obtemperet autem illi Prætoriana cohors, ex probatorijs (vt diximus) constituenda, quæ similiter tam ciuilibus quam militaribus hominibus iuxta & rebus occupata sit. Ad hæc publicorum quoque tributorum exactio hunc præsidem cohortemque eius respiciet, & omnia magistratus habebit insignia quæ etiam modò habet, sellam scilicet curulem ex argento, securim quoque, & fasces. habebit etiam inter milites Adresponsum, adeoque & eo ipso principatum illi inter milites qui ibi locorum sunt, tribuimus, vt ipsos & pulchrè regat, & cogat in ordinem, instruatq; vt non solum latrocinantantes persequantur, sed etiam subditos inter se mansuetos & modestos reddant. neq; item committat, vt seditiones moueantur in vrbus, aut comites quiddam ad fiscum spectans diuellant, sed supra omnes potestatem habeat, nemine prorsus excepto. Collocatus autem hic magistratus sit in medijs & in numerum spectabilium descriptus. Vnde quæcumque in vicarijs olim, hodie in comitibus Iustinianis Pacatiana Phrygia & Galatia prima, item spectabili comite Orientis, & spectabilibus proconsulibus sunt, ea & in hoc existant: sitq; & ipse spectabilis magistratus, & appellationes quæ apud ipsum interponuntur, mittantur huc, & examinentur, sicut in cæteris spectabilibus fieri solet magistratibus: introducanturque in iudicium gloriosissimi præfectorum, in cognitionem causæ, adhibito etiam gloriosissimo quaestore sacri nostri palatii: propterea quod tametsi is magistratus non nihil in se habet militare, tamen quia prorsus in ciuilem & legitimam mutatus est formam, ideo necessario eundem tenere ordinem debet, qui pro consuetudine iam olim obtinente in spectabilibus magistratibus obseruatus est.

Cap. V.

Quoniam verò nuper sacra constitutione conscripta promulgauimus, vt causæ appellationum, quæ quorundam quingentorum aureorum summam non excedant, à spectabilibus præsidibus huc deuolutæ, in habitu & ordine sacri auditorij examinentur, sancimus, vt si qua eiusmodi causa emergat, scilicet in Pisidia dumtaxat, ex delegatione siue nostra, siue alicuius gloriosissimorum nostrorum procerū, nisi qui datus est iudex spectabilis sit, vt non ad spectabile Iustinianum comitē Pacatiana Phrygia (id quod prius lege determinauimus) proficiscatur, sed ad ipsum deferatur in sua prouincia interposita appellatione, & ipse de ea cognoscat in habitu sacri auditorij, (cohonestamus etenim magistratum hoc etiā) & perfectā illi formam imponat, non remittendam ad hanc aliam vrbe, ne forte paruis de causis magnas bonorum suorū perturbationes & damna litigatores sustineant.

Cap. VI.

VT autem qui vel hoc prætoris, vel alia à nobis inuenta & inuenienda officia suscipiunt, cognoscant quotandē modo prouincias eos gubernare conueniat, visum nobis est, non tantum signa eis præbere administrationis in codicillis, (vt vocant) sed etiam modum præscribere, secundum quem prouinciam administrēt, (quæ quidem, qui nos antecesserūt legislatores, cōsulta quædam præsidalia appellabāt) vt ad hæc intentis oculis propriam dirigant administrationem, perque hanc omni ex parte subditis nostris profint. Vnde & id genus sacra man-

data iussimus in sacro laterculo reponi, vt vnà cum codicillis præberentur præsidibus, tum iusurandum, quod in sacra nostra constitutione descripsimus, præstantibus, tum omnia alia, vt nos ordinauimus, administrantibus. Subijciatur autem à nobis huic sacre legi quædam etiam descriptio, quæ exprimat quid ipsum cum deligitur, præbere conueniat occasione codicillorum officij, siue in sacro laterculo, siue in foro gloriosissimorum præfectorum, quid rursus illi, item adfessori, & circa ipsum versari solitis porrigatur ex publico: vt omnibus nota facta prouidentia quam circa officia gerimus, ille incontaminatum nobis & vndique spectatum suum exhibeat ministerium. Hanc sanè legem tum sacrarum nostrarum constitutionum lectio monstrabit, (iussimus enim & hanc inter eas describere) tum ipse ad effectum deduces, vt perpetuò in ipsis factis reluceat conspiciaturque.

OPORTET prætori Pisidicæ annonarum, & capitum, ac reliqui solatij titulo præberi solid. 300. eius adfessori solidos 72. eius cohorti aureos 52. Rursus pro codicillis administrationis oportet ipsum præbere sic. Spectabilibus tribus chartularijs sacri cubiculi, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum & laterculensibus, solidos 45. eius adiutori, solid. 3. cohorti gloriosissimi præfectorum pro iussionibus & omni alia causa, soli. 60.

DE PRÆTORE LYCAONIÆ.

Tit. III.

NOVELLA CONST. XXV.

Imp. Iustin. A. Ioanni gloriosiss. per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconsuli, & patricio.

PRÆFATIO.

VM ad prima illa principia, ex quibus Lycaonum gentem, antiquorum rerum scriptores & enarratores constituisse tradiderunt, respicimus, & quod maximam cum Romanis affinitatem habeat, quodq; ex eadem fermè occasione in vnum coacta sit, maiore, quam hactenus, magistratu eam exornare, iustum putauimus. Si quidem vsu venit, vt olim Lycaon, qui Arcadiæ in Hellade rex fuit, & Romanum solum incoletet, & assumptis quondam Oenotrijs Romano Imperio daret veluti principium (dicimus autem vetera illa, quæ longo antè tempore Ence & Romuli ætates præcellerunt) & deducta in hæc partes colonia, Pisidia bonam partem adimeret, eiq; deinde suum nomen inderet, & regionem ex se Lycaoniam appellaret. Inde adeo iustum fuerit & ipsam magistratu adornare, cui veteris apud Romanos instituti signa & notæ inscribantur, & illos qui hoc ipsam tempore regunt, (de præside ciuilibus iurisdictionis loquimur, & eo cui armorum cura commissæ est) in vnum contrahere, & prætoris appellatione decorare. Est enim hoc nomen quasi iure patrio Romani imperij proprium, & ante ipsos etiam Coss. in ampla Romanorum repub. vsui habitū. Nam veteres Romani suos imperatores prætores appellabant, simulque illis præbebant, vt militaribus præirent copijs, & descriptis ab illis parebant legibus. & prorsus erat hic magistratus ex ambobus contemperatus, præ se ferens & ostentans tam in instruenda acie robur, quam in ferendis legibus rectum & decentem ordinem.

Cap. I.

Quoniam igitur propositum nobis est etiam hinc vtramq; administrationē in vnum contrahere, propterea optimo illi iure prætoris appellationem imponimus, vt vnà cum prætoris appellatione audientium fuit in Pisidia animis infonet ipsius quoque magistratus substantia ac natura, & quod non simplex sit, neque ad vnā aliquam rem tantummodo (nempe vel arma, vel leges) respiciat, sed simul vtrumque ad se munus ex æquo attrahat, quodora maritima, que per copias militum vehemens & robustus, per legem in Lycaoniā lenis & mansuetus sit: & per hanc causam maleficis quidem vehementiorem, probioribus verò ciuiliorem se & moderatiorem exhibeat. Neque hoc sine causa agimus, lerunt. Porro aut solam appellationem attendimus, sed ex vsu ac necessitate Lycaonia magistate magistratus quoque metimur. Nam fortes ea regio ex parte viros habet, neque in vilo differt ab Hauria in medio, vt campestris, quæ mediterranea, aprica, equorum alitrix existens, tum idem ibid.

Ecc

* Alterius sic altera poscit opem res & lege. Neque enim deinceps aliqua per vrbes orietur seditione, si talem de cætero virum præfecerimus, qui vtroque nobis officio dignus putabitur.

Ideo apud Iulianū constit. 17. conceptus est hic titulus, de officio prætoris Iustinianici Pisidia. ex serinio libellorum. Nouel. 25. c. 1. l. 6. §. 5. de diuers. off. & assessorib. διαφών ἐξ ἀργύρου, Carrucam argenteam vocat Iulianus hic.

ἡ δὲ ἐὶς ἀπόκρισιν. Hal. ad responsum propter milites Iulianus. Ad responsum ἀποκρισίου eius. responsa dans vice magistri militū Nouel. 25. c. 1. inf.

Non. 8. c. 2. d. Nouel. c. 3. d. Nou. c. 5.

trecentos, legit Iulianus hic.

Non. 8. c. 2.

τὰ σύμβολα τῆς ἀρχῆς. mandata præsidis Scrimger.

Novell. 8.

Notitia præsidis Pisidia.

6. Eclog. 8. de officio prætor. Lycaoniae Iulian.

Annales probant Nou. 24. c. 1.

v. Pausania 8. Arcad.

Qui præses olim Lycaoniae prætor.

idem ergo hic constitui respectu Lycaoniae q̄ constitutum fuit in Pisidia

Nouel. 24. c. 1. Ammianus respiciat, 14. Relicta orafra maritima, Lycaoniā adnexā Ifauriam se contumoderatiorem exhibeat. Neque hoc sine causa agimus, lerunt. Porro aut solam appellationem attendimus, sed ex vsu ac necessitate Lycaonia magistate magistratus quoque metimur. Nam fortes ea regio ex parte viros habet, neque in vilo differt ab Hauria in medio, vt campestris, quæ mediterranea, aprica, equorum alitrix existens, tum idem ibid.

multos viros, tum multos equos enutriat. magnus quoque in ea numerus est magnorum pagorum, & virorum ad equitandum, ad sagittandum, ad animos sine negotio & celeriter excitandos, ad arma promptè tractanda, denique tam ad militare imperium fortè auerandum, quia illorum status priuatam ipsis fortunam & solis civilibus magistratibus subditam adscribit, quam ad hoc rursus *ciuile scilicet* contemnendum, quia soli obtemperare legi, quæ non item strenuitatem quandam adiunctam habeat, audacioribus formidabile est, idoneorum. Hæc nos permouerunt vt hunc quoq; magistratum quemadmodum apud Pisidas fecimus, coadunatum redderemus, & nostro apposito nomine Pratoris ei appellationem inderemus. volumus etenim & hunc Pratorè Iustinianè Lycaoniæ appellari, quomodo sanè & Pisidiæ, & aliorum. Deinde vtramque etiam cohortem in vnam contrahimus, & cui *ciuilis*, & cui *militaris magistratus presuit*, ac *pratorianam illam appellamus*, constituendam ex probatorijs, more solito ex sacro libellorum serinio, ex quo olim & duciani eas ferebant, procedentibus. mensuramq; illius ad centum vsque virorum numerum extendimus, & vtriusque magistratus annonas illi adsignamus, sed & adfessori & reliquis. Quæ quidem ex subiectis sacra huic nostre constitutioni descriptionibus clara faciemus. Habeat item Ad responsum, *sive apocristarios*, vt inter milites omnia rectè gerantur atque ordine. adeoque & alijs cum militibus qui per dictam prouinciam stationes agunt, imperitare sancimus.

Nota de pre-
tore Iustina-
neo Lycao-
niæ.

ἡτοι ἀπο-
κρισταίους
Scrimg. lege
ἀποκριστα-
ειον. de apo-
cristarijs ad.
Noell. 24. c. 4.
Iulianus hic,
habeant au-
tem & Adre-
sponsum.

Præsumi-
tur gratis iu-
dicaturus,
qui gratuitò
administra-
tionem succe-
dit.
Noell. 8.
c. 2.

l. 13. ff. de off.
presid.
Nota gra-
uitatè scele-
ris raptus vir-
ginis. videtur
n. hoc scelus
grauius ho-
micidio.
Noell. 24.
c. 2.
Infr. de off.
ind.
Noell. 24.
c. 3.

Cap. I I.

Mitemus sanè, qui id officij suscepturus est, vnum aliquem de probatis, & de numero nostrorum procerum, vnde & olim pratores procedebant, suisq; laboribus adornabant rempublicam, nunc residentes in solo Italico, nunc proficiscentes ad loca forensia. Ac talis quidem semper sui ipsius memor, & vnde illi hæc administratio accesserit, venerandum se præbeat subditis, horrendum latrocinantibus & maleficis, omnia maiore cum fiducia peragens. Neque dubium quin puris vtetur manibus quandoquidem & officium gratis suscipit: & alioqui lex nostra nuper à nobis lata, omnibus omnino magistratib. in ipsa descriptis præcipit vt manus contineant (qua de causa & iuramentum præstant) & secundum leges nostras diiudicent, omnemq; æquitatem & iustitiam subditis impertiant. Eo pacto cum reipublice suæ statum vereres Romani exornarent, omnibus alijs rebus publicis potiti sunt. Quis enim hunc magistratum non reueretur simul & horreat, videns duplici eum forma excubias agere, tum vt quæ lex iubet, facile ordinet, tum verò si quid de lege violetur, vt hoc armis corrigat? **1** Quibus autem de rebus Pratorum Pisidiæ in lege quæ de ipso conscripta est, appellauimus, de ipsdem pulchrum putauimus & hunc appellare. Oportet enim vt eum vndique gratuitum hoc officium suscipiat, ab omnibus & ipse foribus alienissimus sit, his solis contentus, quæ fiscus præstat, prout iam antè de præsidalibus officijs lata lex disse- rit, vt item in rebus gerendis syncerum & iustum se præbeat, ac quomodo administrationis ratio permista est, ita & ipse harmoniam animi sui nunc acutioribus & inten- tis, nunc lenioribus & remissis sonis contemperet.

Cap. I I I.

Ed neque socordie se dedat, neque alicui iniuriam faciat, ne eius prouinciæ homines cui præest, propter iniurias illas acceptas regionem suam relinquunt, & continuè nobis hic facessant negotia. Quin ipse prius audientia his quæ ad eum referuntur, præbeat, eaque disceptet: & vsque memor honoris quem illi detulimus, ita administrationis laboribus se exerceat, vt laudem inde, & à rationibus gesti magistratus reddendis dicendaq; causa immunitatem consequatur, illud certò sciens, quod si quis nos adeat referens domesticam sibi rem incommo- dis affectam esse, si quidem expertus apud eum, ius suum

obtinisset, hunc ipsum sine aliquo dato responso remita- temus. si verò cum prius ad ipsum retulisset, deinde non obtento iure suo, ad nos decurrat, tunc non illi nos in pos- terum, sed ei qui magistratu fungitur, iudicium consti- tuemus, & quemadmodum amplioem ei honorem red- didimus, ita & si socordie eum se dare, & his quæ in ipsum contulimus, negligentius vti deprehendimus, opem fe- remus legibus, & conuenienti eum animaduersione per- sequemur. & quemadmodum ille neque verba nostra, ne- que leges, neque formam & gradum magistratus veretur, ita neque nos ipsum verebimur, sed perinde ei obuiabi- mus, vt & ipse rerum administratione vtetur. & siue sordi- dis eum manibus vt, siue ad effectum aliquem respicere, siue leges nostras transgredi deprehendimus, nos vigo- re legis ad facti sui rationem reddendam eum sistemus. neque enim vt subditos seruemus, pecunijs, aut qua- piam aliarum rerum quæ nobis suppetere, pepercimus.

Cap. IIII.

Oportet præterea ipsum prouidere, vt omnia rectè atque ordine fiant in ciuitatibus, & primum quidè vt ciuitates sub ipso collocatae seditionib. careant, ex omni parte æquitatem conseruans & summo studio prospiciens ne nimium subditis indulgeat, & frena rela- xet. **1** Deinde neque opera in ciuitatibus negligat, ne per hanc causam deminuantur vel aquarum ductus, vel ipsorum pontium transitus, vel murorum munitio, vel cura itinerum, sed omnia reficiat, aut saltem ad nos referat, vt partim ex ciuilibus ea reditibus, partim nostra liberalitate queant reficere. **2** Neque item commit- tat vt exactoribus, qui à nostris hinc proceribus com- meant, sit in aliquo damnus subditis nostris inferendi licentia, aut vt hi subditos nostros grauent qui consuetas illas iustiones adferunt, quæ olim ad subuersionem eorū qui mediocriter vitam instituerant, de thronis tuis pro- cedebant, nunc iniungentes murorum reparaciones, nūc curam itinerum, nunc imaginum, pontium, portuum, a- qua ductuum publicorum renouaciones, locorum deni- que publicorum ablationes, & ædium quasi in solo non iusto ex ædificatarū demolitiones, & id genus alia magis ad nectendas calumnias expedita: sed ipsemet hæc ad ani- mi sui curam reuocabit, omnia peracturus absque dispē- dio. Si verò nobis visum fuerit maiore eam rem inspectio- ne indigere: sacra pragmatica forma vtetur, *quam sanè* *ad eum magistratum, si videbitur, mitemus*, qua se- cundum ipsum alteri quoque hanc inquisitionem iniun- gamus. Ita aliquando respirabunt subditi, ita denuo efflo- rescent ciuitates, ita qui eas incolunt, magnum incremē- tum capient, neque de patrijs sedibus diffugient rerum suarum incolatum propter præsidum improbitatem qua si terculamentum aliquod metuentes.

Cap. V.

Circuegitur oportet excellentiam tuam, quod vnus & simplex hic magistratus, non duplex futurus sit, vt om- nia quæ fiscus vtrique prius officio præbebat, ea se- cundum descriptionem sacra huic nostræ legi subiecta, tam ipsi det, quam circa ipsum versari solitis, & cohorti eius, quemadmodum & hæctenus præbita sunt. **1** Et publicorum tributorum exactio ipsi simul & obtemperantibus ei pratorianis cohortalibus incum- bet: habebitque vtriusque officij insignia, tamen pluri- ma militaria sunt. tamen & in veliculo sedebit argen- teo, & præcedet ipsum securis, (nam & hoc consularis im- perij signum est) similiter & fasces ipsi cum solennitate præbunt: obseruabitque eum vniuersus exercitus qui per eam prouinciam stationes habet, cui curæ erit, vt & la- trocinia resecat, & iniuria affectis opituletur, & subditos argentariam nostros mansuetos inter se & modestos reddat. **2** Sed neque comitibus permittet, vt ad publica tributa annuat, animamve adijciant. Sed & inter spe- scabiles ipse collocabitur: tamen qui eam administra- tionem susceperit, maioris fortè sit dignitatis, si quidem iulis dignatio eorum, qui prouincias regunt, talis futura est, qualem nos ad quamq; administrationem idoneam fore iudicauerimus. Ipsum verò propter imperium quod gerit, cōueniens est inter spectabiles numerari, inter quos & procōsules & comites Orientis, Galatiæ, & Phrygiæ sunt. **3** Vnde & ipse causis quæ in eius mouentur prouincia, tam pecuniarijs, quam ciuilibus & liberalib. audientiam præbebit, vt id genus magistratibus licet. Appellationes quoq;

d. Noell. 6.
2. inf.

l. 13. ff. de
off. presid.

Noell. 24.
c. 3. l. 7. §. 1. ff.
de off. presid.
Noell. 17.
c. 4.

d. c. 4.

c. 3. §. cod.
Noell. 24. c. 3.

d. vñs ap-
vñs abe-
deira Scrim

habēt Iulian.

Noell. 17.
c. 48.

quoq; contra eius sententias interpositas examinantur hic ex more qui iam pridem in spectabilibus magistratibus. obtinuit, tam gloriosiss. factorum nostrorum pratoriorum præfecti, quam gloriosissimus quæstor, (prout iam inde ab initio traditum est) eo quod alter iam magistratus civilior factus sit admittis legibus, quas etiam in ipsa arma imperium habere volumus.

Cap. VI.

Secundum legem verò nuper à nobis positam, si quæ causa inter prouinciam suam mota, quingentorum aurcorum quantitatem non excedat, quæ per prouocationem deinde à suo transferatur iudice, de hac non Pacatianæ Phrygiæ comes (vt prius diximus) sed ipse cognoscat, et si ex delegatione, siue nostra, siue alicuius gloriosissimorum nostrorum procerum causa alicui commissa sit, modò propter rationes quas nuper in constitutione de appellationibus lata præscripsimus, spectabilis non sit: & causæ finem imponet, non (vt olim) post etiam mittendæ, ne ob paruas occasiones magnorum ea res dispendiorum subditis nostris ansam præbeat. Hæc autem & nos illi manifesta faciemus. Siquidem studio habet potestatis nostra, non tantum vt administrationis signa eis ex codicillis (quos vocant) præbeamus, qualia spectabilibus magistratibus attribui solent, sed etiam ex mandatis principibus, quæ veteres olim principes & legislatores responsa præsidibus edita vocabant. quæ cum nos descripsissemus, iussimus in sacro nostro reponi laterculo, vt inde semper vnà cum codicillis præbeantur magistratibus: ac hi quidem ipsam conferant officium, illa verò dirigant administrandi officij rationem. Ceterum ex descriptione quæ sacræ huic nostræ legi subiicitur, clarum erit tum quid ipsum, cum deligitur, occasione codicillorum officij præstare conueniat, tum etiam quid ipsi simul & adfessori, ac cohorti eius è publico erogabitur. Sed & si quos vicinarum ei prouinciarum præsidēs circa tributariam rationem negligentes inuenieris, non alium emittes, sed ipsos spectabiles præsidēs fatigabis, vt vicinarum prouinciarum præsidibus, si socordia se dedant, immineant, & procurent quo magis ea omnibus in publicum modis inferant.

EPILOGVS.

Præsentem itaque legem nos quidem sacrarum nostrarum constitutionum volumini iussimus inferi, ipse verò ea suscepta, omnia ex illius præscripto agas, immortalem perpetuò beneficij nostri memoriã præ se ferentis. OPORTET Lycaoniæ Prætori in hunc modum præberi. Ipsi quidem annonarum capituum & reliqui solatij nomine, solidos 300. eius adfessori, solid. 72. eius cohorti, aureos 52. Rursum oportet eum præbere spectabilibus chartularijs sacri cubiculi per causam codicillorum, solid. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum & laterculensibus, solid. 24. eius adiutori, sol. 3. cohorti gloriosiss. præfectorum pro iussionibus & omnia alia causa, solidos 60.

DE PRÆTORE THRACIÆ,

Tit. V.

NOVELL. CONSTIT. XXVI.

Imper. Iustin. A. Ioanni gloriosiss. factorum per Orientem pratoriorum præfecto, iterum exconsuli & patricio.

PRÆFATIO.

ILLVD in confesso est, quòd si quis Thracum regionem nominet, statim vnà cum dicto virilitas quædam animus, & militarium copiarum, bellorum ac pugnae cogitatio subeat. Sunt enim ista ingenita & quasi patrio quodam iure huic regioni attributa. Itaque & prius à nobis suscepta est cogitatio redigendi in meliorem statum ea quæ illa loca concernunt, & hoc tempore de his quæ longo iam agitauius consilio, præsentem legem tulimus. Duos sanè vicarios nomine ad Longum murum sedere omnes scimus, quorum alter militares cohortes regit, (est enim magna vis militum eo in loco) alter præfectus est negocijs civilibus. At cum ambo vices illic impleant, hic quidem gloriosiss. præfectorum, ille verò magnanimatorum

magistrorum militiæ, nunquam tamen inter se consentiunt: sed tametsi suas vnicuique fisci annonas separatim suppeditat, & alia præbet solatia, nihilominus vnus hoc sibi negocij perpetuò & indefinenter sumunt, vt contentiones inter se immortales exerceant.

Cap. I.

Rectè igitur atque ordine visum nobis est hic quoque facere, quod apud alias gentes, quamquam non ita efferas, non ita militaris custodiae indigentes, fecimus: & vt non hic quidem civilibus negotijs præsit, ille verò inter milites & solos imperitet, vtrumque officium in vnus contrahere & præficere ei loco grauem aliquem & reuerentia dignum magistratum, qui ex æquò tam civilia illic negocia turet, quam de venusto & decenti ordine militum sollicitus sit. Nam qui prouinciam moderatur, is in alijs versatur locis, vix illis sufficiens. Si verò horum locorum custodia, omniumque ferum per ea loca administratio, & in bonum ordinem collocatio, tum etiam militia bono aliquo viro indiget, & qui idoneè tam milites possit excolere, quam imperitare ex lege: quod tandem illi nomen ex vetustate accommodatum imponemus: aut quam appellationem amplexi, hunc generenti magistratum aptabimus: an verò re ipsa manifestum non est, quòd quemadmodum Pisidiæ rector, & summus Lycaoniæ magistratus à nobis nominatus institutusque est, ita & hic prætor nominabitur assumpto pietatis nominis & legistratoris locum in sua republica tenuit in confesso est, quòd nihil perinde huius magistratus appellationem deceat, quam nomen Prætoris. Siquidem & militum copias reget, & paganos subditos non paucos habebit, quibus ex nostris legibus ius reddet. Denique tam civiles res, quam milites in ijs locis bono aliquo viro indigent. Nam & anterioribus temporibus semper quidam militares viri in summis constituti dignitatibus, tam militaribus illic copijs præstant, quam ceteris auxilio erant, quamuis non milites, sed pagani existerent. Barbarorum enim excursionibus non mediocri opus habent presidio. Quæ verò illos concernunt, ea committi debent vni alicui, qui secundum leges ipsis præire possit, cum multum inter sit inter rectum & peruersum ordinem: & omnibus perspicuum sit, quòd militaris quidem res si sola & per se consistat, vltra quam deceat, efferatur audacia: civilis verò nisi admistum habeat robur militum, infra mediocritatem auctoritate careat: vtrumque verò si in idem cum altero concurrat, omnium perfectissimum & absolutissimum sit, quòdque tam ad gerendum bellum, quam ad tuendam pacem sufficiat.

Cap. I I.

Idèque huius etiam prouinciæ officia copulantur, & Prætor hic Iustinianus Thraciæ nuncupator. Signa verò magistratus à nobis erunt, tam codicilli hinc procedentes in forma ceterorum spectabilium magistratum, quam monita quædam Imperialia, rationem explicantia qua prouinciæ administrationem perficiat, quæ maiores nostri Mandata Principis nuncuparunt, cum quibus in prouincias proficiscentes qui eas sortiti erant, inde quid factò opus esset, accipiebant. Atque ea res semper & pulchrè excellens habita est, magnumque nominis splendorem pratoribus addidit apud plurimas reipublicæ nostræ gentes, & maximè Occidentales, à quibus progressi Romani totum (penè dixerimus) Septentrionem, & Meridiem, & multo maximam Orientis partem suo adiecerunt imperio. Quæ igitur in dicta à nobis lege de prouincialibus officijs scripta sunt, quæ item de Prætoribus Pisidiæ & Lycaoniæ disseruimus, vt & ipsi gratis hic designentur, & gratis se vicissim subditorum nostrorum commodis exponant: omnibus manifesta sunt. In vniuersam enim iam imperij nostri ditionem lex prodijt, & apud omnes vulgatissima facta est. Descriptum sanè & iurandum est, quo magistratus nostros conueniat, cum officia suscipiunt, animam suam deuouere Deo, & tueri subditos nostros in æquitate & iustitia, ab omnibus foribus, inimicitijs, gratia remotissimos. Cæterum cohortales ei non vltra centum apparebunt, habebitque tam civilis quam militaris officij insignia. Insuper aderit illi etiam Adresponsum propter copias quæ illic residet, in quas plenum habebit imperium, & quiduis cum illis ad vtilitatem reipublicæ & attendendi & perficiendi licentiam. Publicorum præterea per illa loca tributorum

Ecc 2

Gr Nouell. 24.c.5. Nouell. 3. 6.2.

τὰ σύμβολα τῶν ἀρχόντων.

Notitia prætoris Lycaoniæ.

qui laterculo inferuūt, de laterculo alias dixi.

6. Eclog. 9. de officio prætoris Iustiniani Thraciæ, & de prouocationibus in Thracia porrectis, Iulian. cōstit. 19.

Ouidius, Armiferam Thracem qui negat, alter erit. Statius, Mauortia Thracæ.

Lōgus murus, munimentū præsidium quæ Thraciarum.

Nota de prætoribus Thraciæ.

Prætoris Romani auctoritas adde l. 2. §. 32. ff. de origine iuris.

Fortitudo sine sapientia res barbara. Vana est fine viribus ira. adde l. 2. §. 13. ff. de origine iuris.

de quibus & Nouellam 17.

Nouell. 8. Nouell. 24. Nouell. 25.

d. Nouel. 17.

Gr Nouell. 24.c.1. Nouell. 25.c.1. inf. quid esset Adresponsum, dixi ad Nouellam 24.

exactio tum ipsum tum cohortem eius respiciet: & tota cohors Pratoriana appellabitur, hinc edendis & ex sacro epistolarum scrinio prodeuntibus probatorijs constitutenda, unde tales olim probatoria Vicariana quoque cohors ferebat.

Cap. III.

adde l. 6. §. 3. ff. de off. procons.

Utraque autem habebit, primum quidem, ut a donis & muneribus puras conferuet manus, deinde ut omnem æquitatem subditis nostris tam publicè quam priuatim exhibeat, & litigantibus, & inter se contrahentibus, quò omnem ab ipsis controuersiam depellat. Item ut milites quidem bellicis exercitationibus meliores & alacriores efficiat, paganos verò per legem componat, ut iusti, & ab omni improbitate & malitia immunes reddantur, quò magis hi quidem ad iustitiam, illi verò ad virtutem & fortitudinem progressus faciant. & si belli causa aliqua fiat excursio, facillimè hanc expediat, utraque cohorte præfente, illa quidem alteri subministrante in ijs quæ ciuiles cohortales decet, copijs verò militarijs citra tergiversationem hostiles insultus propulsantibus

facit l. 19. §. 2. ff. de off. praesid.

Oportet in super, ut etiam in causis, siue hæc pecunias, siue crimina, siue aliud quiddam concernant, audientiam præbeat, & rectè secundum leges nostras, & absque omni affectu iudicet, ne aliqui inde excurrentes, nostram inquietent potentiam. Neque enim volumus, ut collatores nostri relicta prouincia sua, à prouinciæ præsidibus despecti, huc adcurrant. Nam si posthac nobis ab his qui ex eo loco commeant, negotium fiet, omnino percontabimur adeuntes, si ea renuntiauerint imperium in prouincia gerenti. ac si edocti fuerimus, quòd ista nõ denuntiarint, cum summa eos increpatione remittemus in prouinciam. si verò illi denuntiauerint quidem, at prouinciæ imperium gerens aut per fœcordiam omisit, aut turpi aliqua de causa legum rationem non habuit, tunc omnem animi nostri motum in ipsum conuertemus. Quemadmodum enim maiores in illum erogationes fecimus, (nimirum utriusque officij) tantæque hominum multitudinẽ eum præfecimus: ita si compertum habuerimus, quòd indignè in hoc versetur officio, neque remissè agemus: neque mediocres pœnas irrogabimus: imò quanto ipsum altius in sublime euehimus si probè se gerat, tanto rursus grauioribus eum percellamus pœnis, si quid contra leges deliquerit. Ad hæc nemini omnino oportet eum succumbere, neque si insigni aliqua dignitate sit præditus, neque si opibus abundet, propterea enim grauioribus & auctoritate plenis eiusmodi tradimus officia: ne quid necesse habeant remittere his qui opibus suis freti, alijs velint inferre iniuriam.

Novell. 25. c. 1.

Cap. IIII.

d. Nouell. c. 1.

Utrabit quoque omnia illic opera publica, neque patietur, ut vel portus, vel muri, vel pontes, vel itinera, vel denique alia vitium contrahant: sed ipse, quæcumque ex ciuilibus rebus possunt refici, ea procuret: si quid verò ex his maiore cura indiget, id per suggestionem ad nos referat, & rationes conueiantur, prout iam a nobis lege sancitum est. Neque enim volumus, ut qui solitas hæc negotiationes, item aquarum peruestigationes, & hortorum, murorum, imaginum, aliorumque id genus reparaciones (quæ quidem omnia olim abrogari placuit) exercent, hi a præfectura quam moderaris, mittantur in prouinciam: sed ipse peruestiget ea quæ fieri debent, & secundum constitutionem nostram rationes illos faciat edere. Quod si nobis placuerit alium ad hoc dirigere: per pragmaticas formas id efficiemus, quæ (si ita visum sit) ad tuam deferantur præfecturam. Nam ut subditos nostros eripiamus & liberemus dispendijs, propterea & magnam pecuniæ vim (ut ex parte vel ipse nostri) despiciamus, & ita amplis annonis tam præfides, quam cohortes & circa illos versari solitos consolati sumus, ne per egestatem fortè, aut eiusmodi aliquid, parum decentibus factis occupentur, sed insigni dignitate præditi, & de am-

Rektor Thra plo senatorum ordine sunt, & ita cum Dei & nostri memoriam versentur in prouincia. Quæ si nullo vnquam pæsenatorio in-cto memoria neque huic exciderint, per omnia se ipso signitus. Ac si veteres Romani consularibus tantum & pratorijs viris prouinciarum administrationes demandarunt, neque nos alienum a bonis moribus faciemus, si talibus eas tradamus, qui exactorũ hinc in prouincias tendentium, & præter rationem collatores nostros damnis inuoluere tentantium violentias reprimentes, huiusmodi necessitatem queant resoluerè.

Damus etenim ei & curiosius ista indagandi, & prohibendi, & ad nos per suggestionem nuntiandi facultatem, & ut partim ipse per se ea corrigat, partim celerius ad nostram referat notitiam: ut si qua in re imbecilliores sunt, ibi vires crescant, & suppleantur scientiæ & iustitiæ nostræ accessione.

Cap. V.

Hæc etiam in sacris ipsis admonebimus mandatis, quæ vnà cum signis magistratus trademus, ut memores iuramentorum quæ præstāt, & monitorum quæ illis dabimus, prout nos nostrumque de illis meretur iudicium, & propriam exornent vitam, & traditum gubernent officium secundum nostras leges. Quibus ipsis conditionibus magistratum tradimus, dantes illis (ut dictum est) omnem potestatem ut tam in pecuniarijs, quam criminalibus, & omnibus denique causis iudicent, & appellatio apud ipsos interposita ad gloriosissimos nostros quis præficiat præfectos & gloriosiss. decurrat quæstorem, qui causæ communem præbeant audientiam secundum formam dum leges earum causarum, quæ in sacrum introducuntur palatii. iudicet.

Si quàm verò causam minorem quingentis aureis per ea loca prouocatione suspendi contigerit, & si ex delegatione vel nostra vel iudiciali sit, neque is cui ea causa delegata est, spectabilis iudex sit, ut ex illis locis appellatio ad ipsum procedat, eamque audiat in forma sacri palatii. Ornamus enim officium eius hoc etiam modo, & æqualem constituimus spectabili comiti Orientis, & proconsulibus & comitibus Phrygiæ & Galatiæ: ut & ipsum spectabile sit, quemadmodum harum regionum officia sunt, atque in hac forma persistat: ut interim tamen hæc nostra lex clariss. prouinciæ præsidis officium non minuat, sed illo in alijs prouinciæ locis conficiente, quæ quidem propria legum sunt: hoc scilicet demãdatam sibi a nobis sollicitudinem in illis partibus in quibus consistit implente.

Subicietur itè a nobis huic legi descriptio, quæ commemoret & quid ipsum erogare pro codicillis magistratus, & quid ipsum circaque ipsum versari solitos rursus auferre ex publico conueniat titulo annonarum, quas etiam solas ipsos omni alio extra hanc causam lucro abstinentes, accipere permittimus. Propterea enim per maiores erogationes ampliores eos efficiemus, ut & ipsi subditos nostros vndique conseruantes, & iuramentorum quæ præstare solent, memores, ipsis hanc nobis factis remunerationem reddant. Atque hanc sanè præsentem legem habebit quidem legum volumen, sed thronus tuus susceptam eam & memoriæ mandatam perpetuò conseruet in opere. Oportet autem prætori Thraciæ annonarum, capituum, & reliqui solatiij nomine præberi sol. 200. eius adfessori solid. 72. eius cohorti aureos 52. Occasione verò codicillorum præbere oportet eum sic. spectabil. tribus chartularijs sacri cubi- culi soli. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum & laterculensibus, soli. 24. cohorti gloriosiss. præfectorum pro iussionibus & omni alia causa, solid. 40.

.i. notitia.

DE COMITE ISAVRIÆ,

Tit. VI.

NOVELL. CONSTIT. XXVII.

Imp. Iustinian. August. Ioanni gloriosiss. sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum exconsuli, & patricio.

P R Æ F A T I O.

Uod quibusdam ante nos imperatoribus, ut in Isaurorum regione facerent, per imaginem & figuram in mentem venit, id nos re ipsa iam per ipsam operum efficaciam tam in Galatia prima, quam Pacatiana Phrygia confecimus, vicarij officio (ut prius appellabatur) cum ciuili adunato, & vna utrinque cohorte constituta, & ipsis (ut oportuit) exornatis, neque non utrique pro vetere appellatione comitis nomine imposito: ut ille quidem comes Galatiæ primæ nuncupetur, is verò nominetur comes Pacatianæ Phrygiæ, utrumque horum ipsorum nostro comitante cognomine.

Datum 15. Kal. Iunij Bilib. V. Col. Iulian. 6. Eclog. 10. De off. prætor. Isauriæ, & de appellationib. in ea porrectis. Julia. cõst. 20. de Isauria v. Ammianum 14.

Novell. 8. c. 3. Nou. 24. c. 4. d. Nouell. c. 2. c. 4.

Cap. I.

Idemque hoc & in Isaurorum provincia precipimus. Neque enim volumus, ut qui de cetero in hoc consistit officio, duplicibus utatur codicillis, & sumat quidem civilis officij appellationem, sumat vero etiam militaris potestatis signa, & duplex nomen circumferat, cum res plane sit eadem: sed iam inde ut vnitum officium habeat, statuimus, quod ipsum & armis provideat, & publica in se recipiat, omnia sub se continens, & vna cohorte utens, quae comitiana appellatur: & suae militiae probatorias ferat ex sacro libellorum scrinio. Obueniat autem omnino & is magistratus gratis, neque quidquam exhibebit numerabitue pecuniae. Et ut ipse quoque puris utatur manibus, quemadmodum reliqui, ad ipsum nuper a nobis editam legem transmittimus. Sed praeter codicillos, qui & ipsum inter spectabiles adscripserunt, dabimus ei sacra etiam praecipua, quae Mandata principis a veteribus nuncupantur, & a nobis rursus in rempub. sunt illata, ex quibus intelliget quae singularium ad eius pertineant sollicitudinem tam in publicis omnibus, quam priuatis tractibus. quidquid praeterea venustum & decorum est, ne quid filicus sentiat a. spendij, & simpliciter quaecunque ipsum facere conuenit, ex iis illi manifesta fient.

Cap. I I.

Hoc vnum sciat, quod & ipse inter spectabiles magistratus collocatus est, & appellationes apud illum interpositas gloriosiss. sacrorum nostrorum praetoriorum praefecti, tum etiam gloriosiss. quæstor noster audient, quemadmodum & Augustalis, & proconsulis, & trium praetorum nuper a nobis in Pisidia, Lycaonia, Thracia institutorum, & Comitibus Orientis, & insuper Comitibus Pacatiana Phrygia & Galatia primæ. Quod si qua in Isauria causa minor quingentis aureis sit, & postea per prouocationem suspendatur, huic & ipse audientiam accomodabit in forma sacrorum auditoriorum. Nam & hoc illi concedimus, dignitatis illi pleniorum magistratum in hac etiam parte efficientes.

EPILOGVS.

Tua igitur excellentia ad praedictorum magistratum imitationem, ea quoque quae hunc concernunt, constituat. Subijciemus enim & descriptionem huic nostrae legi, declarantes quid ipsum cohortemque eius, & eius adfessorem ex publico ferre, quid item nomine codicillorum magistratus dare conueniat. Ac nouerint qui hoc a nobis nuper ad nouam pulchritudinem redactos magistratus suscipiunt, quod & pecunias, quae continue pro officijs offerentur, omnino recusare, & quae non prouenerant, de nostro tam ipsis quam ipsorum adfessoribus dare, & cohortibus largiri, quae ab aliis ablata erant, & ipsis praesidibus maiora adsignare solatia sustinimus, in hoc tantum, ut vndique subditos nostros immunes a dispendijs conseruemus. Quod si quos vicinarum illi prouinciarum praesides negligentius agere circa tributa publica deprehendas: non alium emittes, sed ipsos spectabiles magistratus fatigabis, ut vicinarum prouinciarum praesidibus, si locordia se tradant, immineant: & efficiant, ut omnibus haec modis inferant, quo magistratus multo pulchrior sit & praestantior, quam dudum.

OPORTET Isauriae comiti pro annonis praestari sol. 200. eius adfessori, sol. 72. cohorti eius, aureos 52. Oportet item ipsum praebere occasione codicillorum sic spectabilibus tribus charrularijs sacri cubiculi, sol. 9. primicerio clarissimorum tribunorum notariorum & laterculensibus, solidos 24. cohorti gloriosiss. praefectorum prouisionibus, & omni alia causa, solidos 40.

DE MODERATORE * HElenoponti.

Tit. VII.

NOVEL. CONSTIT. XXVIII.

Imp. Iustinianus August. Iohanni praefecto praetorio.

PRÆFATIO.

Quo pulchrè & lógo antè tempore concinnatum adunatumque; & in sua iam firmitate compositum extitit: id sanè nouare aut diuidere absque rationabili causa, confirmati validiq; im-

Cohors comitiana hic: apparitio comitiana Iulian.

Novell. 17.

Novell. 24.

Novell. 25.

Novell. 26.

Novell. 8.

perij nõ est. Neque enim in verborum multitudine, sed in vero & iusto rerum effectu robur imperij collocandum est. Et tamen circa duos illos (ut vocant) Pontes, nempe Helenopontum, & Pontum Polemoniacum, tale quiddam factum esse didicimus. Cum enim sub vnum antea praesidem ordinata esset prouincia, duo constituti sunt, neque publica id necessitate exigente: neque alio aliquo rationabili praetextu subsistente, quem expedite aliquis & facile inueniat. Ad eoque amplum eius facti testimonium res ipsa praebet, cum in hodiernum vsque diem vno tantum publicorum tributorum & dispositionum tractatore vtraque utatur prouincia. Ac si quis vrbes quae per vtramque sunt, enumeret, vix vnus prouinciae iusta & sufficiens mensura resulter, si modo Helenopontum quidem octo vrbes implent, hoc est Amasia, Ichora, Euchaita, insuper & Zela, & Andrappa, & Aegæum ad climacas, hoc est gradus fitum, Sinopa, & Amisus, antiquae vrbes, sed & Leontopolis, quae & ipsa iam inter vrbes numeratur: aliae vero quinque Polemoniacum Pontum continent, Neocaesarea, & Commana, Trapezus, & Cerasus & Polemonium. Pitiis enim & Sebastopolis inter castra potius quam vrbes numerandae sunt: ut intra hosce terminos vterque Pontus consistat. Post quos tam nostra constituta est Lazica, in qua vrbs Petraeon est, quae nostro beneficio & esse & nominari vrbs cepit, quam quae nostrae pietatis nomine dicitur, & Iustiniana appellatur. Archaopolis quoque & Rhodopolis, maxima & antiqua castra, in quibus planè etiam ea castra sunt, quae nos a Persis recepimus. Scandias & Sarapanes & Murisios ac Lusicros, & si quid aliud praeterea a nobis in Lazis elaboratum est. Hanc deinde Tzanorum regio excipit, sub nostro nunc primum imperio Romanorum ditioni adiuncta. quae & ipsa vrbes partim nuper factas suscepit, partim mox futuras suscipiet. Post istam aliae item gentes consistunt, Suani, & Scymni, & Apfilar, & Abasgi, & aliae, quae omnes (permittente Deo) vel nostrae, vel sociae sunt.

Cap. I.

Sed ad ista quidem nos de his locis instituta oratio detulit. nunc autem denuo ad Pontos & illorum vnitio- nem reuertamur. Ambos enim illos locos, tredecim comprehensos vrbes, iterum nunc in vnam prouinciam contrahimus, assignamusque ipsis tam veterem vnitio- nem, quam modernam appellationem. Namque ab omnibus Helenopontus nuncupator. quod illi nomen a pientissimi. principe Constantino impositum est occasione honestissimi. suae matris, Helena scilicet pientissimi. mulieris, quae nobis etiam sacrum Christianorum signum inuenit. Vetus enim illud nomen Polemonis, quo plerique in Ponto tyranni vsi fuerunt, dehinc quiescit: primum, quia tyranni exstitit: secundo, quia urbem de suo nomine appellatam habet, scilicet Polemonium: tum etiam, quia pulchrius fuerit, regiones Christianorum & regum nominibus designare, quam his quae polemi, hoc est belli, & tumultus praese notionem ferunt.

Cap. I I.

Omnes autem illae tredecim vrbes vnus sunt prouincia, ut tamen neque alterutri in ijs metropoli (Amasia scilicet & Neocaesarea) metropolis nomen detrahatur: & Dei amantes earum episcopi, metropolitani quidem in hac vrbe: qui verò sub metropolitanis collocati sunt, ab his qui metropoles sub cura sua habent (ut haecenus in more fuit) ordinentur. nihil enim circa sacerdotium illarum innouamus, cum multas eiusmodi institutiones inter Dei amatissimos episcopos in vna etiam prouincia existere, tam vetustum saeculum, quam quod per nos modo exornatur, nouerit. Et cum imperio quidem inducitur illis vnus vtriusque prouinciae praeses, cognomento Moderator, quem quis vulgari lingua vsus Harmosten appellet, quandoquidem & moderatoris nomen vetustum est, Romanaque amplitudine dignum: & ipse Harmosten quidam olim magistratus erat, qui e Lacedaemone hinc inde per omnem eius ditionem dirigebatur.

Cap. III.

Vnde qui id officium suscipit, moderator Iustinianus Helenoponti nominator: obtemperantoque illi per eam prouinciam stationem agentes militares copia. Habeto etiam Adresponsum, cuiuscumque conditionis homines omnes se illi submitunto sine vlla praerogatiua priuilegij. Audientiam quoque praebeto in causis tam pecuniarijs quam criminalibus & alijs: minis quidem, sine scripto & gratis: maioribus vero, licet

Imperij robur non consistit in verborum multitudinis, sed in rerum effectibus. Et circa duos Pontes, Helenopontum & Polemoniacum, tale quiddam factum esse didicimus. Cum enim sub vnum antea praesidem ordinata esset prouincia, duo constituti sunt, neque publica id necessitate exigente: neque alio aliquo rationabili praetextu subsistente, quem expedite aliquis & facile inueniat. Ad eoque amplum eius facti testimonium res ipsa praebet, cum in hodiernum vsque diem vno tantum publicorum tributorum & dispositionum tractatore vtraque utatur prouincia. Ac si quis vrbes quae per vtramque sunt, enumeret, vix vnus prouinciae iusta & sufficiens mensura resulter, si modo Helenopontum quidem octo vrbes implent, hoc est Amasia, Ichora, Euchaita, insuper & Zela, & Andrappa, & Aegæum ad climacas, hoc est gradus fitum, Sinopa, & Amisus, antiquae vrbes, sed & Leontopolis, quae & ipsa iam inter vrbes numeratur: aliae vero quinque Polemoniacum Pontum continent, Neocaesarea, & Commana, Trapezus, & Cerasus & Polemonium. Pitiis enim & Sebastopolis inter castra potius quam vrbes numerandae sunt: ut intra hosce terminos vterque Pontus consistat. Post quos tam nostra constituta est Lazica, in qua vrbs Petraeon est, quae nostro beneficio & esse & nominari vrbs cepit, quam quae nostrae pietatis nomine dicitur, & Iustiniana appellatur. Archaopolis quoque & Rhodopolis, maxima & antiqua castra, in quibus planè etiam ea castra sunt, quae nos a Persis recepimus. Scandias & Sarapanes & Murisios ac Lusicros, & si quid aliud praeterea a nobis in Lazis elaboratum est. Hanc deinde Tzanorum regio excipit, sub nostro nunc primum imperio Romanorum ditioni adiuncta. quae & ipsa vrbes partim nuper factas suscepit, partim mox futuras suscipiet. Post istam aliae item gentes consistunt, Suani, & Scymni, & Apfilar, & Abasgi, & aliae, quae omnes (permittente Deo) vel nostrae, vel sociae sunt.

Imperij robur non consistit in verborum multitudinis, sed in rerum effectibus. Et circa duos Pontes, Helenopontum & Polemoniacum, tale quiddam factum esse didicimus. Cum enim sub vnum antea praesidem ordinata esset prouincia, duo constituti sunt, neque publica id necessitate exigente: neque alio aliquo rationabili praetextu subsistente, quem expedite aliquis & facile inueniat. Ad eoque amplum eius facti testimonium res ipsa praebet, cum in hodiernum vsque diem vno tantum publicorum tributorum & dispositionum tractatore vtraque utatur prouincia. Ac si quis vrbes quae per vtramque sunt, enumeret, vix vnus prouinciae iusta & sufficiens mensura resulter, si modo Helenopontum quidem octo vrbes implent, hoc est Amasia, Ichora, Euchaita, insuper & Zela, & Andrappa, & Aegæum ad climacas, hoc est gradus fitum, Sinopa, & Amisus, antiquae vrbes, sed & Leontopolis, quae & ipsa iam inter vrbes numeratur: aliae vero quinque Polemoniacum Pontum continent, Neocaesarea, & Commana, Trapezus, & Cerasus & Polemonium. Pitiis enim & Sebastopolis inter castra potius quam vrbes numerandae sunt: ut intra hosce terminos vterque Pontus consistat. Post quos tam nostra constituta est Lazica, in qua vrbs Petraeon est, quae nostro beneficio & esse & nominari vrbs cepit, quam quae nostrae pietatis nomine dicitur, & Iustiniana appellatur. Archaopolis quoque & Rhodopolis, maxima & antiqua castra, in quibus planè etiam ea castra sunt, quae nos a Persis recepimus. Scandias & Sarapanes & Murisios ac Lusicros, & si quid aliud praeterea a nobis in Lazis elaboratum est. Hanc deinde Tzanorum regio excipit, sub nostro nunc primum imperio Romanorum ditioni adiuncta. quae & ipsa vrbes partim nuper factas suscepit, partim mox futuras suscipiet. Post istam aliae item gentes consistunt, Suani, & Scymni, & Apfilar, & Abasgi, & aliae, quae omnes (permittente Deo) vel nostrae, vel sociae sunt.

* solidos *In-*
lianus.
 τὸ πρῶτον
 τὰς.
 i. morabi-
 tur.
 de quo S.
 Nouellam 8.
 Magistratus
 edo honora-
 tor, quod titu-
 lum habet di-
 gniozem, &
 maiorem co-
 hortium
 numerum.
 Turpia lu-
 cra bono prin-
 cept non ad-
 mittit. Cali-
 gula ex ca-
 pura prosti-
 tutarum redi-
 gebat quatu-
 quaque vno
 concubitu me-
 ruisset, *Suetri-*
nus in Caligula.
 lac. 40. contra
 quam Alexan-
 der Seuerus
 qui lenonum
 vectigal, me-
 reticum &
 exoletorum in
 sacrum ara-
 rium inferri
 vetuit, quan-
 qua sumptib.
 publicis ad
 instauratio-
 ne theatri, cir-
 ci, amphithea-
 tri & ararij
 id deputauit.
Lampridius
in Alexandro
Seuero. Vespasi-
 anus ex lo-
 tio *Sueton.* in
Domit. 23. ali-
 ex umbra,
Plin. 12. Mi-
 chael Paphla-
 go pro aere
 id est spiritu
 aereo ac celo
Cedren. hinc
 apud Harme-
 nopul. caput
 τῶν ζυμῶν
 ἀρεσκῶν &
 Pescenian? Ni-
 get apud Spar-
 tianum. Vos ter-
 ras vestras le-
 nari censitio-
 ne vultis, ego
 verò aërem
 vestrum cen-
 se-
 re vellō. Pro-
 copius tamē
 ἀρεσκῶν in-
 terpretatur,
 φῶσος ὡσπερ
 εἰς ἀστρού φε-
 ρομένην. i. no-
 uam exactio-
 ne & de celo
 excogitatam.
 S. *Cic.* 10. ob. 7.

scripsit interuenientibus, eo tamen sumptu quem sacra
 nostra praescribit constitutio. Item qui hunc magistra-
 tum suscipit, is vtriusque officij annonas fert, surgentes
 usque in septingentos viginti quinque aureos. vnaque; vti-
 tor cohorte, & publicorum tributorum decursio & pe-
 riculum idem & commune esto tam contra eum qui of-
 ficium obtinet, quam contra cohortem: quandoquidem
 & ipsa in vnam coibit formam, & inter se conglutinabi-
 tur, quemadmodum is ordinauerit qui supra prouincia
 positus est. Sed & magistratus adfessor septuaginta duos
 ex publico aureos capiet: & cohors ex ambabus priori-
 bus vna facta, quadringentos quadraginta septem aureos
 feret, & tremissem.

Cap. IIII.

INsuper qui hoc fungitur officio, neque vicarios in lo-
 cum suum per vrbes dimittet (obseruabitur enim & id
 quemadmodum in sacris nostris continetur mandatis)
 sed ipse oberrando vrbes lustrabit, nulla omnino lege
 aut sacra forte pragmatica forma prohibendus, tamen si
 praecedens tempus tale quid iusserit. Staturaque ager
 vbi-
 bicumque illi visum fuerit, vel in vna metropoleon, vel in
 alijs vrbibus, si modò ad eius sustentationem vrbes per om-
 nia sufficit. sordium ipse & lucri abstinens, omniaque
 citra incolarum dispendium gerens. Nam neque ipse, ne-
 que cohortalis, neque miles ipsum comitatus a collato-
 ribus aliquid capiet, aut gratis sumptum faciet: aut etiam
 collatores nostros vel ipse atteret, aut comitantes ipsum
 milites hoc ipsum agere permittet. hoc etenim & ipsum
 pars est nostrorum mandatorum. Ipse certe sacramenti
 memor quod praestitit, & quòd gratis officium suscipit,
 quòdque tam magnum annonarum incrementum me-
 ruit, numquam quidquam aufert accipere, nisi magna id
 cum poena velit restituere: neque vt cohors pereulmodi
 occasionem tale quid vel exigat, vel oblatum accipiat,
 permittens. Et nisi procurauerit, vt milites ipsum anno-
 nis suis contenti sequantur, neque ipse iustam indigna-
 tionem effugiet, irrogatumque ab ipsis damnium compel-
 letur ex eorum annonis exigere, & hoc collatoribus sar-
 cire: Propterea certe maiores hosce magistratus au-
 ctoritatisque pleniore tam multitudine apparitorum
 (centum enim illum cohortales habere volumus) quam
 dignitatis magnitudine (siquidem spectabilem illi magi-
 stratum effecimus) esse volumus, vt necessitatis tempore
 amplioribus vtamur magistratibus, & qui nostris subser-
 uire possint iussionibus. Quid enim facerent hi qui vere-
 re forma praeserunt prouincijs, qui cum paucos circa se
 haberent, paucissimis ipsi imperitabant, modicaque ad-
 modum ferentes è publico, plurima dantes, rapere cogebantur,
 & vnum hoc habere studio, vt sequentibus & vni-
 dique ipsis imminentibus creditoribus occasione pro of-
 ficio datorum nonnihil gratiae referrent & beneficij? Qui
 bus rebus nostros consueuerunt auctonari subditos im-
 pios iuxta & periculi plenos sibi reditus conquirentes.
 Harum nos rerum indignitas permouit, vt non solum
 exinde prouenientibus lucris renuntiauerimus, sed & de
 nostro magnos insuper sustineremus sumptus: & si quibus
 species aliqua magistratus interueniente precio a decessoribus
 nostris tradita esset, adhibita id medicina curaremus,
 atque hoc genere tributum collatores nostros redderemus
 liberos, & officia suscipientibus de nostro solatium
 introduceremus, quòd magis hos quoque libertatis
 participes efficeremus. Siquidem in parato nobis est, Deo
 (vt apparet) talia largiente, vt non solum Astros, & quae
 ibidem gentes sunt, libertate donemus, sed etiam vt eos de
 quibus in meditullio quòdàmodo nostrae reipublice singulis
 ferme annis noua auctio instituebatur, neque tamē da-
 batur sub eodem manere *cauponatore*, sed per modicam inter-
 ualla nunc huius, nunc illius potestati subdebantur, huiusmo-
 di dispendio & turpitudine liberemus. Hanc nos gratiam
 Deo referendam putauimus, qui Imperij nobis coronam
 imposuit, qui communi omnium calculo per patrem no-
 strum purpuram nobis donauit, qui denique tot tantisque
 in nos liberalitates explicuit, quantas nulli maiorum no-
 strorum vquam dedit.

Cap. V.

Portet igitur, vt qui ad hoc officij accedit, sciens
 prudensque quam multis hominibus, quam multis
 praesideat vrbibus, quam venerandus item futurus sit,
 mutata dignitatis forma ex Consulari & Correcto-
 ria in maiorem magistratum & spectabilem, per omnia
 subditis parcat, & indemnes ipsos tueatur. puris etiam
 vbiq; vtatur manibus, & publicum augeat, ad eiusque com-

moda omnem referat prouidentiam: priuatim quoque
 sordibus & muneribus abstinere: & ciuitatibus publice
 simul & priuatim sua iura decernat, oberrando eas perlu-
 stre, & ijs medeat. nihil lucri causa faciat, neque paruū,
 neque magnū, sed bonum & memorabile nomen appetat,
 & diligenter, sancteque per omnia datum iusiurandum
 obseruet. in omnib. denique gratiosum se nobis exhibeat.
 Cauebit verò etiam, ne quod praecipue in Ponto com-
 mitti solet, eius rei cuiusdam facultatem det, vt nempe titu-
 los imponat praedij, vel alienis aedibus. siquidem hoc so-
 lummodo fisci proprium est, & regiarum domuum tam
 nostrarū, quam pientissimae Augustae. Si verò sub alterius
 appellatione tabulas siue titulos impositos deprehendat:
 tam ipsas protinus detrahet, quam eum qui illas affixe-
 rit, peruestigabit. At si quidē is qui se rei dominū esse di-
 cit, hoc fecerit, extemplo illius rebus publicos imponet
 titulos, prius his titulis, quos ipse apposuit, ad caput eius
 impactis contractisque. Si verò alienarum rerum procura-
 tor fuerit, tam titulos (vt diximus) ad eius caput confrin-
 get, quam modicis etiā tormentis eum subijciet, quo magis
 haec perdiscens, cuius causa id factū fuerit, cognoscat,
 quòd neque ipse per se, neque per certos satellites, aut per
 eos qui in hoc assumuntur, vt explendae eius auaritia lat-
 agant, subditos iniurijs afficere liceat.

Cap. VI.

Consimiliter oportet, vt ipse spectabilis Moderator
 latrocinia exercentes, & habendi studio alios defrau-
 dantes, mulieres denique, bona, iumenta, & eius ge-
 neris alia rapientes reprimat, quo incontaminatum ius
 conseruet, & nos recte hoc videamur cepisse consilij: neque
 quibusdā per prouinciam grassantibus, ipsis verò eius fa-
 cti vindictam non repetentibus, poenitentia nos incessat,
 quòd latrunculares & violentiarum repressores cessare
 fecerimus. propterea enim illi etiam milites submissis,
 vt illorum manu instructus, difficilius queat ab insultan-
 tibus expugnari.

Cap. VII.

Hæc nos illi strictim & sub compendio commenda-
 ta esse volumus. Nam quae per partes gerenda sunt,
 ea manifestè perspiciet tam ex lege, quam cum ma-
 gistratus ordinauerimus, in commune omnibus descripsimus,
 quam ex mandatis principalibus, quibus illi datus
 explanabimus quomodo magistratum disponet tracta-
 bitque. Atque haec agens, non solum nobis ingratum non erit,
 sed etiam Deo simul ac nobis animam suam deuouebit,
 & pro magistratu denique bene gesto bonam remunerationis
 spem concipiet. Subijcietur autem & quaedam huic
 factae nostrae legi, per quam clarum fiet, quid ipsum,
 & adfessorem, cohortemque eius ex publico percipere,
 quid item ipsum pro codicillis magistratus praere
 conueniat: vt edoctus quanta in ipsum conferatur
 liberalitas, & ad quantam moderationem impensa pro
 codicillis ab ipso facienda redacta sit, rebus vt aequum est
 & recte vtatur, maiorum insuper gentium & plurium ho-
 minum imperium sperans, si his quae in manibus habe-
 bit, conuenienter vtetur.

Cap. VIII.

Porro damus huic quoque, vt appellationes in specta-
 bilium magistratum forma ab ipso huc transmissa,
 tam apud gloriosiss. praefectos, quam gloriosiss. no-
 strum quaestorem vice factae consultationis disceptentur.
 At si quae causae minores quingentis aureis apud aliquos
 in suo prouincia motae (tamē ex delegatione forte) non
 tamen apud spectabilem actae, per prouocationem suspen-
 dantur: tunc & in hoc grauior venerabiliorque factus, au-
 gmenti nobis in ipsum collati meminerit, & ita in rebus
 gerendis versetur, vt omnibus subditis & nobis ipsis & ante
 nos Deo simul ac legi irreprehensibilem se praebat.

EPILOGVS.

Hæc igitur omnia pernolescentia tua, & tam
 magnas illi annonas addat, & ita amplè eum dignitatis
 effectum sciat, vt floris & dignitatis iam nunc à nobis illi
 traditae cupiditate multis hunc consequi meritò affectabile
 sit.

DE PRÆTORE PAPHLAGONIAE,

Tit. VIII.

NOVEL. CONSTIT. XXIX.

Imp. Iustin. August. Ioanni praefecto praetorio,

PRAEFA-

1.6.5.3. ff. de
 off. praef. consil.
 Nouell. 17.
 c. 15.
 dixi ad l. 2.
 Cod. de nemo
 priuat. l. 1. c.
 de nem. liceat
 sine iudicio au-
 thorit. adde
 Nouell. 29. c. 4.
 d. cap. 15.
 eis nequa-
 lit. aut
 περὶ τῶν
 κατὰ τῆς
 κατὰ τῆς
 τῶν κερδῶν.
 τῶν κερδῶν.
 i. acerbissi-
 mis Iulian.
 Nouell. 8.
 c. 13.
 κατάλογος
 descriptio
 quae & alibi
 ἀπογραφή,
 ac notitia,
 sed & λόγος
 dicitur.
 Datum 25.
 Kal. Aug. Cō-
 stant. Belif. V.
 Coss. Iulian. i.
 anno 535.
 ἡ τοὶ 535-
 τῆς 536. Eclo.
 ii. de prouo-
 catione Prae-
 toris Paphla-
 gonie vel Ho-
 noriados por-
 recta & de a-
 lijs prouoca-
 tionib. in di-
 uersis prouin-
 cijs porrectis
 Iulian. cōstit.
 25. cōstit.
 28. de off. pra-
 tor. Paphla-
 gonie.

P R A E F A T I O.

Solinus, Paphlagonia in ignis loco Heneto, a quo (vt Cornelius Nepos perhibet) Paphlagonia in Italia trasueti, mox Veneti sunt nominati. Plin. 6. c. 2. Quo loco, inq, Henetos adiecit Nepos Cornelius, a quibus in Italia ortos cognomines eorum Venetos credi postulat Henetorum etiam meminit Liu. 1. decad. 1. in prin. Aufonius tamen in claris scribit. Aquileiam nona facit. Non erat iste locus: merito tamen aucta recenti, Nona inter claras Aquileia celebris vrbes. Itala ad Illyricos obiecta colonia, montes Moenibus & portis celebrissima. Nouell. 28. Nouel. 8. c. 8. Prusias metropolis olim Bithynie, condita a rege Prusia, eo sc. qui Annibalē recepit, vide Strabon. 12. f. Claudiopolis, metropolis Paphlagoniae olim Cythinis. Dion in Adriano. i. non vrile suas contra legem committat. Sed ipse omnia dispensasse duxim. 6. Plin. 2. In Gangrēse tēpore Syluestri Papae 1. 10. concil. dist. 15. c. Annotatio. vnde dicitur compositam, procedentem vsq; ad centum virorum nubonem li. 12. merum, & quadringentos quadraginta septem aureos & q̄ antea Eutremissem percipientem ē publico. Cumque gratis officatoria dicitur suscipiat, gratis item hoc ipsum obeat. Nos enim batur, condita in hac quoque parte subditos nostros redimemus, & his a Mithridate. qui ex consuetudine per occasionem suffragij (vt vocant) Solin. 2. Plin. 2. aliquid percipiunt, dabimus ipsi, hoc nimirum illis per olim Sesthronum tuum erogantes ex publicis eius provinciae trimum oppidū butis: neq; patiemur, vt sub specie & velamento auctoris 6. Plin. 2. subditi nostri in seruitutem adigantur. Neq; enim nos, dixi ad Nouell. 28. c. 8. ad veterem libertatem reduximus: commitemus, vt qui Prefectis, vicario non est opus. Nou. 8. c. 1. Nouell. 17. c. 1.

PAPHLAGONVM gens & antiqua, neq; ignobilis olim exstitit: in tantum quidem, vt & magnas colonias deduxit, & sedes in Venetijs Italorum fixerit, in quibus & Aquileia omnium sub occidentem vrbiū maxima, & quae multoties cum ipsis etiam regijs certamen susceperit, condita fuit.

Cap. I.

HAnc sanē Paphlagonum gentem Honorij pientiss. principis temporibus diminutionem passam, & aliquot amissis vrribus, nulla vtili de causa veteris illius cōtentionis & rigoris remissionem amplexam, nos denuo ad pristinam formam reducēdam esse, ipsam quoque Paphlagoniam ad instar vnus ciuitatis redigēdam, & quae in duob. iam Pontis fecimus, eadem purauimus & in ipsa constituenda: vt qui harum gentium adunatum imperium, & vnum ex duobus prioribus (nempe Paphlagoniae & Honoriadis) factum tenet, is prator nuncupetur (quod nomen & ipsum Romanum est, & prouinciariū rectorib. accommodatum) & vna vratur cohorte ex duobus prioribus conglutinata, quam & centum virorum numerus supplebit. Imminebit autem omnino hic quoque tributis publicis exigendis, tam quae Paphlagonae, quam quae Honoriadis olim incolae pendebant. Praeterea omnibus ex equo vrribus prouideat, quas vtraq; prius habuit prouincia, hoc est in Honoriae quidem, Prusiae, Cratie, Hadrianopoli, Tio, Claudiopoli, & Heracleae. Tametsi enim ex ipsis quaedam, vt Prusias, Heraclea, & ipsa prouincia metropolis & caput, Claudiopolis scilicet, ex Bithynia prius illi assumptae sunt, tamen ex quo semel eō transmigrarunt, magnae curiositatis esse putauimus, denuo ipsas ad Bithynos reducere, & veterem perturbare ordinem. Vnde haec selectae vrbes & in Honoriae prius existentes, erunt iam nunc & ipsae pars Paphlagoniae. Inter ipsos verō Paphlagonas iurisdictionem habebit in alias sex vrbes, quae iam inde ab initio ad eam prouinciam pertinent, nempe Germanicopolin, Gangram, Pompeiopolim, Dadybros, cumulos Amastridis, & in super Ionopolin. Et duodecim omnino totius prouinciae vrbes erunt quantum ad praesens institutum. Ceterum circa sacerdotia nihil in nouamus, sed metropolitani qui olim sacerdotia hic suscipiebant, tam in eodē manebunt ordine, ipsorum ordinatione quo ad locum non mutanda, sed ab huius almae vrbs beatiss. patriarchis ordinandi, quam quos sub se positos haecenus ordinarunt, eos & nunc ordinantes, non de illis inter se dissideant, non confundantur. Et vna de cetero fiet prouincia, plures habens metropoles, id quod & in alijs quibusdam nostris exstitit prouincijs.

Cap. II.

Nimvero qui totius prouinciae imperium tenet (appellatur autem tota prouincia, quemadmodum & ante, Paphlagonia) etiam oberrando vrbes iustrabit, nulla id factum prohibente sacra forma olim fortē ad talium prohibitionem composita, sed neque vicarios in locum suum hinc inde per vrbes dimittens. Omnino enim hoc ipsum prohibemus, si quidem turpe est, vt quamdiu ipse in prouincia ius reddat, interim alteri quoque vices suas contra legem committat. Sed ipse omnia dispensasse duxim. bit, & publica tributa summa cum animi promptitudine profligabit, neque plus neq; minus exigens. Iustitiae praeterea consentaneam aequabilitatem retinens, simul prouidentiam adhibebit, vt si quid damni fisci accepit, id ipse corrigit: simul vrbes illas tam publicē quam priuatim stratus habebat surgentem in septingentos viginti quinque aureos capiet. tum adfessorem habebit, qui septuaginta duos ferat aureos: & cohortem vnam ex ambabus compositam, procedentem vsq; ad centum virorum nubonem li. 12. merum, & quadringentos quadraginta septem aureos & q̄ antea Eutremissem percipientem ē publico. Cumque gratis officatoria dicitur suscipiat, gratis item hoc ipsum obeat. Nos enim batur, condita in hac quoque parte subditos nostros redimemus, & his a Mithridate. qui ex consuetudine per occasionem suffragij (vt vocant) Solin. 2. Plin. 2. aliquid percipiunt, dabimus ipsi, hoc nimirum illis per olim Sesthronum tuum erogantes ex publicis eius provinciae trimum oppidū butis: neq; patiemur, vt sub specie & velamento auctoris 6. Plin. 2. subditi nostri in seruitutem adigantur. Neq; enim nos, dixi ad Nouell. 28. c. 8. ad veterem libertatem reduximus: commitemus, vt qui Prefectis, vicario non est opus. Nou. 8. c. 1. Nouell. 17. c. 1.

nobis ipsis semper additi fuerunt, alijs seruiant: quin potius Deo, qui multis per nos gentibus libertatem elargitus est, subditorum nostrorum vsque nouis auctonibus oppressorum libertatem (quo ad eius fieri potest) quasi donarium aliquod offeremus; neque oblaedentes eos qui iam accipiunt (introducemus enim solitam illis ad hoc securitatem) neque item permittentes, vt datē pro officio pecuniae nomine magistratus quasi mancipium aliquod subditos nostros a vendētib. coemant, & reuendant iniuriam inferētib. Esto igitur inter Pontici tractus prouincias & haec vna, duplex antea (haud scimus qua de causa) facta. appellabuntq; (vt diximus) eum qui prouincia praerit, Praetorem Paphlagoniae Iustinianum. licebit autem Graeca ipsum lingua etiam Strategum appellare.

Cap. III.

Praeterea semper illi in memoriam rediges iusiurandum, cuius interuētu officium suscipiet, vt puras manus, neq; turpi lucro sordidas habeat, vt fisci commoda iustis & vndique inculpatis accessionibus augeat, vt subditis nostris aequitatem & iustitiam impertiat tam in causis publicis, quam priuatis, siue contrahant, siue iudicio inter se contendant. Vrbes autem absq; laesione subditorum iustrabit, vt neque ipse, neq; adfessor, neq; quod ipsum sequitur famulitium, siue ex militibus, siue ex cohortalibus, siue ex seruis, aliquid lucretur, aut gratis sumptus faciat. Oportet enim vt tam ipsi ex ijs annonae quae porriguntur ipsi ē publico, sumptus faciant, cum conueniente mediocritate agentes vitam: quam milites, qui ipsos comitantur, cognoscant, quod si non suis contenti annonae iter faciant, sed collatores nostros ausi fuerint tētare iniurijs, aut damnis inuoluerē, aut gratis sumptus facere, collatoribus indemnitas futura est ex ipsorum annonae per eum qui magistratu defungitur, vt ipse tam eas repetat, quam etiam ex illis suo periculo collatoribus indemnitas asserat.

Cap. IIII.

Atque haec sanē lex nobis de Paphlagonibus posita esto, honoratiorem illis magistratum efficiens, vt qui inter spectabiles numeretur, praebens ipsi auctoritatem tam in prouinciales milites (quatenus tamen iuste eis praecipiat) quam etiam contra alios, nullis eius prouinciae hominibus privilegio vt queuntibus, siue maiores, siue minores, siue etiam procuratori rerum ad potentes homines pertinentium praefecti sint. Certē quod facile per ea loca admittitur, huius rei excellenter curam geret, ne committat, vt aliquorum praedij tituli apponatur vllum aliud nomen habentes inscriptum, quam vel fisci, vel regiarum domuum. sed si quid tale factum deprehendat, eos quidem titulos euestigio detrahet: fisci verō nomine prorsus alios titulos praedij eius qui talia delinquit (si praesens haec faciat) imponet prius detractis titulis ad illius caput confractis. Si verō absens sit, praediorū curatore comprehēso tam corpus eius tormentis subijciat, quam titulos detrahet: & in capite eos curatoris praediorum comminuet: sciens quod si quid eiusmodi negligat, nos verō didicerimus simul aliorum, ab aliquibus impositos praedij titulos haurere, quam fisci regiarumque domuum, tam nostrarū quam pientiss. Augustae simul praesidem re ipsa comperta istos per negligentiam omisisse: is qui hunc magistratum obtinet, bonorum suorum publicationem sustinebit, vt qui cum facile pro magnitudine imperij praesens ista prohibere potuisset, dedita ea opera neglexerit.

Cap. V.

Ad haec diligenter ibi ipsum locorum prospicere volumus, vt omnes qui latrocinia exercent, qui alienas substantias aut etiam vxores rapiunt, qui alia denique patrant crimina, persequatur, comprehendat, & competentibus supplicijs subdat, & omnem prorsus iniustitiam reprimat: neq; committat, vt in aliquo probiores & mansuetiores iniurijs afficiant, ne alijs denuo talium persecutoribus opus habeamus, cogamurque rursus violentiarum repressores, latrunculos, & alia id genus tolerare nomina, simul & negotia quae nos auersari, ipsum ad huc ordinem produximus, & ita amplum dignitatisque plenum magistratum effecimus, vt tam appellationes apud ipsum cum iudicat, interpositas, ad excellentiam tuam, quiq; eundem vnquam magistratū suscepturi sunt, & celeberrimum quastorem sacri nostri palatij,

Ecc 4

Nou. 28. c. 6.

Praetor Paphlagoniae duplicem habet potestatem, Paphlagoniae sc. & Hellenopoli.

Nota de Stratego Paphlagoniae.

Praetor Paphlagoniae spectabilis.

Nouell. 18. c. 5. §. 1.

d. Nouel. c. 6.

Nou. 8. c. 13.

qui in forma cōsultationis audientiam ijs accommodabunt, quā minores causas quingentis solidis, in provincia eius apud aliquos non spectabiles motas, & si ex delegatione sint, cum per prouocationem suspenduntur, ad se deducat in habitu, & ordine facti auditorij, vt & ipse inter a nobis inuentos, & in ampliore formam redactos magistratus vbique connumeretur. Siquidem & ipsi maiores erūt, & in maiore quam priores reputatione habebuntur, & facilius nobis vel in maiorib. negotijs suum exhibebunt ministerium: Nihil enim in paruo magnum existere tum a nostris dictum est maioribus, tum nos ex ipsis iudicauimus probauimusque factis. Subijcietur autem & huic legi descriptio, quā significet, quid e publico tam is qui prouinciam regit, quam adfessor & cohors eius accipiet, quo item dato magistratus codicillos percipiat. **I** Ipsa sanè ratio qua magistratū geret, cum hoc loco sub compendio explicata est: tum in lege quæ de omnibus magistratibus in commune descripta est, simul & ex imperatorijs nostris mandatis, quæ ei dabimus cum administrationis codicillos cōferemus, & iusiurandum secundum legem nostram in hoc conscriptam exigemus, manifestabitur.

ἀποδείξι
notitia.

ἡ ἀρετὴ τῶ ἀν-
θυβάρεκα
ἡ ἀδολφία
Scrimg. 6.
Ecl. 15. De of-
ficio procon-
sulis Cappa-
docia v. Iul.
Cappado-
ces suo tem-
pore imperi-
um aliqd ha-
buerūt. Me-
dis postea ac
Perlis parue-
runt Herodot.

Xenoph. victi
a Philippo Iu-
stin. Oros. De
regib. Cappa-
docia v. Dio-
dorum 31.
Caesareā in-
telligit, quæ
olim Maza-
cha (a Mesek
filio Iapheti
vt quidā vo-
lunt) mater
vrbū Cappadocia
Solino. Cæsa-
nunc agimus
nobilitauit
suo Episcopa-
tu Basili^o co-
gnomento
magnus sub
Valente.
Factiones in
Cappadocia
erāt duæ, Ta-
& E-
leutherica.
Prædia ta-
miaca, posses-
siones patri-
monij princi-
pis v. Cod. de
præd. tamiac.
Concordia ma-
eiuium, nihil
inter homi-
nes præstan-
tius.
Nonell. 24.
Nonell. 25.
Nonell. 26.

Hæc igitur omnia perdicens excellentia tua, & tam magnas illi annonas subministrat, & ita ipsum sciat amplæ dignitatis effectum, vt floris & dignitatis hoc a nobis tempore in illū collatæ cupiditate meritò multis ipsum consequi sit affectabile.

DE PROCONSULE CAPPADOCIÆ.
Tit. IX.
NOVELLA CONSTIT. XXX.

Imp. Iustin. A. Ioanni gloriosiss. sacrorum per Orientem prætoriorum præfecto, iterum ex consuli & patricio.

P R Æ F A T I O.

V AM amplum nomen Cappadocum gens habeat, & quanta Romanis negotia exhibuerit priusquam in illorum ditionem redigeretur, non ignorant veteris eruditionis studio si. Certè olim totius fermè Ponti imperium tenuit, & nominatiss. viti, in quæ magna apud Romanos reputatione habiti, inde orti valde floruerunt. Terram præterea habet telligit, quæ diffusam admodum, & mirabiliter præstantem, & quæ olim Maza-cha (a Mesek filio Iapheti rit, non minorem ciuili, sed potius maiorem. Siquidem & vt quidā volunt) mater vrbū Cappadocia Solino. Cæsa-ream de qua nunc agimus nobilitauit suo Episcopatu Basili^o cognomento magnus sub Valente. Factiones in Cappadocia erāt duæ, Tamiaca & Eleutherica. Prædia tamiaca, posses- siones patri- monij princi- pis v. Cod. de præd. tamiac. Concordia ma- eiuium, nihil inter homi- nes præstan- tius. Nonell. 24. Nonell. 25. Nonell. 26.

Hanc sanè regionem paruo tradere magistratui, contra omne nobis decorum & dignitatem fore visum est, cum alias, tum verò maximè quia semper ipsam aduersus magistratum nostris domibus præfectum Factiones in seditiones mouere cernimus, & quia factionibus inter Cappadocia se diuisa est ciuitas, quarum alteram tamiacam, quasi erāt duæ, Tamiacalem & arariam, alteram eleuthericam, hoc est libemiacam & Eleuthericam. Vnde & seditionum & dissensionum Prædia tamiaca, posses- siones patri- monij princi- pis v. Cod. de præd. tamiac. Concordia ma- eiuium, nihil inter homi- nes præstan- tius. Nonell. 24. Nonell. 25. Nonell. 26.

positus sit. Permittimus etiam illis in homines tamiacos imperium: & omnes quicunque ad Comitianam prius cohortem pertinebant, siue summarij, siue id genus alij fuerunt, hisce obtemperabunt: & triplici forma conflatum habebit magistratum. siquidem & ciuilibus magistratus erit, & militaris, neque non tamiacis quoque rebus præsidebit: vtraque illi cohorte, tam Comitiana, quæ & sua conficiet, neque cum ciuili cohorte habebit commercium, quam clarissimi prouinciæ præsidis apparente. Vniuersam verò proconsularem fieri appellarique volumus: vtraque cohorte, tam quæ Comitiana prius, quam quæ ciuilibus vocabatur, tamen vnam appellationem (nempe proconsularem) obtinet, separatim tamen sua obeunte munera: vt ciuilibus quidem curet tributaria & ciuilia, quæ initio semper ad ipsum pertinuisse scimus. Quæ verò Comitiana prius cohors erat, imperialium rerum administrationi insistat, & exactiōnem conficiat, ea scilicet forma quam modo explanabimus.

Cap. I I.

Vratorum etenim & tractatorum ne nomen quidem omnino superesse volumus, respicientes ad vetera exempla, & nimiam læsionem quam miseris illi collatoribus induxerunt, sed per singulas domos, & totius Comitianæ cohortis, tredecimque primatium, quos primos & secundos magistratos vocant, periculum, alios tredecim, qui statim post illos separati sint, nominari volumus, singulos (vt dictum est) ex singulis ædibus: & post priores tredecim exactiōni incumbere, & seruare fisco quæ sua sunt. prospicere item collatorum indolentiæ, & ne quid ab aliquo ipsorum damni sustineant: scientes quod damnum ex causa collatoribus irrogatum, multo magis ipsorum facultates respiciet, cum totius publicæ exactiōnis periculum ad ipsos deuoluatur. Sed neque eos qui primi & secundi prius magistris vocitabantur, neque tredecim illos qui post ipsos modò separati sunt, quos profligationem tributorum facere sanximus, quidquam omnino spectabili pro tempore Proconsuli præbere vel nominationis titulo, vel quacunq; alia de causa: si quin- quageni solidi auri ab vnoquoque horum tredecim exactorum primoribus tredecim magistris præbeantur,

Cap. I I I.

Porro neque ipsos exactores amplius aliquid à rusticis, aut denique ijs qui ab ipsis exactiōnem tolerant, accipere quam quæ formis Nicetæ magnificæ memorie continentur, & exactoribus deputata sunt: neque uentibus ipsis nomina fingere, & damna pro hisce nominibus inducere per causam Apacticon, seu tractatoriarum, vel quocunque alio prætextu, siue ad aliquam consuetudinem, siue ad quameunque vexationem porrigatur. cum enim ab omnibus illis collatores nostros liberos confertari volumus: tum improbo etiam & pernicioso tributo eos liberamus, quod pendebant tractatoribus, per quod fiebat vt circa publicum, & suas descriptiones idonei non essent. quin & si forma aliqua sit pragmatica, quæ velit tractatoribus aliquid præberi, aut longa consuetudo: etiam hanc tollimus. sublato enim ipso nomine tractatorum, meritò quidquid ad eam causam peruenit vnà sustollimus, specialem hanc collatoribus nostris largitatem impartientes. Quod si quis exactorum præter ea quæ forma beatiss. Nicetæ definita sunt, quæ sola ipsos ferre concedimus, aliud quiddam ausus fuerit accipere: sciat, tam militia se, quam dignitate, & sua substantia casurum.

Cap. I I I I.

Quoniam verò fieri potest, vt inter tredecim exactores (si quidem vt gradatim ad hunc perueniant ordinem, sancimus) vnus aliquis ad expediendam exactiōnem idoneus non sit: concedimus, vt sic quoque reditus quidem ex eo gradu saluus illi permaneat. Ceterum sancimus, vt tredecim illi primores magistris, & inluper qui post ipsos sunt proximi proprio bonorum suorum periculo alterum quempiam illi adiutorem adnominent qui conuenienter pro illo exactiōnem expediat: vt neque per illius imbecillitatem iniuria afficiatur fisco, neque ille temporis & gradus sui solatio defraudetur, promotione videlicet adiutoris eius qui ad hoc munus idoneus non est, facienda, periculo (vt dictum est) tredecim primorum magistrorum, & aliorum qui post illos sunt proximi. Ac magnas merito nobis gratias publicorum tributorum exactores habere oportebit, qui ingentibus illis damni squibus antea tam magistris quam spectabili pro

Proconsul
Cappadociæ
in homines
Tamiacos
habuit imperi-
um.
i. comitis
domorū, cui
suberant Tam-
iaci, v. l. v. h.
Cod. vbi causæ
sefficales.
c. 7. s. 1. j. eod.
ita dicuntur
ab æstimatiō-
nibus & sum-
mis rerum fa-
ciendis, qua-
rū existimantur
periti, ad-
de Nouell. 64.
Cicer. 10. ad
Atticum.
Traçteute
l. v. l. v. h.
Cod. de exce-
torib. lib. 12. &
glossarijs. cu-
ra eos egisse
ξρος τῶ v δη-
μοσιων φόρων
Traçtores ergo
sunt qui tra-
ctant & admi-
nistrant præ-
dia fiscalia
Brissonius.
Sed tamē Cu-
iacius ad l. 3.
Cod. de cano-
larijs. de
traçtoribus
res & chartu-
larios p. ij.
dem dici no-
tat. Quid tra-
ctoria, v. Co-
de tractorijs
& status
lib. 12.
Tredecim
magistri.
Primi & se-
cundi magi-
stri.
Canonica-
rij Iulian. hic
in f. 86. num.
86. inf.
i. τοῖς τῶ ποῖς.
k. ἀπασιν ἰσ-
τῆ ἐνεκεν ἡ
τῶ ἀλλοτρίων
ἀπασιν ἰσ-
lutaroria.
Gradatim
honores de-
feruntur.
m. ἀπασιν ἰσ-
ἀπασιν ἰσ-

pro tempore comiti, eiusque cohorti obnoxij erant, eos liberauerimus. propterea autem hisce omnibus eos liberauimus, ut neque ipsi collatores nostros iniurijs opprimant, neque praetextus excogitent introitus illos aut aliter nominantes, quibus rusticorum facultates enervent: sed his solis contenti quae secundum formam Niceatae clarae memoriae curatoribus praebantur, omnibus alijs abstineant.

μηδὲ τὰς
προφάσεις ἐ-
κείνας ἀς εἰς
ἐπιθέτας ἐπι-
τροπῆς ἰν-
τροίτου τῆ

ἡ ἐπερὰ ὀνο-
μαζόντες,
neq; occasio-
nes illas in
dammum ex-
cogitates in-
troitus aut
simili alio no-
mine appel-
lent.

i. Carthagi-
nē, q̄ vt Sex-
r^o Rufus scri-
bit prima fa-
it proconsula-
ris puincia.
& simpliciter
proconsularis
puincia cum
dicitur, haec
dicitur. & p-
consul quo-
que per emi-
nentia, Afri-
ce proconsul
e. Caia. hic.

i. Latina.
Haec verba
q̄ sequuntur
sunt interpre-
tis, ἀρχηγί-
της princeps
ἀρχηγεύω,
ἀρχηγέτω,
ἀρχηγέτω.

δουροβοι.

i. res patri-
moniales
principis.

equitia i. π-
των ἀγέλας

equorum ar-
menta & gre-
ges.

Sustinet. n.
munus duo-
rum olim pra-
fidum Cappa-
dociae, & co-
miciis domo-
rum in eade
Cappadocia
i. ὀχηματ' ἐξ
ἀργύρου carru-
ca argenteam
Julia. hic m.
85. 8. 2.

Cap. V.

Ipsi vero spectabili proconsuli omnium ex aequo ferum cura imminet, siue civile aliquod sit, siue ad militarem magistratum, siue ad potestatem Tamiacam respiciat, neque quidquam omnium negliget. Ac quoniam maiorem huic loco, quam ceteris, magistratum attribuere volumus, & veteribus Romanis in more fuit ut vel designatis consulibus, vel his qui illorum loco proficiscerentur, quos proconsules vocitabant, prouincias foriterentur: propterea & Cappadocum magistratum proconsulatum esse volumus, quo in Africa prius Romani imperium sum exornarunt. Et in tantum illum nos magistratum auimus, ut cum qui hunc suscipit, gloriosissimis sacerorum nostrorum praeiorum praefectis connumeremus. Appellatorque patria linguis qui huic praesidet, Proconsul iustinianus Cappadocia, ut & appellationem magistratui propriam habeat, & simul ex re ipsa Archegetes, quasi primarius magistratus nominetur. susceperit enim is qui hunc magistratum obtinet, facile talem formam, quando & potestatem per se magnam, & per causam Tamiacae possessionis etiam ad alia loco protensam habeat. In summa tot rebus hominibusque praesidens dignitate & auctoritate affluet, adiunctisque militariibus copijs omnia disponet minore negotio. Ciuiles igitur res conficiet more solito: militariibus vero & ipsis commodè praebit, nempe & illis se ipsi submittentibus. Sed cum primis animum aduertito ad rerum Tamiacarum administrationem, quae in tam grauem & omnium cauponariibus expositam in opiam delapsa sunt, ut in nullo ferè amplius pretio existant. Tot tantaque enim edocti sumus per prouinciam delinqui, quae vix amplissimo cuiq; adhibita medicina curare facile est. Nam qui potentium possessiones procurant (sed pudet nos iam propmodum dicere) quanta cum insolentia passim oberant, ut stipitatores illis inferunt, ut non ferèda hominum multitudine ipsos sequatur, ut impudenter omnes latrocinentur: miramurque sedulo, quomodo eo loci subditi tot perferendis iniurijs suffecerint. Inde adeo quotidie Cappadocum iniurijs oppressorum multitudo occupatos nos & rempublicam tractantes adit, ex quibus multi sacerdoterque, plerunq; mulieres, qui omnes lamentantur, querunturque res suas sibi ablatas esse, quado nemo in proximo sit, qui huiusmodi prohibere valeat. Tamiaca certe possessio iam penè in formam priuatae redacta est, tota conuulsa, direptaq; vna cum suis equitijs, nemine omnino reclamante, ore scilicet ipsi auro obstructo.

Cap. VI.

His igitur de rebus vnum aliquem ex perspectissimis nobis regioni huic praeficere decreuimus, qui triplici huic ordini praesit, solus omne in se imperium & potestatem circumferens, ciuili officij vtens insignibus, habens in ysa vchiculum: ex argento, securim, faeces, & quae cunq; olim proconsularis imperij fuerunt insignia: praecipiet autè & militibus, & curam geret Tamiacorum reddituum, ut sine villo detrimento & cessatione omnibus ad hoc ordinatis magistratibus obuenant, multoque magis ad nostrum palatium, quemadmodum etiamnum occasione eorum quae vel nobis, vel sacratissimae & piētissimae Augustae coniugi nostrae geruntur, tam in auro quam veke ingredientur. nihil enim illinc volumus decedere. Non tamen ut ea forma praebantur, qua haecenus, ex rapinis scilicet, & ex titulo laesionis dationisque collatorum, (haec enim omnia tum odio prosequimur, tum è nostra eijcimus republica) sed ex iustis legitimisque causis, quas subijci sacrae huic nostrae legi iustius, ut eas ferens qui pro tempore hunc gerit magistratum sacratissimae Augustae coniugi nostrae quinquaginta auri libras prout dictum est, inferat. Magistratum etenim gratis nos creamus, & ordinationes eius absque omnibus procedere largitionibus sancimus: neque quisquam erit, qui pro hac quidquam capiet. Sed & annonas ipsi quidem ad viginti vsque auri libras da-

mus, prout subijcitur. adfessori vero eius praebemus ad duas auri libras. capiet item vtraque cohors id quod vsque adhuc è publico suppeditabatur, nullo prorsus modo deminutum: nulla enim re hunc magistratum minui- mus: & maximè gloriosissimi praepositi sacri nostri cubiculi, siquidem & hunc & suppositam ipsi deuotiss. Pa- latinorum scholam in Cappadocia simili cum potestate, ordine & figura manere sancimus: non tamè quidquam exinde ferentem vel consuetudinum vel annonarum titulo, vel in auro, vel in veste, vel in alijs speciebus, neque a spectabili pro tempore proconsule, neq; ab eius cohorte. nam aliter puritas conseruari nequeat. sub vnum enim magistratum, quidquid in ea regione geritur, contrahimus, ne conuulsiōne ipsa claudicet.

Cap. VII.

Sane Tamiacae possessionis curam & rationem magnam habebit is ipse, qui ad hoc a nobis proficiscitur: & circumspiciet, si quid à Tamiaco solo detractum, & frustra ab alijs detentatum sit, siue in pascuis, siue in aruis, siue in locis vitibus confitis, siue in praedijs, siue domibus: & vetus solum rebus suis vindicabit, nulla longi temporis praescriptione illi opponenda. neque enim si seo licet tale quid opponere, neq; lucrum captans, ut maximè patrimonium suum exinde collocupletet. nam depauperatio potius est, quam locupletatio, si quis sordidis vtredo manibus, arbitretur ex eo lucrū se facere, quod multifariam postmodum cum impietate & summo probro restituet. Sed & ipsam urbē ab omni prorsus perturbatione quietam conseruabit: neque committet, vt seditio aliqua ordinem & administrationem reipublicae corrumpat. Publica quoque tributa vigilanter & cum iustitia exiget, nihil in illis cura praetermittens, neque concedens, vt aut fiscus, aut priuati in aliquo circa res suas damnum sentiant: vt qui ex aequo in omnes imperium obtineat, siue milites, siue scriuarij sint tam gloriosiss. praefectorum, quam magnanimatorum magistrorum militum, siue in ciuili cohorte numerentur, siue ciuilem Tamiacum gestent, siue in maioribus siue minoribus dignitatibus consistant, siue inter sacerdotes cooptati sint. Vnus enim hic magistratus omnibus praesicietur: & tam suae ipsius existimationis, quam nostrarum legum, & ante omnia Dei memor, vt publica quidem tributa per proconsularem cohortem sine detrimento & cessatione importentur, curabit. redditus vero Tamiacos per subditas prius illi throno personas inferet, intendens etiam ad ea quae pro consuetudine praecipuntur à gloriosiss. praeposito sacri nostri cubiculi, neque unitibus ipsis canonicarijs, qui pro tempore à gloriosiss. praeposito emittuntur, vel saltem obolo tenus aliquid accipere vel consuetudinum nomine, vel quacumque alia de causa, vel ab ipso pro tempore summario, ijsve qui publicas exactiones conficiunt, vel a spectabili proconsule, vel eius cohorte, vel his qui Katafcaustae, quasi instructores, vocantur, vel praepositis, vel quacumque alia persona ad facerum nostrum pertinente patrimonium. At vero exercitum vtrique harum sollicitudinum opem feret, sedabitque potentium satellites. neque committet vt loca depopulentur, & latrocinijs infesta reddant. neque ipse ea percurret, quemadmodum prius facere solebant comites: neque item in locū suum dimittet vicarios, sed locorum defensoribus & cohortalibus suis ad id ministerium obeundum vtetur. Sicubi vero & militibus opus erit: ijs locis milites, vbi necessitas postulat, opitulari iubebit. atque hi proprijs ista sumptibus expedient, neque subditos damnis inuoluent, aut gratis vlla ex parte sumptus faciant. sed tam ipse his abstinebit, sumptum de suo faciens, vbicunq; tandem erit, quamuis ad aliam ipsum proficisci regionem iubeamus, quam etiam adfessor eius, & reliquum famulitium, siue ex proconsularibus, siue ex militibus, quamuis seruile etiam aut subiugale aliquod omnes hosce sequatur: necessitatem habentibus (vt praediximus) militibus, & quicumque alij ibi locorum habitant, scholares forte aut domestici, vt illius iussionibus obtemperent, cinguli & substantiae suae periculum reuerenti. damus enim ei potestatem, vt & haec illis adimat, nisi eius iussus appareant: propterea quod eum qui hunc magistratum obunet, velimus formidabilem subditis & venerandum existere. Etenim siue miles, siue proconsularis, siue scholaris, siue domesticus per causam illius iussionum damni aliquid collatori nostro irrogauerit: conueniens est, vt ipse hoc ex istius annonis proprio periculo recepro, iniuria affecto medeatur. Postremo neq; vlli eorum

hoc notā-
dum cubicu-
larijs regum
vel principū
nā si que pri-
uilegia mi-
nui oportet
at, cubicula-
riorum prin-
cipis postre-
mo loco mi-
nuentur.

ἡ δὲ ὀνομα-
ζία καὶ ἡ ἰσ-
τορία. hoc ideo dici-
tur, quia de-
putati erant
Tamiaci redi-
tus cubicu-
lo & cellario
sacro. id
quod pprie
ταμίειον est.

v. Julian. hic
num. 86.
nota in qui-
bus consiste-
bant praedia
Tamiaca.

Tēporis p-
lixitas publi-
co nō nocet
Julian. hic.
l. 6. C. de ope-
rib. publ.
ἐλάττωσις.
Nō ita tur-
pe est, non lo-
cupletari, q̄
malè acce-
pta restituere.

Seditiones
compescēda
a praesidibus
prouinciarū
l. 13. ff. de off.
praesid.
vt tributa
iuste exigantur
ad notio-
nem praesidū
pertinet.

i. exactori-
bus.
m. παρὰ τῆ
κατὰ κριθὸν
συμμαχίαν.
de summa-
rijs dixi c. l. 5.
eod.
κατασπεν-
αζῶν.

Subiugaliū
nomine iu-
menta intel-
liguntur.
Praesides iu-
sta de causa
apparitores
suo officio
possunt pri-
uare.

qui ex hac vrbe edd commeat collatores nostros iniuria tentari permittet. 3 ¶ Sed & cursum publicorum e- quorum illasum conseruabit. *Nihil enim ab ipsius iurisdictione excipimus.* Et si quis ex quocunque in iudicio ad eam regionem commeatium iniurius erit, & vltra deputatum & constitutum exegerit: hunc perfequetur.

Cap. VIII.

d. l. i. §. ii. ff. de off. praefect. Urb.
Novell. 24. c.
3. Nou. 25. c. 4.
§. i. l. 7. §. i. ff. de off. procon.
ratiocinia
λογισμοι.

Curiam autem gerit etiam ciuitatis, & eorum quae ad frumentationem publicam pertinent, & stonica appellantur, operumque eius: & procurabit vt secundum legem nostram ratiocinia conscribantur, & tam Tamiaca quam ciuilia infumatur. Et si quem eorum qui solitas illas iussiones insinuare consueuerunt, nempe quod aquarum aliquis ductus impediatur, & quod quae muros concernunt, diffundatur, aut quia pontes aliqui sint per prouinciam, aliave itinera, aut alia denique eiusmodi existat occasio, prout improbe olim fuit in vsu habitum, penitus ipsum prouincia expellet; nec permittet ei vt iussionem eiusmodi insinuet, vel per hanc causam quidquam omnino lucri capiat. Nam si nobis visum fuerit eiusmodi inspectionem operum celebrari, sacra pragmatica forma vsi ad eum qui hunc geret magistratum, communicato praeterea de his cum throno tuo consilio, rem ipsam nos disponemus, ne cui facile ad eius generis pecuniarum exactiones pateat aditus & accessus. Omnia quoque quae audierit *improba*, prohibebit is qui hoc magistratu defungitur. Quod si vehementiore aliquo & asperiore opus erit, certiore ea de re faciet tam excellentiam tuam, quam gloriosissimam praepositum, & alios celeberrimos

Nov. 28. c. 5. magistratus, quibus ad talem rem conficiendam aliquid adde C. de his adest facultatis: nos denique ipsos: & nos illi, quid facto o- qui potest. no. pus sit, explanabimus. ¶ Titulos vero praedictis apponere per prouinciam cui praesidet, continententes certorum hominum appellationem, excepto nomine maiestatis ritul. Sc. stas Imperatoriae aut Tamij, hoc est ararij, in tantum vt nemini li- prohibebit, vt patrimonium eorum qui tale quid perpetrat sine iudicis auctoritate eis imponentibus, si praesentes forte id ausi fuerint. si vero procuratores absentium, ingentibus illos tormentis subdet. Titulos certe quicumque tandem affigere ausi fuerint, siue praesentes, siue absentium procuratores, detra- tos titulos re- ctos protinus ad capita eorum qui affixerunt, infringet: bus alienis. sciens fore, vt si id factum cognitum neglexerit, ipse bo- De manus norum suorum publicationem sentiat. abscissione, alias dixi, v. Nouel. 17. c. 8.

Cap. IX.

Nov. 28. c. 5. ¶ Vri dicundo cum summa animi intentione & cura in- Rusticorum cumbet, neque; (vt haecenus) rusticanos homines sinec- iurijs opprimi. Neque amplius negotia nobis hic fa- nio praesidum cessent Cappadoces, magno cum clamore supplicantes & indiget. lamentantes, sed ipse iudicem se illis & disceptatore praes- Ordinario bebant. Nam si quem huc aduenientem viderimus, qui non relicto, ad ex prius apud ipsum calamitates suas lamentando explicue- traordinariu rit, hunc nos denuo cum increpatione mittemus in pro- iudicem iri non uinciam, propterea quod relicto magistratu prouinciae oportet. continuo ad nos decurrit. Si vero cum eos qui iniuriam Mulierum intulerunt, conuenient, ipse comestationibus deditus, causa fauo- & luxu iam perditus, illorum se orationibus non accom- modauerit, sed supplices plorare permiserit, hique ad nos Si quis iniu cogantur decurrere, & maxime si mulieres sint, nosque ria patiatu a edocti fuerimus, quod hi quidem adierint, ille vero iniu- suo praeside riam vltus non est, protinus negotium vt suspectum ha- praesides presu- bebimus, quasi propter lucrum, vel per gratiam, vel ali- metur corru- quorum obsequium factum, & nos ipsos illi profus opo- ponemus: & cum triplicem magistratus functionem ge- Triplie di- rat, tripliciter quoque illi resistetur, tam ipso iure, quam gnitate obti- nobis, & legibus eum oppugnatis. ¶ Quae ipsum neus, peccan reueritum, memoria item repetentem praecpta nostra, do triplices quae illi vna cum codicillis magistratus dabimus, (appel- aduersarios labant autem ea maiores Mandata Principis) conuenit sortitur: ius, omnia secundum legem nostram agere, vtentem in co- Principem & gnoscendo aequitate, in rebus gerendis puritate, vbi que leges. colentem iustitiam, qua nihil inter homines vniquam de quibus v. exstitit robustius aut pulchrius, quodve Deum & impera- Nouel. 17. torem placare conciliareque; magis possit. Talis enim ipse Aequitas & cum sit ita nostro quoque; testimonio comprobatus: volu- puritas iudi- mus vt solus omnia in prouincia coficiat, neque; causis au- cem decet. dientiam alio quopiam praebente, neque; nobis facile vel in De laude iu eam venturis sententiam, vt alicui alij hasce delegemus, sticie dicat ad vel occasione cohibendarum violentiarum, seu qua- Nouel. 69. cunque alia de causa emissuris aliquos: vltra hoc, quod

tamet si tale quiddam vel ex sacris nostris formis, vel mag- istratum iussionibus haecenus factum est, omnibus id vacaturum sit modis, ipso totius prouinciae administra- tionem suscipiente, neque; vlli omnino, vt accessum eo ha- beat, permittente.

Cap. XI.

Porro autem hunc quoque magistratum, prout pro- consulum proprium est, inter spectabiles ponimus, appellationesque ab ipso transmissas, tuam excellen- tiam volumus vna cum gloriosissimae quaestore sacri nostri pa- latij in forma & habitu consultationum disceptare. Si qua vero alia in Cappadocia causa minor aureis quingen- tis per prouocationem suspendatur, siue nostro siue ali- cuius magistratus iussu datus iudex fuerit, qui tamen non sit spectabilis: huic spectabilis ipse pro consul in forma sa- cri consistorij & vice sacri auditorij accommodabit au- dientiam: siquidem & hoc illi ius addimus, decoramusque; illi magistratum tam amplo priuilegio, quantum nullus in hunc vsque; diem in Cappadocia obtinere visus est. Esto igitur iustus, & elato animo, & tam nos quam legem pro- oculis habeto: cognosce quoque; quod si strenue ista exequ- tur, longiore tempore in hoc officio permanebit, & ma- ior ipsum alius forte magistratus excipiet. Caterum si no- stris iussionibus neglectis, potentiores aliquos, non legem aut nos colat & veneretur: tum primo quoque; tempore ijs que in ipsum collata fuerunt, excidet, tum de cetero inter- condemnatos habebitur, indignus nostro visus iudicio.

Cap. XII.

Adulteria vero & raptus virginum, & immoderatas illicitasque, & augenda rei suae causa comparatas circumscriptiones, neque; non homicidia, & si quid eiusmodi delictorum est, ita acerbè punito, vt paucorum hominum supplicio omnes reliquos continue casti- ges: estoque secundum legem exquisitus delinquentium castigato. neque; enim inhumanitas hoc, sed potius sum- ma quaedam humanitas est, cum multi paucorum anim- aduersione saluantur. Quod si quem hoc nomine in cri- men vocatum sustineat, qui vel cinguli, vel dignitatis, vel sacerdotij, vel eiusmodi alio praetextu speret ex illius se manibus ereptum iri: certo sciat quod nostro iudicio in- dignus videbitur. Nemo enim quacumque potentia sua fretus, quodcumque; alienum praetendens patrocinium, in talibus delictis seueritatem legis effugiet. Quin potius si quis talibus se patrocinij ausus fuerit immittere, si- milem cum delinquente poenam & ipse sustinebit: idem

cum sit, ipsum aliquem delinquere, & eum qui talia pec- cauit & deliquit, velle de manu legis eripere. ¶ Sub- iicietur autem legi & descriptio, quae significet, quid ipsum eosue qui circa ipsum sunt, è publico capere: quid item vel occasione codicillorum dare, vel sacratissima Augu- sta coniugis nostrae pia domui inferre conueniat: tria- riam videlicet inferedis ijs quinquaginta libris auri, pro ut iam inde ab initio & in hunc vsque diem obtinuit.

¶ Et subditis nostris (id quod saepe diximus) pure vte- tur. quae res summo a nobis studio habita effecit, vt ma- gnas etiam opes despexerimus, quamquam in tot sum- ptibus & magnis bellis, per quae Deus nobis dedit, vt non solum pacem ad finem deduxerimus, & Vandalos, Ala- nos, Mauritanos subegerimus, & totam Africam in su- per & Siciliam recuperauerimus: sed & bonam spem ha- beamus, quod Deus nobis annuet, vt & caeteras gentes quas focordia sua Romani amisserunt, cum ad vtriusque Oceani terminos tenerent, iterum ditioni nostrae adiun- gamus, quas nos diuino freti auxilio, ad meliorem statum redigere properamus: neque; quidquam detrectamus eorum quae vel ad extremam pertingunt difficultatem: vigilijs simul, & inedijs, caeterisque; laboribus iugiter pro subditis nostris vltra quam humanae naturae modus patitur, vten- tes. Perleget etiam mandata nostra, quae illi dabimus vna cum codicillis magistratus, quemadmodum antè dixi- mus. Et si quidem omnia secundum illa peregerit: & ad- mirabilis futurus est, & vndique dignum se nostro exhibebit imperio.

EPILOGVS.

¶ Haec igitur omnia quae per hanc exprimentur legem cognoscens excellentia tua, & praedictas annonas huius officij throno praebeto: & ita ipsum scito amplum esse- ctum, vt collati modo in ipsum floris & dignitatis cupi- ditate, multi merito hunc consequi affectent.

DE DE.

Datu Col. Belif. Jul. hic. i. anno 335.

DE DESCRIPTIONE QUATVOR praesidium Armeniae.

Tit. X.

NOVEL. CONSTIT. XXXI.

Imperator Iustinianus August. Ioanni gloriosiss. sacrorum per Orientem praetoriorum praefecto, iterum exconsuli, & patricio.

P R A E F A T I O.

PERPERAM effuseque posita, si ad competentem perveniant ordinem, & belle disponantur: alia propemodum res apparet speciosa pro turpibus, ornata pro incultis, articulata distinctaque pro incompositis prius & confusis. Quod cum & in Armenia admissum deprehenderimus: putavimus & ipsam ad congruentiam quandam & vnam harmoniam collocari debere: quod magis ex bene constituta eius moderazione, & competens illi robor addamus, & decentem imponamus ordinem.

Cap. I.

Vnde quatuor Armeniae fecimus. Vnam quidem interiori, cuius metropolis pia appellationis nostra cognomine appellata est, prius Bazanis seu Leontopolis dicta, quam etiam proconsulatu honoravimus, cui magnificentiss. vir Acacius praefuit, magistratu inter spectabiles relato, omnibusque illi traditis, quae proconsulatu habere convenit. Nam & stola ipsum adornavimus proconsulari, quaeque ad istas respiciunt, ea ut habeat, constituvimus, & vrbes illi assignavimus, Theodosiopolim, quam etiam prius habuit, Satalam, & Nicopolim, Colonia quoque ex prima (vt ante vocabatur) Armenia assumpta, item Trapezunte & Cerasunte ex Polemoniaco prius dicto Ponto: his partim a clariss. provinciae praefide, partim a spectabili moderatore separatis: in septem omnino vrbes, & quaecunque circa ipsas in proximo sunt loca, tota provincia redacta. 1. Secundum vero ordinem tenere iussimus eam Armeniam, quae ante prima dicebatur, in qua ceteras praecedit Sebastea vrbs, attributa illi, & Sebastopoli, quam prius quoque habuit, & in super Commana ex Polemoniaco prius Ponto dicto: & Zela ex Helenoponto: neque non Btina: vt ea provincia quinque continetur vrribus, officio quod Correctorium est, in pristina forma relicto, neque praefide eius maiore aliquo nomine cōdecorato, sed ipso in eodem quod prius habuit, derelicto. 2. Ad haec tertia Armeniam instituvimus eam quae prius secunda dicebatur, in qua principatum tenet Melitena vrbs antiqua, vrbs insignis, in pulchro solo, clementique caelo posita, neque multum distans a fluentis Euphratis sinu. Hanc nos in presentia & augendam, & ad formam spectabilium traducendam putavimus. Praefidem quoque huius comitem Iustinianum nominandum, dandosque ipsi pro annonis solidos 700 eius adseffori solidos 72. & cohorti eius solidos 360. & vt omnia habeat quae eiusmodi thronorum propria sunt. Et qui prius cohortales nominabantur, tum omnia faciat quae etiam prius, & maxime circa publicam exactionem occupetur: tum ad Comitiorum appellationem transeat, perinde omnibus eis conferuatis, ac si cohortales existerent. Vrbes vero ei partim Arcam & Arabissum, partim Ariarstheam, & alteram Comanam (quam etiam Chrusam appellant) & Cucufum subdidimus, quas & prius habebat sex omnino consistens vrribus. 3. Constituvimus autem & quartam Armeniam, quae prius non in forma provinciae continebatur, sed e gentibus erat, & ex multis barbaricis colligebatur nominibus, Trophaena, Anzethena, Ophena, Asteaena, Balabithenaque dicta, & Satrapis subdita. Id vero nomen magistratus neque Romanorum, neque maiorum nostrorum, sed ex altero imperio introductum fuit. Exornavimus igitur & illam civili magistratu & forma, tam civili ibi magistratu instituto, quam Martyropolitano illi vrbe, & Cithariza castro addito. Consistatque ipsa in forma ordinario magistratum, Consularis a nobis facta: vt cum quatuor sint Armeniae, duo quidem magistratus existant spectabiles, nempe alter proconsul, alter comes: & prima quidem Armeniae proconsul, tertia comes praestat: secunda vero & quarta, ordinarij. Et quia summo a nobis studio cautum est, vt appellationes intra quingentorum solidorum quantitatem non ad hanc aliam deferantur vrbes, sed ad proximos spectabiles magistratus: propterea disponimus, vt appellationes quae quidem ex secunda Armenia procedunt, hoc est, in qua Sebastea vrbs est, haec ad Armeniae primae praefidem, hoc est, proconsulem, deferantur: quae vero ex quarta mouentur Armenia, haec intra dictam quantitatem ad tertiae Armeniae comitem, qui nempe Melitena residet, deueniant.

Cap. I I.

Isita a nobis ordinatis, in super illud etiam determinare iustum putamus, vt primae Armeniae talis vir praeficiatur, qui pro amplitudine sua, & spectatissimo iam erga nos ministerio, magistratus huius tam iuramento, quam excellenti maiestate dignus sit. Ac cum Thomam magnificentissimum virum aliquot iam in Armeniorum regione officijs defunctum, & alioqui frugi hominem esse, & nobis absque furo semper inferuisset, & modo quoque inferuire deprehenderimus, promovemus ipsum ad huius officij administrationem, vt non solum praedicta a nobis forma ad tempus huic provinciae praefideat, sed etiam alijs provideat, quaecunque ei vel per sacra commonitoria commissimus, siue in provincia qua ei tradidimus, siue in alijs. quod inquam fecimus, sacris ad ipsum compositis commonitorijs de multis & diversis actibus, quos ipsum & in alijs regionibus ad effectum deducere aequum est. 1. Quae vero ad sacerdotia spectat, ea (vt saepe diximus) volumus in pristina manere forma, negotio ipso neque circa ius metropolitico, neque circa ordinationes vel mutationem vel novationem suscipiente: sed prius ordinatis nunc quoque ex ordinatione auctoritate obtinentibus, & prioribus item metropolitano in suo permanentibus ordine: vt quantum ad ipsa nihil penitus innovetur.

Cap. I I I.

Illud sane in confesso est, ex quo tertiae Armeniae comitem non tantum civilem, sed etiam militare magistratum fecimus: necesse habere etiam milites qui in stationes agunt, vt huic suppositi sint: licentia illi praebita, vt (quemadmodum militaribus permittitur magistratibus) & nomine quemque suo evocet, & inquirat, & de ipsorum annonis dispiciat, & supplicio eos persequatur, si quando iniuste egerint: neque committat vt milites in subditos nostros iniurijs sint. Quod si quid flagitiosius perpetrent: ad instar criminalium causarum audientiam praebat, tamen milites existant, omnia denique agat, quaecunque militaribus attributa sint magistratibus. Et quemadmodum comiti Isauriae & Pacatiana Phrygiae, & insuper Lycaoniae, Pisidiae, ac Thraciae praetoribus militares etiam copias subdidimus: vt eque & ipse non solum ad res civiles cohortem, sed etiam in copias militum potestatem habeat & imperium, & cum summa auctoritate & amplitudine tam militibus quam paganis facienda praecipiat, omnia agens quasi vno aliquo officio existente. Inque vnam hanc rem providentiam conferat, ne quid per provinciam admittatur flagitij, sed & vt admissum competenter coerceat. Neque hanc illi potestatem in vlla omnino persona, quae in provincia sit, detrahimus, siue pagana, siue militaris, siue tamiaca sit. Subaquaibili enim & perpetua pace nostros tueri subditos volumus, non pro diversitate personarum inducentes legum contemptum.

E P I L O G V S.

Quae igitur nobis placuerunt, ea secundum descriptionem quatuor Armeniarum, & maxime tertiae, cuius occasione presentem factam legem tulimus, iam inde in omne reliquum tempus excellentia tua custodire studio: omnibus quae singulis annis dari iussimus, per particulares descriptiones thronorum tuorum consiciendis: datum XV. Kalen. April. Conf. Bilil. Iulian. i. anno 536.

μετὰ τῆς διαλυθείσης τῶν τεσσάρων ἀρχόντων Ἀρμενίας Scrimg. 6. Eclog. 14. de Praesidibus Armeniae, m. dex Reginae u. p. d. Cuiac. Quatuor praesides Armeniae hic constituitur. Prima dat proconsulem: secundae, Correctorem: tertiae, Comitem (de quo vide Iulianum constit. 39.) quartae, Consulare. Confusio nis vituperium. ex duabus, Maiore & Minore C. de off. magist. milit. 6. Plin. 8. 9. Prima Armenia. Armenia prima & interioris metropolis, olim Bazanis ac Leontopolis, hodie Iustiniana. Vrbes Armeniae prius in tectoris. Ammianus 22. & Ceraeus vnde aduexit huiusmodi poma Lucullus. Secunda Armenia. Sebastea, metropolis Armeniae secunda. Commana duplex, vna, in Polemoniaco: alia, quae & Chrusa dicitur j. eod. Vrbes secundae Armeniae. καὶ τὴν ἀρχὴν ἠγεμονίαν ὄσαν, κα. τάλιποντες, Scrimg. sensus est, Moderatorem Armeniae secundae, correctorem, vt olim, appellari. Tertia Armenia. Melitena, metropolis tertiae Armeniae. Comes tertiae Armeniae, inter spectabiles viros hic refertur. Comes Iustinianus Armeniae tertiae. Vrbes tertiae Armeniae. i. auream. Quarta Armenia. Eustathius in Dionys. hanc diuisionem Armeniarum Iustino tribuit, & Cuiac. 15. obs. 29. Anzithena, l. vlt. Cod. de off. magist. milit. Sophena, d. l. vlt. Aftyanea, d. l. vlt. Belabithena, dict. leg. vlt. Satrapia scilicet, vox Satrapa, neque Romana, neque Graeca, sed Persica. Hinc Herodotus 3. refert Darii diuisionem regnum suum in 20. Satrapias, & lib. 1. ἀρχὴν Βαβυλωνίαν vocari tradit. & Suidas 4. ii. scribit, Satrapā Armeniae quatuor annis 20000. pullorum misisse ad regem Persarum.

de qua & d. l. vlt. b. d. K. d. d. e. l. c. o. z. Scrimg. locus qui Kitharizant spectabiles, nempe alter proconsul, alter comes: & zon appellationem quidem Armeniae proconsul, tertiae comes praestat: tur Iul. c. ὁπδία εἰς ἡδεσάου. sensus est, Prima Armeniae Procōsulem, tertiae Comitem spectabiles esse: secundae correctorem, quartae consulare ordinarios esse, i. clarissimos esse. Tres sunt gradus ordinis senatorij, clarissimi, spectabiles, illustres. Ordinaria dignitas est minor sc. clarissimatus, dixi ad Nou. 20. c. 2. Sic ordinarij miles Festo est manipularis. is enim est infimus militiae gradus l. 1. C. ad l. Tul. repetund. Vo piscus in Bonoso, Militavit primū inter ordinarios, deinde inter equites. d. vlt. Innuatio ni provincia rum persepe, non adstringitur Ecclesie. Inde animaduertim hodie, nō eadē metropolim esse episcopis & provinciarū praesidibus: & Ecclesia, aliam diuisionem provinciarū obseruare: aliam, rempublicam. Nouell. 27. Nou. 8. c. 2. Nouell. 25. Nouell. 24. Nouell. 26.

*

NE^a QVIS^b MVTVVM DANS AGRICOLAE, terram eius teneat. Item quam magnas vsuras creditores ab agricolis debeant percipere.

Tit. XI.

NOVEL. CONSTIT. XXXII.

Imperator Iustin. Auguf. Agerochio^c clariff. praefidi Aemi^d montis Thraciae.

De his qui pecuniã credunt agricolis *index Reginae apud Cuiacium.* Porro integra hæc constitutio refertur apud Iulianũ *in fine.*

Tzetzes hæc dictio tria significat, ἐνδοξον, ἀποζητην τε, τὸν ὑβριστὴν οὖν τῆτοις.

REM duram, & quæ omnem longè impietatem & auaritiã superat, communi lege quasi medicina quadam curare nobis visum est, quæ nõ in præfenti tantum necessitate, sed per omne deinceps æuum in repub. munere defungi queat. comperimus enim nonnullos in prouincia, cui præfides, non dubitasse captato ad hoc de industria sterilitatis frumentariæ tempore, sub modica admodum mensura frugum mutui cum aliquibus contractum celebrare, & ex eo vniuersam illorum terram ad se recipere: vt plerique ea occasione rusticorũ diffugerint, pleriq; etiam fame perierint, & tetra quædam lues ac contagio exorta sit, in nullo penè barbarica incurfione inferior.

Cap. I.

d Αἰμιμόντης *Scrimg.* Mortis grauissimum genus, fame perire *Amnian.* 17. Tiberius Druso aded subduxit alimenta, vt tormentũ ex culcitra tentauit citra tentauit mandere. *Sueronius in Tiberio 55.* De fame eiusq; supplicio vide Petrus Gregoriũ 31. *synagmat. 23.* Duo hic constituntur fauore argenti riorum. vnũ, de antichresis, de qua vide Cuiacium 3. *obs. 35.* alterum, de vsuris. Nemo ea lege ab agricolis fundum pignori potest capere, vt fructus omnes præcipiat vsurarum vice, quoad fors oblata vel soluta sit. atque ita vt fructus non imputentur in sortem. ^b id est, sextarios duos. Modius enim sexdecim sextarios continet. & ita licet octauam sortis à rusticis stipulari rerum aridarum, & liquidarum nomine. Pecuniæ nomine, trientes vsuras, seu 24. sortis partem. Ea disparitate permotus Molinæus, putat hic legendum, non ὀγδόην μοίραν, sed εἰκοσθὴν καὶ τετάρτην μοίραν. eo sensu, Non licere exigi ab agricolis vltra tertiam partem octauæ, siue vltra vicesimam quartam partem sortis annuatim *quæstio. 1. de vsur. num. 66. 67. 68.* quod Coptio 2. *lect. 2.* & Cuiacio displicet 3. *obs. 35.* Causam differentia reddit, quod pecuniarum eadem sit semper potestas, Cæterarum rerum pretia incerta & mutabilia: ideoque accessiones frumenti crediti nunquam excedere legitima vsuræ rationem, nõnunquam excedi. *Quin, legem 1. Cod. Theodos. de vsur. pro pecunia centesimas vsuras videri permittere. pro cæteris rebus in duos modios modium tertium, quæ vsura quatuor centesimas efficit.* hæc est vsura centesima vt vult Cuiacius, vtque etiam constat ex Nouella 130. *vide l. 26. Cod. de vsuris.* ^k Ea est vsura triens, vt constat ex Leone *Nouell. 83.* & Aniano *leg. 2. Cod. Theodos. de vsuris.* Vt enim centesima est, cum in singulos aureos stipulamur tres siliquas, id est, octauam partem solidi: ita centesima, cum in centenos stipulamur duodenos & semissem. *ἐννιάστων κερσίων ἐν Scrimg.* annuam siliquam vnã. ^m Illyricanis sc. *adde Nouell. 32. 5. & Nouell. 34. j. eodem.*

EPILOGVS.

Quæ itaque nobis placuerunt, ea claritas tua effectui fini q; tradere studeto, scituro creditore, quod si hæc contra facere aliquid ausit, exactione cadet. & qui mutuũ accepit, quive iniuriam pertulit, ex eo solatium habebit, quod tum ipse à facessendo negotio liberatus sit, tum creditorem in rebus suis iacturam pati videat. Dat. 15. Kalen. Iul. Constantinopol. Belif. V. C. Conf.*

DE HIS QUI MVTVVM dant agricolis.

Tit. XII.

NOVEL. CONSTIT. XXXIII.

Imperator Iustinianus Auguf. Dominico præfecto prætorio per Illyricum.

ROPTER auaritiã creditorum, qui angustia temporum abutentes, terrulas infeliciũ agrestium sibi adquirũt, pro paucis frumento omnem illorum substantiam retinentes, legem potuimus, quam primo quidem in Thraciam, & in omnes eius prouincias, in præfenti autem & in Illyricanas prouincias direximus. Cuius exemplum subdi etiam præfenti legi præcepimus, vt non solummodo priuati homines putent legem contra se esse propositam, sed etiam milites altiore nitentes fastigio, legem contra se esse prolatam existiment. Vt ergo & tua magnitudo sciat, quod communis hæc lex posita est, & prouincialibus, & militibus, & omni cingulo, nulla excusatione cuiquam compete, ideo ad tuam sublimitatem præfentem legem destinauimus, scituris militibus, qui præfenti legi non esse obediendum existimant, quod cingulo denudati inter priuatos habebuntur, pœnis quas in anteriore lege posuimus, prius nihilominus subiugandi.

NE^a QVIS QVOD AGRICOLAE mutuam pecuniã dedit, illius terram detineat, & quem vsurarum modum creditores accipere debent ab agricolis.

Tit. XIII.

NOVELLA CONSTIT. XXXIII.

Idem Auguf. Agerochio clariff. præfidi Aemi montis in Thracia.

PREFATIO.

REM duram atq; inhumanam, & quæ vltra omnem impietatem & auaritiã sit, perspeximus lege saluberrima sanare, & communem omnibus deponere medicinam, non tantum in præfentis necessitatis tempore, sed etiam in omni æuo futuro. Venit enim ad nostras aures, quosdam in ea ipsa prouincia quam tu administras, auarè temporum necessitate captata, sceneratorios fecisse contractus, & paucam mensuram dantes, terrulas eorũ abstraxisse, & ex hac causa quosdam colonorum fugæ latebras petiisse, alios fame esse necatos, & tristissimam pestem homines inuasisse, incurfione barbarica non minorem.

Cap. I.

Sancimus itaque omnes huiusmodi creditores, quantumcunq; vel tritici, vel hordei vel in alia specie quæ in fructibus aridis est, dederint: hoc reddito, in præfenti cum parte modij octaua per singulos modios in vnoquoq; anno præstanda, terrulas colonis restituere: nemine penitus eorum audente terrulas detinere sub occasione sceneratoria cautionis, siue in scriptis, siue sine scriptis credita sint contracta. Sin autem pecunias dedit: nihil amplius quàm siliquam vnã pro singulo solido annuam præstare. Et hanc saluberrimam legem in omnes extendimus, in præfenti quidem tempore initium accipientem, in omne autem æuum modis omnibus obseruandam, vt si quando fuerit vel triticũ, vel hordeum sceneratorum, vel alij aridi fructus, creditores tam quod dederunt accipientes, quàm pro vsuris octauam modij partem annuam pro singulis modijs, vel siliquam pro singulo solido secundum hunc modum in quatum scenus permanferit, percipientes, siue terrulas siue aliud in pignus acceperunt, boues fortè, vel pecora, vel mancipia: hæc modis omnibus reddant, & hæc lex communis omnibus sit, humanitate & pietate gaudens, neque non omnibus egenis consulens, & creditoribus mediocre solatium afferens.

EPILOGVS.

Hæc igitur, quæ à nobis statuta sunt, charitas tua in omni prouincia, quæ tuo moderamine gubernatur, obseruare festinet. Scituris omnibus creditoribus, quod si aliquid præter hoc commiserint: exactione cadent. & cui scenus

Hæc constitutio, exemplũ est Latinum Nouell. 32. 5. cod.

in Mysia secunda, & in prouincia quam tu administras, &c. Cuius hæc ita legedum esse monet.

De aridis fructibus. dixi ad l. 5. ff. de iur. fisci. l. 5. C. de seruitut. et aqua. Greg. ci fructus aridos ἐγγυς καὶ πους, inde ἐν ποσὸν καὶ.

scenus ablatum est, hoc habebit solatium, ut ipse quidem securus degat, auarum autem creditorem videat in suis pecuniis patientem iacturam.

clesis Africæ ab aliquo pro sua ipsius salute oblata, à nemine prorsus auferuntor. Hoc ipse generaliter de omnibus ecclesiis accipito.

vide constitutionem 26. Quæstor hodie cancelarius.

l. 13. l. 1. Cod. de prox. sacror. scrip. Ex serinio sc.

memoria 12: ex serinio epistoliarum 7: ex serinio libellorum 7: i. successores.

pro introitus. Vide l. non ex viginti sex adiutoribus, tamen licentiam habeant surrogare in locum suum.

Habeant igitur ius vendendi militiam suam, & non ultra centum solidos, dummodo & is qui subrogatur, electione Quæstoris fiat.

Prærogatiuas autem constitutio dat Theodosio & Epiphæredes sub ætero & Quirillo & Sabbatio & Perigeno.

Illo videlicet obseruando, ut si quis ex viginti sex adiutoribus defunctus fuerit, ab hærede eius centum solidi dentur, & electione Quæstoris militent.

Sin autem liberi sint defuncti, idem iuris habeant, quamuis hæredes parenti suo non existerint. Datum C. Bilis. aurei.

Quid si hæredes non sint idonei militiæ subrogandi sunt alij in locum defuncti, & superior summa hæredibus defuncti præstanda.

l. 30. C. de inoff. l. 7. l. 11. Co. de proxim. sacror. scrip. q. præstatio, dicitur scholæ placitum leg. l. 1. Cod. de pignorb. & casus militiæ Nouell. 53. 97.

Erepta à Vandalis (dicendum in alijs libris à nemine lædendis. Hæreticus non baptizato, ad rempublicam non accedito, catechumenum non tunc terum possidendo. Nulla omnino hæresis domum aut locum forum hære- rationis habeto.

Carthaginensis ecclesia priuilegia obdes, vsque ad tincto quæ in vniuersum de omnibus dicta sunt eccle- tertium gra- sius in Codice. Qui ad Carthaginensem ecclesiam con- dum, vindi- fugerit, is impunitatem habeto, nisi homicidium, aut care poterit: raptum virginis: aut vim in Christianum admiserit. Ec- intra quin-

quennium tamen ab hac constitutione: non tamen aduersus eos qui bona iam præscripserunt 30. annis. Hac æquitate possumus hodie vti, recuperatis vrbibus aut prouincijs ex hostium manu. Hoc fuit etiam constitutum pulsis Italia Gothis. Vide pragmaticam sanctionem Iustini cap. 5. l. 1. ff. de probationib. Idem aduersus Gothos statutum d. pragmatica c. 11. Ecclesiæ non fuerunt immunes à publicis collationibus, vide l. 7. 11. Cod. de sacrosanct. eccles. l. 14. Cod. de hæreticis. l. 15. Cod. de episcop. aud. l. 1. l. 1. C. de postulando. l. 9. C. de diuers. off. id est, leuiter innotatum Christo, κατηχημένοι νεοκρητοί

Clemens, γαλακτοφάγος. Paulus, ὑπὸ τῶν ὁσίων. adde 1. Corinth. 3. Vide qua dixi ad l. 11. ff. de sicarijs. l. 3. Cod. de hæreticis. l. 12. Codice de sacrosanct. Thessalonicensi l. 8. Constantinopolitana l. 17. l. 24. Cod. de sacrosanct. Romana l. 8. Cod. de summa trinitate: An etiam ratione patriarchici? Vide Nouell. 131. cap. 4. l. 1. Vide qua notaui ad legem 6. §. 4. Cod. de his qui ad Eccles. hinc constat, non seruari ius asyli homicidis & similibus personis.

DE ADIVTORIBVS Quæstoris.

Tit. XIII.

NOVELLA CONSTIT. XXXV.

Hæc prorsus deest in Græc. iustam autem epitomen inueni in Nouellis Iuliani, quam hic adscripsi.

IGINTI SEX adiutoribus Quæstoris, quos boethos dicunt Quæstoris, liceat in suo loco alios substituere, idoneos tamen, & quos pro tempore quæstor elegerit, propostis sacris euangelij. Hi autem qui fiunt in locum eorum qui suo loco ceciderunt, centum solidis præstitis fiant. Istorum autem trium graduum viri, id est serinij memoria, & duorum qui proximi futuri sunt, quamuis non ex viginti sex adiutoribus, tamen licentiam habeant surrogare in locum suum. Habeant igitur ius vendendi militiam suam, & non ultra centum solidos, dummodo & is qui subrogatur, electione Quæstoris fiat. Prærogatiuas autem constitutio dat Theodosio & Epiphæredes sub ætero & Quirillo & Sabbatio & Perigeno. Illo videlicet obseruando, ut si quis ex viginti sex adiutoribus defunctus fuerit, ab hærede eius centum solidi dentur, & electione Quæstoris militent. Sin autem liberi sint defuncti, idem iuris habeant, quamuis hæredes parenti suo non existerint. Datum C. Bilis. aurei.

DE SUCCESSORIBVS EORUM qui in Africa degunt,

Tit. XV.

NOVELLA CONST. XXXVI.

MNE infinitum, &c. Ut Africi ea quæ Vandalorum temporibus vel ipsis vel proprijs parentibus, vel auis vtriusque sexus, vel ex transuerso cognatis vsque ad tertium gradum erepta sunt: intra quinque annorum spatium vindicent, nisi legitimis excludantur præscriptionibus. 2. Ut ad comprobandum genus ambæ partes probationes proferant. Ut omnes Africi Romanis legibus subditi sint.

DE ECCLESIIS CONSTITUTIS in Africa,

Tit. XVI.

NOVELLA CONST. XXXVII.

ENERABILEM ecclesiam, &c. Ab Arianis ablata capiunt, sibi que habent ecclesiæ Africæ: vt tamen publicas pro illis pensiones conferant, ab ipsidem acceptis immobilibus rempublicam non accedito, catechumenum non tunc terum possidendo. Nulla omnino hæresis domum aut locum forum hære- rationis habeto. Carthaginensis ecclesia priuilegia obdes, vsque ad tincto quæ in vniuersum de omnibus dicta sunt eccle- tertium gra- sius in Codice. Qui ad Carthaginensem ecclesiam con- dum, vindi- fugerit, is impunitatem habeto, nisi homicidium, aut care poterit: raptum virginis: aut vim in Christianum admiserit. Ec- intra quin- quennium tamen ab hac constitutione: non tamen aduersus eos qui bona iam præscripserunt 30. annis. Hac æquitate possumus hodie vti, recuperatis vrbibus aut prouincijs ex hostium manu. Hoc fuit etiam constitutum pulsis Italia Gothis. Vide pragmaticam sanctionem Iustini cap. 5. l. 1. ff. de probationib. Idem aduersus Gothos statutum d. pragmatica c. 11. Ecclesiæ non fuerunt immunes à publicis collationibus, vide l. 7. 11. Cod. de sacrosanct. eccles. l. 14. Cod. de hæreticis. l. 15. Cod. de episcop. aud. l. 1. l. 1. C. de postulando. l. 9. C. de diuers. off. id est, leuiter innotatum Christo, κατηχημένοι νεοκρητοί

DE DECVRIONIBVS & filijs eorum.

Tit. XVII.

NOVELLA CONST. XXXVIII.

Imperator Iustinianus August. Ioanni, P.P. per Orientem.

VI rempublicam olim nobis disposuerunt, existimauerunt oportere secundum regiam vrbis instar aduare in vnaquaque ciuitate nobiles viros, & vnicuique Senatus dare curiam, per quam debuissent agi quæ publica sunt, atque omnia fieri secundum ordinem. Sic itaq; res floruit, sic fuit clara, vt magnæ & populosæ domus curialium essent multitudine quidem existente curialium, quod autem functionū videbatur esse onus, nulli omnino intolerabile existebat. Nam quod in multitudinem diuiditur, onus insensibile propemodum facit eis qui hoc sustinent. Quando autem per partes quidem cœperunt se eximere albo Curia, & occasiones inuenire per quas liberi his efficerentur, sic paulatim diminutæ sunt curia, innumeris excogitatis occasionibus per quas potuissent specialia quidem bene habere, communitia autem & publica diminui. Propterea ad paucos viros redactæ functiones, & illis facultates commouerunt, & ciuitates ita diminutæ sunt, vt sub istos perditos conductores, quos Vindices vocant, redacta curia, contingerit respublica plena quidem defectibus, plena verò omni iniustitia fieret. Hæc nos sæpe perscrutantes, æstimauimus oportere medelam rei adhibere, & quantum nos in hoc laboramus, tantum omnem adinuenerunt curiales artem aduersus ea quæ rectè iustè que sancta sunt, & contra fiscum. Dum enim vidissent compelli se omnimodo curia seruare quartam partem, & hoc vix per nostras leges impositum, cœperunt discerpere proprias facultates, quatenus minus idonei deficerent, & non quartam portionem, sed omnem continuo paupertatem suam curia dereliquerent. Denique quoniam ipsis corporibus fraudare curiam voluerunt, rem omnium im- diam adiuenerunt, à nuptijs legitimis abstinentes, vt eligerent magis sine filijs quam sub lege deficere, aut generi suo vel curia inutiles apparere. Et rursus egerunt dudum ponilegem quæ præter decretum iubebat eis donare propria, cum quandam venditionem cum decreto fieri ad eam lex volebat, sed hæc ipsa erat mirabilis que solam venditionem subiciebat adiectioni decreti & alijs ex necessitatibus, alia verò omnia derelinquebat eis agere secundum quem voluissent modum: hac transfulerunt curialium facultates ad alias & alias personas nihil exinde habente curia. Denique si quis dinumerat nostræ reipub. curias, attenuatas inueniet virorum, neque alias quidem neq; rerum copias habentes, aut paucorum formam hominum rerum autem nihil penitus. Igitur ab olim per partes nos protulimus sanctiones, volentes & vti vt specie venditiones & donationes simplices, & omnem actū alienationem habentem immobilium curialium rerum, subiacere decreto, cum obseruatione facta quæ in illa lege posita est. Deinde post hæc quia sub falsas causas faciebant donationes, & hoc omnino abrogauimus, donationem simplicem facere curialem in quacunque persona. exceptimus autem competenter ante nuptias, donationes, eo linquebant, quod neque donationes omnino sunt, sed contractus species in eis inserta est, & filiorum procreandorum consuetudinem introducunt, quod nobis & maximè in curialibus quere, bona studij est. post hæc conspicientes de hoc ipso multas circum- cumscriptiones fieri, legem conscripsimus, omnino debere curia siue cū corpore, siue sine ipso, omnino tres uncias ita admittebantur ad decurionatum. legendum videtur, viles. sensus est, Olim decuriones poterant donare sua prædia sine decreto: non etiam vendere. l. 3. Cod. de prad. decurio. Permittit enim donationem, verat venditionem, sed tamen id admissum fuit, quia faciliores sumus in vendendo quam donando. legem 4. Cod. de prad. decur. intelligit, quæ tamen illi titulo deest. id est, meras. Donatio propter nuptias, & dos, non sunt donationes simplices, permittuntur enim constante matrimonio. l. 1. C. de secund. nupt. Simplici donationi non inest contractus, propter nuptias inest. in fraudem legum scilicet. Decurio immobilia donare non potest, nisi propter nuptias aut dotis causa. Donatio propter nuptias est contractus. Decurio tres uncias olim cogebatur curia relinquere,

dixi ad 30. ff. 2. De decurionibus Iul. hic constit. 35.

περὶ βουλευτῶν, ὡς ἐν- νεαύλιον κα- ταλιμωδέ- νει τοῖς ἐαν- τῶν βουλευ- ταῖς παῖσι,

i. de decurionibus, vt filijs suis decurionibus dodrātem, (i. nouē uncias) relinquant.

In vrbibus regijs Senatotes sunt. Decuriones, Senatus minorum ciuitatum.

Nota quæ olim gererentur per decuriones, i. temporis progressu.

i. immunes, certæ namq; dignitates excusant à decurionatu,

qua dere d. l. 1. Cod. de decurionib. Nouell. 20. 81.

Decuriones olim cogebantur ab intestato curie relin- quere quartā partē bonorū, quod vt e- luderet, viui bona penè omnia dilap- sibat. e contra dicitur vt specie tenus legifacere vi- deretur, quic quid ex suis bonis supere- rat Curia rem- us autem competenter ante nuptias, donationes, eo linquebant, quod neque donationes omnino sunt, sed contractus species in eis inserta est, & filiorum procreandorum consuetudinem introducunt, quod nobis & maximè in curialibus quere, bona studij est. post hæc conspicientes de hoc ipso multas circum- cumscriptiones fieri, legem conscripsimus, omnino debere curia siue cū corpore, siue sine ipso, omnino tres uncias ita admittebantur ad decurionatum.

l. 3. Cod. de prad. decurio. Permittit enim donationem, verat venditionem, sed tamen id admissum fuit, quia faciliores sumus in vendendo quam donando.

l. 4. Cod. de prad. decur. intelligit, quæ tamen illi titulo deest. id est, meras. Donatio propter nuptias, & dos, non sunt donationes simplices, permittuntur enim constante matrimonio.

l. 1. C. de secund. nupt. Simplici donationi non inest contractus, propter nuptias inest. in fraudem legum scilicet. Decurio immobilia donare non potest, nisi propter nuptias aut dotis causa. Donatio propter nuptias est contractus. Decurio tres uncias olim cogebatur curia relinquere,

l. 3. Cod. de prad. decurio. Permittit enim donationem, verat venditionem, sed tamen id admissum fuit, quia faciliores sumus in vendendo quam donando.

l. 4. Cod. de prad. decur. intelligit, quæ tamen illi titulo deest. id est, meras. Donatio propter nuptias, & dos, non sunt donationes simplices, permittuntur enim constante matrimonio.

l. 1. C. de secund. nupt. Simplici donationi non inest contractus, propter nuptias inest. in fraudem legum scilicet. Decurio immobilia donare non potest, nisi propter nuptias aut dotis causa. Donatio propter nuptias est contractus. Decurio tres uncias olim cogebatur curia relinquere,

l. 3. Cod. de prad. decurio. Permittit enim donationem, verat venditionem, sed tamen id admissum fuit, quia faciliores sumus in vendendo quam donando.

l. 4. Cod. de prad. decur. intelligit, quæ tamen illi titulo deest. id est, meras. Donatio propter nuptias, & dos, non sunt donationes simplices, permittuntur enim constante matrimonio.

l. 1. C. de secund. nupt. Simplici donationi non inest contractus, propter nuptias inest. in fraudem legum scilicet. Decurio immobilia donare non potest, nisi propter nuptias aut dotis causa. Donatio propter nuptias est contractus. Decurio tres uncias olim cogebatur curia relinquere,

l. 3. Cod. de prad. decurio. Permittit enim donationem, verat venditionem, sed tamen id admissum fuit, quia faciliores sumus in vendendo quam donando.

l. 4. Cod. de prad. decur. intelligit, quæ tamen illi titulo deest. id est, meras. Donatio propter nuptias, & dos, non sunt donationes simplices, permittuntur enim constante matrimonio.

l. 1. C. de secund. nupt. Simplici donationi non inest contractus, propter nuptias inest. in fraudem legum scilicet. Decurio immobilia donare non potest, nisi propter nuptias aut dotis causa. Donatio propter nuptias est contractus. Decurio tres uncias olim cogebatur curia relinquere,

l. 3. Cod. de prad. decurio. Permittit enim donationem, verat venditionem, sed tamen id admissum fuit, quia faciliores sumus in vendendo quam donando.

l. 4. Cod. de prad. decur. intelligit, quæ tamen illi titulo deest. id est, meras. Donatio propter nuptias, & dos, non sunt donationes simplices, permittuntur enim constante matrimonio.

l. 1. C. de secund. nupt. Simplici donationi non inest contractus, propter nuptias inest. in fraudem legum scilicet. Decurio immobilia donare non potest, nisi propter nuptias aut dotis causa. Donatio propter nuptias est contractus. Decurio tres uncias olim cogebatur curia relinquere,

l. 3. Cod. de prad. decurio. Permittit enim donationem, verat venditionem, sed tamen id admissum fuit, quia faciliores sumus in vendendo quam donando.

l. 4. Cod. de prad. decur. intelligit, quæ tamen illi titulo deest. id est, meras. Donatio propter nuptias, & dos, non sunt donationes simplices, permittuntur enim constante matrimonio.

l. 1. C. de secund. nupt. Simplici donationi non inest contractus, propter nuptias inest. in fraudem legum scilicet. Decurio immobilia donare non potest, nisi propter nuptias aut dotis causa. Donatio propter nuptias est contractus. Decurio tres uncias olim cogebatur curia relinquere,

† & ita abrogatur lex 2. habere, & non minus licere cuiam relinquere curia, ne que circumscribere, neque diminueri eas sub illo modo, quibus quarta pars. 3. Et non usque ad hoc sterimus, sed & feminas in propria institutione dare quandam partem sanximus, quatenus per nullam occasionem diminueretur curia (sic ut praediximus) quarta pars totius substantiae curiae. Sed & multas istas & diffusas munificentias abrogauimus, non concedentes liberari aliter curia, nisi per maximam dignitatem ademptionem, patriciatum, aut consularum, aut praefecturae siue civilis siue militaris: praefecturas autem esse & eas quae principatum agunt exercitus, lex nouit. itaque si quis praefecturae dignitatem administrauerit, in ipso actu constitutus, & siue administrans eam, siue principatum agens exercitus, curiali iste liberatur a conditione secundum nostram legem alijs omnibus exceptionibus abrogatis. Nam quae propter solum honorem dantur tales dignitates, (praefectorias dicimus, id est autem est dicere & magistrum militatus) non eximere curiae alio eos qui haec meruerunt, sancimus. Haec itaque in anterioribus a nobis sancita sunt, cum alijs multis quae liberebit ex ipsis olim positae legibus aduertere, absoluius autem & quosdam a curiae conditione diuersas his pragmaticas concedentes leges, quas omnes firmas esse volumus & praesentem sanctionem ab undecima indictione nuper delapsa inchoate, ex qua nobis in consilio uenit haec lex. 4. Quoniam autem uidimus quosdam sic aduersos esse contra proprias patrias, ut eligant potius alios suas relinquere substantias, & vix quartam partem curiae, & hoc per nostram legem existimauimus oportere, ubi filij defuncti, hanc partem augere.

Cap. I.

Si igitur post hanc nostram legem defunctus fuerit curialis filios non habens neque masculos neque feminas, iste propriam substantiam curiae derelinquat, quartam uero quibus uoluerit, erit namque ei pro filio forsitan uno vel pro plurimis tota curia, id est & totius ciuitatis plenitudo in filiorum modo existens, & fama bona perpetua, & immortalis memoria, & fructus tantus quantus nequaquam a filiis esset. Quod si quis legitimis filios non habuerit, naturales autem ei fuerint, liceat cum onere curiae scribere sibi hos haereditas, & scriptura pro omni datione sit, & non indigeat antiquarum legum aut alijs adiectionibus, neque dum adhuc superstes est datione, sed mox scripti, si quidem liberi fuerint, curiales & haereditas efficiantur, & habeant ipsi nouem uncias substantiae secundum quod pater eis diuiserit. quod si omnia eis relinquere uoluerit, adhuc melius faciet, ut tamen ut si ad nouem uncias modis omnibus eis relinquat, cognoscens quia vel si reliquerit minus, a lege eis omnino uique ad nouem uncias supplenda erit substantia. illi uero si quidem desiderauerint substantiam accipere & curiales efficiantur. quod si quidam uoluerint, quidam autem recusauerint, ad eos qui elegerint, recusantium ueniant partes, quod si omnes recusauerint, tunc tanquam si nullus filius sit, taliter ad curiam ueniant omnes nouem uncias.

Cap. II.

Quod si ille quidem tacuerit, filiorum autem legitimum ei procreatio non fuerit: tunc quarta pars ad haereditas qui sine scriptura sunt, ueniat, naturales autem filij si uoluerint se offerre curiae, recipiantur, secundum quod uoluerint, siue omnes siue quidam ex eis, modis omnibus nouem uncias substantiae ad eum qui curiae se dedit, deuolutis. Quod si ex ancilla ei progeneri fuerint, deinde ipse eos manumiserit aut dum superest, aut in testamento, & obtulerit eos, & isti suscipiantur & sint curiales, secundum quod testator uoluerit, aut secundum quod desiderium eorum fecerit, dantium se curiae, accepturi secundum quod dictum est nouem uncias. Vbi que enim uolumus siue testatus fuerit, siue intestatus decesserit, eos qui ad curiam uenerunt, nouem uncias accipere. quod si manumiserit quidem tantum modo, non tamen obtulerit, illi autem etiam taliter uoluerunt aut unus, aut quidam ex eis ad curiam uenire, & tunc nouem uncias ei uel eis qui in curia sunt, secundum uitalem partem dentur. Quod si nullus naturalium uoluerit, aut datus non fuerit, tunc nouem uncias curia percipiat.

Cap. III.

Quod si legitimorum filiorum fuerit pater, tunc res decernenda est, utrum tantummodo masculi

aut tantummodo feminae, aut certe permixti sexus sint, quatenus lex undique perfectionem habeat & curiae uilitatem. Siergo masculi ei tantummodo fuerint filij, uel forsitan nepotes masculi ex praedefuncto filio, nouem uncias in omnes filios sicut uoluerit diuidat, sic tamen ut in nullo diminuat lex quae de inofficiosis legitur testamentis, nisi forte ingratitudinis modus hoc fecerit: neque enim quae in his positae sunt leges omnino destruiamus, illo omnimodo custodito, ut nouem uncias inter non ingratos filios diuidantur, & secundum hoc unusquisque subeat curiae paternaer functionem secundum quod eis pater diuiserit substantiam, tribus uncias tantummodo paternaer derelictis uoluntati ubi eas peruenire uoluerit.

Cap. III.

Quod si omnes feminae nuptae fuerint, si quidem eiusdem ciuitatis curialibus nuptae fuerint, licet erit patri, si quidem nuptae fuerint (sicut dictum est) curialibus, diuidere inter eas omnem substantiam aut certe nouem uncias, secundum quomodo uoluerit, respiciens & hic legem quae de successione sine scriptura dispositum, quod si quaedam ex eis nuptae sunt curialibus, quaedam uero non his, talibus quidem nouem uncias omnimodo relinquantur a patre curialium, uxoribus diuisa & hic secundum quod pater uoluerit, residuum autem his quae non curialibus propriae patriae nuptae sunt, uel certe alijs, proculdubio legitima portione & eis omnino referuatis. Quod si necdum nuptae sint, tunc sub tali definitione scribendum est de his aut quandam aut quaedam ex eis in nouem uncias esse haereditas, quatenus omnimodo nubant eiusdem ciuitatis curialibus. Quod si hoc noluerint, aut ipse quidem scripserit, illa uero non pertulerint, nouem uncias quidem ad curiam ciuitatis ueniant, tres autem uncias tantummodo inter omnes secundum quod lex uult, diuidentur in modum deductis in rationem etiam dotibus earum.

Cap. V.

Quod si masculi & feminae fuerint, masculi quidem omnimodo substantiae mediae habeant portionem, feminae uero residuam mediae, non intentionem nuptae, dabunt namque ipsae quartam partem curialibus fratribus, si tamen non fuerint curialium uxores omnes aut quaedam ex eis, quod si ad tales peruenierint nuptias, & curialibus propriae patriae fuerint sociatae: tunc liberabuntur a quarta parte, curiae danda, utpote quae uideantur & ipse per viros suos, donec superest, esse participes functionum. Haec nos sancire oportere existimauimus, non quod offeramus hominibus propriarum rerum dispensationem, sed ut ciuitatum non integre desolatae curiae remaneret, neque aduentionibus quibusdam forsitan & impijs diminuerentur curiae. Denique cognouimus quosdam interdicas lege contrahere nuptias, ut ex hoc non legitimi sed naturales filij procreentur & ipsis reuera, utpote extraneis, relinquere, & sic fraudare curiam debita facultate.

Cap. VI.

Sed & illud etiam ex ipso reperimus experimento, quod aduersus curiam sint multi quasi dicentes, omnibus uxori aut sacri ararij, aut vicariae aut purpurariae aut bus decurio alterius cuiuscunque conditionis esse alterum parentum nisi pariter cogi relinquere. sed tamen eum posse, inter easdem, nouem uncias ex animi sui sententia diuidere, i. plus uni, alteri minus conferre. i. tres uncias. Perplexa est meo iudicio haec successio. nam cum restent hic tres tantum uncias substantiae paternaer, quomodo Nouella de triente & feminae, pertinebit ad filias decurio non nuptas curialibus. suae patriae. Quin, si ita sit, adhuc restat hoc perplexum, an parens ex tribus illis uncias aliquid delibare possit legati, fidei commissi, uel institutionis nomine. quod si non licet, iam adimetur decurio ni integra testadi facultas. Propter nuptias nondum contractas, ius filiarum decurionis manet suspensum. Inter fratres curiales, & sorores curialibus. suae patriae nuptas, nouem uncias pro dimidia parte diuiduntur. Inter eosdem fratres & sorores nuptas non curialibus non pro dimidia, sed inaequali portione: fratribus. 9. se uncias, sororibus. 3. relictis uncias. i. taminae. i. sensus est, Ex curiali, & taminae, uel murilegula, uel vicanea natos, patre sequi: & ita abrogatur lex 29. C. de decurionibus. l. 12. C. de murileg. i. taminae, & C. Scrimy. aut comitice Tul. i. dicente q. taminae, comitice aut murilegule conditionis fuerit alteruter pariter. taminae, hic non sunt comitiani, i. officiales comitum priuatorum, uel largitionum, uel domorum, ut uult Haloand. sed taminae, i. eod. vicani ut Nouella 52. & capitacioni subiecti. seu murilegulae. non uel taminae.

num non ad euntibus patris hereditatem, haereditas ad Curiam deuoluitur. olim quarta pars. Cod. quando & quibus quarta pars. Decurio minus liberam testandi potestatem habet, quam ceteri: sed non fauore solo liberorum, sed liberorum Curiae obnoxiorum. cogitur. n. e. is relinquere nouem uncias. In tribus reliquis potestatem testandi habet ac donandi. possunt. n. ingratu liberi exheredari. Non omnes filiae decurionum nuptae decurionibus fruuntur praeiure: sed quae nuptae sunt decurionibus suae patriae. Filiae decurionum nuptae Curiali, fruuntur eadem praeiure quae liberi masculi liberacionum. uxoribus; legitima est nouem uncias. i. ijs quae maritos habent. Diapromeuon non tam taminae. i. sensus est, Nouem uncias filiarum.

123
† & ita abrogatur lex 2. habere, & non minus licere cuiam relinquere curia, ne que circumscribere, neque diminueri eas sub illo modo, quibus quarta pars. 3. Et non usque ad hoc sterimus, sed & feminas in propria institutione dare quandam partem sanximus, quatenus per nullam occasionem diminueretur curia (sic ut praediximus) quarta pars totius substantiae curiae. Sed & multas istas & diffusas munificentias abrogauimus, non concedentes liberari aliter curia, nisi per maximam dignitatem ademptionem, patriciatum, aut consularum, aut praefecturae siue civilis siue militaris: praefecturas autem esse & eas quae principatum agunt exercitus, lex nouit. itaque si quis praefecturae dignitatem administrauerit, in ipso actu constitutus, & siue administrans eam, siue principatum agens exercitus, curiali iste liberatur a conditione secundum nostram legem alijs omnibus exceptionibus abrogatis. Nam quae propter solum honorem dantur tales dignitates, (praefectorias dicimus, id est autem est dicere & magistrum militatus) non eximere curiae alio eos qui haec meruerunt, sancimus. Haec itaque in anterioribus a nobis sancita sunt, cum alijs multis quae liberebit ex ipsis olim positae legibus aduertere, absoluius autem & quosdam a curiae conditione diuersas his pragmaticas concedentes leges, quas omnes firmas esse volumus & praesentem sanctionem ab undecima indictione nuper delapsa inchoate, ex qua nobis in consilio uenit haec lex. 4. Quoniam autem uidimus quosdam sic aduersos esse contra proprias patrias, ut eligant potius alios suas relinquere substantias, & vix quartam partem curiae, & hoc per nostram legem existimauimus oportere, ubi filij defuncti, hanc partem augere.

Curialis moriens sine liberis legitimis, nouem uncias curiae cogitur relinquere: tres uero reliquas uncias, cui uoluerit donare potest. Curiali sine liberis mortuo, Curia filij loco est. puta ex concubinarum. hic. Decurio liberis naturalibus (non extantibus legitimis) doctantem potest relinquere, qui alias a parente non decurione non percipent nisi sextante. Nouell. 18. Naturali filio datur actio ad supplementum legitimae. Quod decessit haereditibus non aduentibus, in dubio cohaereditibus, aduentibus, aduentibus. i. testamentum non fecerit. i. tres uncias. i. haereditas ab intestato. Naturalis filius ex ancilla procreatus, testamentum potest legitimari, & haeres institui. & ita uidetur abrogata lex 29. C. de decur. i. du uiuit. Legitima curialium liberorum, nouem uncias. Naturalibus filijs decurio

τὴν ἄρσ curialis. & tentant adiudicare seipfos vel sacri ararij, nulla aduer- vel vicaneæ, vel purpurarij; aut alijs quibuscumque con- sus publicū. ditionibus, & curiam euitate. Sancimus itaq; nullam esse talem artem a aduersus publicum. Sed omnino siue ex sacri ararij matre, siue ex purpuraria, siue ex vicaneæ nati fuerint filij curiali, curialem conditionem obtinere volumus. Curiales enim pauciores sunt vbique locorum nostræ reipublicæ: sacri verò ararij & vicaneæ & purpurarij in multitudinem effusi, constituti sunt. & congruens est magis amplificare curias ciuitatum in paucis coporibus angustatas, quam multitudinem multitudi- ni adijcere. Quod si quidam nomine propriæ matris tan- quam sacri ararij vel purpurarij aut vicaneæ condi- tionis sit, se subtrahere à curiæ conditione tentauerunt vel tentauerint, à nuper præterita Decima indictione & ipsa & ea quæ secundum hunc acta sunt modum, siue à nostra aula siue aliunde, vacua & inualida sint, & hos tales curi- ales de cætero esse sancimus. nam si quid actum est ante decimam indictionem, hoc firmum & in sua fortitudine permanere volumus.

τὴν ἄρσ curialis. & tentant adiudicare seipfos vel sacri ararij, nulla aduer- vel vicaneæ, vel purpurarij; aut alijs quibuscumque con- sus publicū. ditionibus, & curiam euitate. Sancimus itaq; nullam esse talem artem a aduersus publicum. Sed omnino siue ex sacri ararij matre, siue ex purpuraria, siue ex vicaneæ nati fuerint filij curiali, curialem conditionem obtinere volumus. Curiales enim pauciores sunt vbique locorum nostræ reipublicæ: sacri verò ararij & vicaneæ & purpurarij in multitudinem effusi, constituti sunt. & congruens est magis amplificare curias ciuitatum in paucis coporibus angustatas, quam multitudinem multitudi- ni adijcere. Quod si quidam nomine propriæ matris tan- quam sacri ararij vel purpurarij aut vicaneæ condi- tionis sit, se subtrahere à curiæ conditione tentauerunt vel tentauerint, à nuper præterita Decima indictione & ipsa & ea quæ secundum hunc acta sunt modum, siue à nostra aula siue aliunde, vacua & inualida sint, & hos tales curi- ales de cætero esse sancimus. nam si quid actum est ante decimam indictionem, hoc firmum & in sua fortitudine permanere volumus.

EXCEPTIO.

Excipimus autem ab hac nostra diuina constituti- one Theodosium & eius fratres, & filios Ioannis qui cognomen habuit Xescon, qui in sacri ararij conditione permanferunt, licet de curialibus essent patribus ante de- cimam indictionem, & omne quidquid actum est in eor- um liberatione destruimus. Nihil. n. eorū quæ licuerunt frui volumus, sed curiales esse & quæ curialium sunt age- re, & ad functiones curiales respicere, nihil sicut prælo cu- ti sumus, eis prodesse possibile. Sed & si quid elicium est eis siue ex nostro palatio siue aliunde.

EPILOGVS.

Quæ igitur visa sunt nobis & ad vtilitatem ciuitatū & curiarum complacuerunt & quæ per hanc indicantur dotaliū sc. & legem, tua excellentia & custodire & operi tradere festi- ad donatio- net, imminente pœna XX. Librarium auri aduersus eum nes ante nu- qui hanc legem nostram prauariari præsumpserit. Dat. 40 ptias pertinē XV. Cal. Mart. Constantinopoli. Indictione vndecima, tium, vt ex- post consulatum Basilij anno septimo.

DE RESTITVTIONIBVS
ET EA QUÆ PARIT VNDE-
CIMO mense post mortem
viri.

Tit. XVIII.

NOVELLA CONSTIT. XXXIX.

Imperator Iustin. August. Ioanni gloriosiss. sacro- rum per Orientem prætoriorum præ- fecto, iterum exconsuli & patricio.

PRAEFATIO.

DE cursio & varietas humanæ naturæ paulatim egens curatione, non aliter ad bene se habendu reuocatur: licet prima eius gubernentur principia nisi etiam quod particulariter ei re qua parte sistit, corrigatur, sicque constitutur sub tranquillitate quæritur, An & quiete, vt legi conueniens est: quale scilicet quiddam is qui restitu- etiam nunc emergens, ad legis nos opus adduxit. Scimus ere iustus est enim quod etiam dudum de restitutionibus dubitaba- hæreditatē, tur: & si contigisset quaedam hypothecas obligari ei post sit ex ea qui restitutione grauabatur, plurimæ contentionis erat deminuere a- negocium, siue oporteret etiam res quæ restitui iussæ liquid & alie- fuerant, periculum pati, siue solas eius qui grauabatur re- nare aut obli stitutione, & multa quædam erat etiam circa ipsam ver- gare. Extat borum differentiam quæstio: vtrum defunctus præcep- apud eundē pisset res quæ manerent post mortem eius qui grauaba- Iulianū cōst. tur restitutione, oportere restitui: an absolute restitui 17. his verbis, quod relictum erat, post detentionem legitimæ partis iu- Si quis vnum de liberis vel extraneū hæredem scripserit, & rogauerit eum, tempore, quo moreretur, hæreditatem alijs restituere. & ita ex stupro. Multis. n. non videtur iustus partus, si datur sub finem mensis vndecimi. i. ma- ximè si. i. quædam bona obligata reperiri eius &c. sensus est, Quære- barur, An iustus restituere hæreditatem, teneretur eam quam à defun- cto accepisset, An verò suam & propriam restituere? sensus est, Magnā esse differentiam, an quis iubeat hæreditatē restituere. τὸ κατὰ λέξιν. i. omne quod accepit à defuncto, deducta quarta. An verò iubeatur re- stituere quod ex hæreditate defuncti ei superfuerit.

beret: & introducebantur etiam fideicommissi persecuti §. 7. Instituo- ones, & ex inopia in rem missiones: & plurimi alij & varij de fideicom- & insolubiles penè prædictæ in rem missionis circuli, liberr. Sed tanquam nos dudum hoc sanantes, legem scripsi. i. quia. mus, modis omnibus prohibentes restitutione grauatas l. Slt. Co. cō. res aut alienari aut obligari, sed cum propria ambulare de legat. fortuna: & apud quemcumque fuerint, non manere fir- τὸν ἄρσ Scrim me: sed reueri ad illum cui dari iussæ fuerunt. Et facta ger. causa Ha lex iam quodammodo longæua est, & in iudicio appro- loand. batar frequentatur, sed futurum erat quod prædiximus: vt Tempus ex (quod ferre omnia consuevit) tempus ostenderet indige ceptionē pa- re quadam exceptione necessaria legem. Adierunt enim rit. nos viri & mulieres ex his læsi. Moriente namque viro v- quæ hære- xor quidem & dotem exigebat, & donationis ante nupti- dib. permitti as factæ partē, seu propter nuptias, quam viri mors ei da- dotis causa bat. defuncti verò frater aliunde vindicabat res & patris ex ijs bonis proferebat voluntatem, & trahebat mulieris res, dicens quæ alteri iul fratrem quidem suum eas expendisse: se vero apud mulie- si fuerint re- rem videre paternas res, quas pater non existentibus filiis situere, quæ- restitui præceperat ei: & recipere ex omnibus eas instabat, dā alienaret neque cessabat donec satisfactio legi nostræ per omnia vt ita ex gene proueniret. Sed in gemiscebat iustæ mulier, & dicebat in- rali fideicom- iustum esse quasi per deceptionem dominum quidem vi misso deduca rum fieri dotis totius: & si præmori mulierem cōtigisset, tur quantum lucrum habere secundum pactum: quia verò vir mortuus doti sufficere est se ignorante restitutionem amissionis periculum su- l. 22. §. 4. ff. ad stinere. Sed huic quidem data est negotio forma, quæ be- Trebell. & do ne se habere putauimus. Rursus autem alter supplex appa- nitioni pro- uir, dicens vxoris patrem substantiam eius substituisse pter nuptias alijs suis filiis: paruaque partem solam apud eam iussit- J eod. sunt. n. se manere: & magnum subimet imminere periculum, si causæ fauora suæ quidem substantiæ periculum pateretur & circa do- biles. tis restitutionem, & circa totum ex dotalib. instrumentis s. dixi. super antenuptialē donatione pactum, sibi verò nihil li- l. Slt. C. com. ceret promereri horum propter sublationem & restituti- de legat. onem. Hæc nos merito commouerunt, & in melius arbi- b nuptiis ni- trati sumus nostram corrigere legem, quam subiectos bil vtilius v, despiciere periculum sustinentes, maximè in nuptiis: qua- Nouellam Lo rum nihil ex hominibus vtilius, tanquam solis facere onis. 26. homines valentibus.

Si quis vnum ex liberis suis hæredem institue- rit, vel extraneam per- sonam.

Cap. I.

Quamobrem præsentem ponimus legē, omnia qui hæreditatis dem alia prioris à nobis postea constitutionis rata pōt ex ea le- manere volentes: hoc verò innouantes solummo- gitimā filiis do: vt si quis de cætero restitutionem fecerit suarum re- seruare. rum: primum quidem seruet filio legitimam partem, trientē vel non quartam, (hoc enim emendauimus, inopiā eius plu- semissem s. rimam reprehendentes) sed tertiam modis omnibus, Nouel. 18. c. 1. aut mediam secundum filiorum numerum, deinde ex m. i. post legi- reliqua substantiæ parte, si nō suffecerit legitima pars ad timam: & ita dotis aut antenuptialis donationis ablationem: ho- legitima præ nestē & secundum personarum qualitatem & merita ex fertur doti & cipere etiam hoc ad restitutionem, secundum quod ad- donationi p- iectum legitimæ parti, dotem aut antenuptialem facit pter nuptias. donationem. Sancimus enim secundum hunc modum nā legitima excipi modis omnibus ad restitutionem nuptialia docu- hinc ante de- menta, & super his factas alienationes, aut hypothecas: & ducitur, post vel si grauata sit persona aut viri, aut mulieris restitutio- ea dos aut ne tali: liceat ei etiam nūcupatam antenuptialē seu pro- donatio pro- pter nuptias donationem offerre, nihil quantum in illis pter nuptias. rebus restitutione valente: & si mulier restitutione graue & suæ & li- ter, non impedimentum ad dotis oblationem fieri. ea e- berorum. nim quæ communiter omnibus profunt, ijs quæ specia- sibi suisque liter quibusdam vtilia sunt, præponimus. sitque hoc nu- liberis maicu ptialibus donationibus & harum exactionibus priuilegi- lis constitu- um. Si enim & ante nos ex generalibus hypothecis endæ. plurima per præsumptionem exceperunt, (cum vtique ευσχημόνας non ita nobis necessaria consistant) quomodo non ne si nimium nos ex maiore & meliore sententia nuptialium lucrorū hæredi dem exceptionem faciemus? i. Hæc igitur omnia futuro cō nuere liceat ferimus tempore, & faciendis restitutionibus post hanc dotis causa legem: non enim illā concedimus fieri lesionem, vt si qua aut donatio- mulier parua habens dotem, deinde legem cognoscēs nis, ppter nu nostram, aut si quis vir mediocrem fecerit antenuptialē prias, dedec- sustineat: si immodicū, graue sit fideicommissario. de hac vtili quæstione dicam plenius ad Nouel. 108. Quæ cōmuniter profunt, priuata vtilitate sunt potiora. Nota argumentū ab hypotheca nō fauorabili ad fauorabile. Ex generali hypotheca quædam excipiuntur tacito intellectu l. 6. ff. de pignoris.

⁹ sensus est, donationem, ad circumventionem 4 legis velit augmen-
 nullum aug- tum aut dotis aut antenuptialis donationis facere: & hoc
 mentum do- trahere ad insidias restitutionum. hanc enim perimimus
 ribus aut do- circumventionem, nullam utilitatem habere conceden-
 nationibus sionem, puram futuro tempore nostram seruantes legem.
 propter nu- sionem, puram futuro tempore nostram seruantes legem.
 ptias fieri pos- Vnum siquidem hoc capitulum est presentis legis.
 se ad insidias

De muliere quae peperit vndecimo mense.

C A P. II.

Secundum verò illud de mulieribus quae post priores
 nuptias ad secundum venerunt matrimonium, ante-
 quam annus expleretur, quem lugubre 6 leges appel-
 lant, quas puniebant constitutiones tres 7 ante nos impe-
 rantium 8: & nos nuper 9 de his scribentes legem, cum qui-
 busdam correctionibus, etiam super his sancita in breui
 quadam parte nostrae legislationis tetigimus: sed impu-
 dentissimum quoddam nunc accessit, quod in nostris pro-
 uenire temporibus uolebamus. Quamobrem nobis re-
 cte placuit emendatione dignum existimare. Mulier enim
 ad virum veniens 10, hunc extulit 11, ut appareat 12, etiam su-
 perstito eo non castè viuere cogitans 13. nondum enim co-
 ncepto anno, vndecimo mense perfecto 14 peperit, ut non
 esset possibile dicere quia de defuncto fuisset partus. ne-
 que enim in tantum tempus conceptionis extesum est
 Et quoniam etiam haec vna 15 est poenarum 16 earum quae
 acerbas 17 nuptias faciunt, ut vxor mox cadat antenupti-

ali donatione a viro data, & repente eam amittat, & ne
 que usum habeat: rectè filij sic mirabili matris partu iniu-
 riat, antenuptialem patris posebant accipere donatio-
 nem, & non lucrari valere mulierem per virum, quem sic
 velociter de honestate. At illa (sed quomodo dicamus ver-
 ba illius erubescimus) non dignam se dicebat esse ut cade-
 ret: quia 18 legem nosceret de legitimis loqueretur nuptiis:
 sibi verò non fuisse nuptias, nisi primas: porro 19 partum
 hunc esse opus naturalis concupiscentiae. Sed quia haec
 etiam decies millies alijs subiacere castigationibus com-
 mittendo stuprum, indubitatum est, & poenis illis eam no-
 priuabimus, interim tamen (parcimus enim defuncti fi-
 lijs) inferimus ei antenuptialis donationis amissionem, &
 in hoc casu, quam constituit lex super eis quae ad legi-
 timas accedunt nuptias intra lugubre tempus. Si e-
 nim illas lex inuita non relinquit, licet legitimas nuptias
 celebrantes, eo quod forte suspicio fuerit ne qua pra-
 extiterit suspiciois malignae causa ad secundum mari-
 tum, eo quod velociter ad nuptias festinauit: quomodo
 non hic ubi causa non per suspicionem est solam, sed hoc
 est, in tempore, id ipso increpatio manifesta & indubitata praebita est deli-
 ctus, ante linquemus? 1 & vnde sancimus, si quid tale contigerit,
 & ante luctus tempus pepererit mulier circa 1 terminu
 anni, ut indubitatum sit, sobolem non ex priori consiste-
 re matrimonio: modis omnib. eam priuari antenuptialis
 excipiebat,

negabaturque poenas in tempestiuus secundis nuptiis constitutas perti-
 nere ad eas mulieres quae circa nuptias, cum aliquo statim a morte ma-
 riti consueissent. 2 ex serotino nimium partu praesumitur vidua seortata
 3. Alciatum 2. praesumpt. 2. Si non licet intra annum luctus mulieri
 nubere, multo minus ei licebit intra idem tempus seortari. 4 Multi me-
 dici & philosophi illustres putant, postquam mulieris vterus semen co-
 ceperit, gigni hominem mense septimo l. 12. ff. de statu. rariet tamen: nu-
 quam ante septimum vitalem esse 7. Plin. 5. (Sed tamen Renatus Chop-
 pinus disertissimus & doctissimus in summa Parisiensis Curia aduocatus
 in suo de priuilegijs rustic. libello 3. c. 8. refert, Senatufconsulto Parisien-
 si patrem heredem pronunciatum filij quinto mense, exfecto ventre
 matris, edici ac spirasse viti, qua de re dicit ad l. 3. c. de posthum.) nunquam
 octauo nasci (quod tamen falsum est, teste Varone 14. reru diuinarum
 Hippocrate in libro 2. de triphos, Aristotele. Caecilius, In solentem muli-
 er decimo mense parit: Potest nono, etiam septimo atque octauo. &
 Gellius 3. Noct. 16. refert Romae quaesitum, An 8. mense infans ex vtero
 viuus editus ius trium liberorum suppleuisset: cum abortio quibusdam,
 non partus, videretur mensis octauo in tempestiuus. Plin. 7. c. 5. refert
 translaticium, i. vulgare in Aegypto fuisse octauo gigni & in Italia tales
 partus esse vitales contra praescorum opiniones, & adfert exempla.) saepe
 nono, saepe numero decimo mense. Plautus in Cistellaria, tum illa qua
 compreserat decimo post mense exacto hic peperit filium. Plotius
 2. vbi dicitur de duobus Pan. 4. sent. 5. 5. Ratio Pythagorei numeri hoc vi-
 detur admittere, ut aut sept. pleno aut decimo mese maturior videatur.
 Quid vndecimo? Decemuri decimo mense gigni hominem non ius
 vndecimo scribit Gellius d. l. Post decem menses mortis natus non
 admittitur l. 29. ff. de liber. & posthum. l. 3. §. 11. ff. de suis. sed tamen Diuus
 Hadrianus cum femina bonis atque honestis moribus in XI. mense
 post mortem mariti peperisset causa cognita requisitis veterum philo-

donatione, & secundum proprietatem, & secundum usum:
 subdendam quoque alijs omnibus poenis, ac si secundas
 eam contigisset ante luctus tempus legitimas celebrasse
 nuptias. Non enim aliquid amplius habebit castitate lu-
 xuria: sed subiiciatur quidem & ipsa poenis, periculumque
 sustineat etiam circa spem scripturae propter stuprum: ut
 neque nuptias in tempestiuas desideret, neque legitimas
 nuptias maiore malo circumueniat.

EPILOGVS.

Quae igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram de-
 clarata sunt legem, tua celsitudo cognoscens, solenniter
 per programmata propria manifesta faciat vniuersis. Lex
 scripta est Ioanni gloriosissimo sacrorum per Orientem pra-
 toriorum praefecto, iterum ex consule & patricio. Dat. Cal.
 Ian. Constantinop. praefect. Belis. V. C.

V T E C C L E S I A S A N C T A E

resurrectionis 4 alienare possit
 aedificia secundum ipsam
 sita ciuitatem.

Tit. XIX.

NOVELLA CONSTIT. XL.

Antonio Contio iterum ad Verbum
 interpretante

Idem Imper. Petro sanctissimo & beatissi-
 mo archiepiscopo Hieroso-
 lymorum.

PRAEFATIO.

AM quidem ea quae de prohibitione ecclesia-
 sticarum alienationu erant, lege communi
 promulgata sunt a nobis, quam sanè & ob-
 tinere, & ratam in omnibus esse volumus.
 Quando autem conducentis omnibus ecclesijs boni
 prouidentiam agere conuenit, praecipue autem Sanctae
 Resurrectionis, & loci in quo mundi creator dignatus est in
 humana constitui generatione, propter hoc existimaui-
 mus praesentem scribere legem, non ad subuersionem e-
 orum quae iam a nobis constituta sunt, sed ad aliquam
 conuenientem & necessariam rebus utilitatem. Omnib.
 enim est hominibus manifestum hoc, sanctissimam resur-
 rectionem eos qui ex omni orbe eo confluant, (quo-
 rum multitudinem infinitam est dicere) & suscipere & a-
 lere & facere sumptus immensos & insperatos, his qui il-
 lic coaceruati sunt sufficientes, secundum miraculorum
 operationem magni Dei & saluatoris nostri IESV CHRI-
 STI (qui multitudinem ineffabilem ex paucis enutrit pa-
 nibus) in dies suscipientem. Itaque ipsi & reditus esse o-
 portet plurimos, & occasiones pias, secundum quas futu-
 ra sit possibilis constitui, ut multitudine auxilietur tante.
 Nouimus igitur, quatenus secundum praesens Euse-
 bii Deo amantissimus presbyter & Cimeriarches eius
 quae secundum regiam hanc urbem & sanctissimam eccle-
 siae, profectus in praefatam Hierosolymorum ciuitatem,
 & honestos suos & Deo amabiles & iam nunc indicans
 mores (per quos multis & maximis & iustis augmentis,
 sanctae ecclesiae auxit reditum) potuit trecentis octo-
 ginta libris auri comparare reditum triginta (paulo
 se XIII. men-
 sis) tulisse diceret: quoniam nullum certum tempus pariendi statu-
 tum ei videretur. Audio apud Parisienses arbitrio doctissimorum aduo-
 catorum & inter eos Chappearum domini, admissam fuisse viduam, quae
 XIIII. mense peperisset. Eo autem vno hi omnes mouebantur, quod
 vidua apud haeredes defuncti mariti vixisset perpetuo, diligenter asser-
 uata, numquam a latere discedens eorum vxorum, haeredibus nihil pre-
 terea eius honori ac pudicitiae obijcientibus: quin de solenni ac perpetuo
 eius luctu, ob mariti mortem, testantibus. Quod cum ita foret, pu-
 tarunt tanti non habendam opinionem communis partus, reliquo-
 rumque communium, ut matrona honestissima, cui nihil quidquam
 obijceretur, praeter communem morem patiens, non audiretur. Sed
 forte periculum est ut si id passim admittatur, contra easdem natu-
 ra leges communes tertio etiam mense post matrimonium, par-
 tus vitalis obrudatur. quae est in vrbe Hierosolyma Nouell. 120.
 capit. nono. Vide Iulianum, constitur. XI. Nouell. 7. Haec ver-
 ba recitat Albericus Rosatensis in verbo ecclesiae sanctae resur-
 rectionis.

sophorum & medicorum: sententia de creuit in XI. quoque mense partum edisse posse. Varto in Satyra quae inscribitur in stamentum, Si quis vndecimo mense nat' Apiso- t' d' natus esto heres. Quod Cuiacius hic & apud Paulum 4. sent. 5. §. 5. & c. 19. de praescription. intelligit demè se vndecimo incepto, non perfecto vel ut Phaurin' apud Gelliu d. l. loquitur affecto non confecto. & ita natu sub finem vndeci mi, iustu non esse: sub iuri um, esse qd. Annus ergo partus no ad mittetur: Gellius d. l. ex Ho mero probat annum par tum reperiri, citatque Ho meri versus χαίρε vñ φιλότιμη παρ πλομένεδ' ενιαυτῷ τέλει ἀγλαὰ XIII. mense? Gellius scri- bit Plinium 7. epistolaru 5. ex Maslurio referre, L. Pa- ris sit possibilis constitui, ut multitudine auxilietur tante. 1 Nouimus igitur, quatenus secundum praesens Euse- bii Deo amantissimus presbyter & Cimeriarches eius do haerede le ge agente, bo noru possel- sionem con- tra eum de disse, quum ginta libris auri comparare reditum triginta (paulo mater partu se XIII. men- sis) tulisse diceret: quoniam nullum certum tempus pariendi statu- tum ei videretur. Audio apud Parisienses arbitrio doctissimorum aduo- catorum & inter eos Chappearum domini, admissam fuisse viduam, quae XIIII. mense peperisset. Eo autem vno hi omnes mouebantur, quod vidua apud haeredes defuncti mariti vixisset perpetuo, diligenter asser- uata, numquam a latere discedens eorum vxorum, haeredibus nihil pre- terea eius honori ac pudicitiae obijcientibus: quin de solenni ac perpetuo eius luctu, ob mariti mortem, testantibus. Quod cum ita foret, pu- tarunt tanti non habendam opinionem communis partus, reliquo- rumque communium, ut matrona honestissima, cui nihil quidquam obijceretur, praeter communem morem patiens, non audiretur. Sed forte periculum est ut si id passim admittatur, contra easdem natu- ra leges communes tertio etiam mense post matrimonium, par- tus vitalis obrudatur. quae est in vrbe Hierosolyma Nouell. 120. capit. nono. Vide Iulianum, constitur. XI. Nouell. 7. Haec ver- ba recitat Albericus Rosatensis in verbo ecclesiae sanctae resur- rectionis.

* Hæc èptio redituum ad ius Galliarum p-ximè accedit in qua 360. libris, 30. libra rum reditus emi pót. Pa-rum autè di-stát 380. quo-rú sit híc mē-tio à 360. & híc quoq; di-citur *μικρο-πλειον η ε-λαττον* vt hæc ratio v-sure sit vnus pro duode-cim. Priuatis alias id non licet.

plus minus)auri librarum, quasdam quidem pecunias colligens piè, quasdam verò vt mutuas sumerent exhortans Deo amabilissimos œconomos præfatæ sanctæ resurrectionis. Docuit autem & nos quia & creditores sua accipere quærunt, & quia aliud excogitauit inopinabile lucrum. multis namque confluentibus & accedentibus ad prædictam Hierosolymorum ciuitatem, desiderio reparare habitationes ecclesiasticas auro multo, quatenus vtique liceat ipsis, ea quæ secundum dictum locum est habitatione perfrui: non posse autem hæc facere antistites sanctæ resurrectionis metu legis à nobis de ecclesiasticis alienationibus positæ, quamuis tanta existente utilitate huius inuenti, vt in annos quinquaginta velint quidam tabernacula seu cœnacula istiusmodi comparare. Et inde multo & maiore quàm dici possit commodo futuro, si quidem possessio sanctissimæ ecclesiæ accedat reditus tri-ginta auri librarum (hæc constituente admiratione) vix in tredecim annis, cum ædificiorum venditio in ipsis quin-quaginta annis fiat, & præsertim cum substantia ipsius re-surrectionis in domibus sit constituta, quæ fortuitis om-nibus subiacent casibus, repètè vnà pereuntes cum ipsis, nec vestigium vel tantulum seruare facile valentes, si qui-dem ex aliquo (absit autem & hoc vt dicamus) casu cadat, aut alias consumantur.

C A P. I.

Hæc nos venire ad præsentem legem fecerunt, quã dedicamus Deo & omnium ecclesiarum sanctissi-mæ Resurrectioni, per quam sancimus omnia qui-dem alia, & in sanctissima Resurrectione obtinere occasi-one prædiorum ecclesiasticorum (neque enim ipsi omni-no permittimus venditionem nullam facere prædiorum) super sanè ædificiis laxamus aliquid de rigore legis. Si enim super utilitate sanctissimarum ecclesiarum hanc feri-ssimus, videmus autem tantam in re utilitatem existen-tem, quomodo non vtique per præsentem legem hoc ip-sis permittemus, omnem dantes & vendentibus licentiam & euentibus securitatem? & maxime postquam præ-sumimus, tempore ipso citius reducturo iterum ædificia ad ipsam, vt pote ipsorum emptoribus (qui se propter studium circa Deum emerint ista) ita & postquam obierint, ipsi illa relicturis.

Liceat igitur ipsi sanctissimæ ecclesiæ facere ædificio-rum venditionem, nihil verenti legem, in genere de his positam, propterea quòd lege recentiore subdiuisionem accepit, neque aliqua pœna inde contra quamlibet per-sonam omnino conueniente. ¶ In sequens verò tem-pus hoc ipsum facere liceat, sicubi aliqua tanta emerferit utilitas, vt multocuplum bonum pro minimo sanctissimæ accedat per alienationem resurrectioni. Omnem haben-tibus facultatem eorum emptoribus, nunc & in futurum omne tempus, & nullam ablationem verentibus non ipsis, non hæredibus ipsorum, non successoribus neque nunc neque in aliud tempus, propter ea quòd per præsentem legem ipsos confidentes posse ad emptionem accedere, non sunt iusti aliquam pro hoc sustinere turbam

aut accusationem aut damnum aut ablationem. Dece-re ecclesiæ Hie to proculdubio faciendo apud tuam beatitudinẽ præ-rosolymita- sentibus qui ex clero venerabili, & demonstrata causa, se- nã domorũ eundum quam alienatio ædificiorum fit, quia maiorum venditio cū causa bonorum eorum venditioni studetur, exiguis qui-dem rebus venditis existentibus, pluribus autem & meli-oribus ijs quæ inde acquiruntur. Scilicet secundum præ-sentem mercedem congregatum ex pensionibus habitan-tium, venditione in quinquaginta annis facta, & pretio in solutionem debitorum soluendo, quæ creditores dede-runt pro præfati reditus acquisitione. Si enim omnium dominus simul & creator Deus dignatus est tantum ipsi da-

re priuilegium præter alias ciuitates, vt ex ipsa resurge-Hierosolymi ret secundum carnem, manifestum, quia & nos imitan-tanæ Eccle- tes dominum Deum & magnas eius miraculorum opera siæ, collatũ tiones, quantum homini possibile est, priuilegium ali-ab ipso met quod dedimus ipsi præter cæteras ecclesias, vt ipsa frua-tur hac nostra lege, quam velut aliquas primitias ipsi ad-ducimus, eius commodum per omnia eligentes & vene-rantes.

E P I L O G V S.

Quæ igitur à nobis constituta sunt per hanc propria legem & ipsam legem inscribendam voluminibus tua bea-titudo cognoscens, manifestam ipsam omnibus ibi confi-rutis consuetuat. indicet autem nostram voluntatem, quã

pro sanctissima & meritò ab omni hominum genere ad- oranda resurrectione nostrum habet imperium, & domi- no dedicat Deo, tantis nos & tot bonis, præter alios om- nes qui ante nos imperarunt, in re qualibet dignato & di- gnanti. Specialis lex scripta Petro sanctissimo & beatiss. archiepiscopo & patriarchæ Ierosolymitanæ ciuitatis. Dat. XV. Kal. Iun. C. P. Post Bilic. V. C. Conf.

DE QVÆSTORIBVS, id est præfectis insu- larum.

Tit. XX.

NOVELL. CONST. XLI.

HAEC constitutio quendam virum magnifi- cum Bonum nomine, quæstorem exercitui fecit. Nam & more antiquo duplex erat quæ- storum magistratus, & vnus quidem circa la- tus principis erat, alter autem quæstor exercitui præerat. Disposuit autem præfens constitutio etiam annonas quæ- storis & consularij eius. ad partitionem quoque ei dedit ad imitationem quandã præf. præf. i. Seriniarios & Ab actis & Præcones & Cõmentariæses & Lampadarios, & oem deinceps ordinem. Sed & annonas militum tam comitaten- sium quàm limitatensium disposuit, quomodo distri- bui debeant. Subiecit autem ei & quinque prouincias, id est Scythiam & Mysiam, & Cariam & omnes Cycladas insulas, & Cyprum totam. Causarum quoque auditori- um habere ei concessit, vt non obijciatur ei fori præscri- ptio. Subiunxit autem & notitiam impensarum. Et est promulgata hæc constitutio Kalen. Iun. indictione XII. post consulatum Bilic. V. C.

DE DEPOSITIONE Anthimi & Scueri & Petri & Zoaræ & reliquo- rum.

Tit. XXI.

NOVELL. CONST. XLII.

Versa quidem est ab Hlaloandro: sed veterem eius transla- tionem ex tomo concilij quinti Constantinopolitani resti- tuimus, & mēdis quib. scatebat etiam in nouissima edi- tione Coloniensi anni 1567. per purgauimus.

In nomine Domini Iesu Christi Dei nostri.

Imp. Casar, Flauius, Iustin. Alemanicus, Gothicus, Franci- cus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus, Afri- canus, pius, felix, gloriosus, victoriosus, triumphalis, sem- per Augustus, Menna sanctiss. & beatiss. archiepiscopo & vniuersali patriarchæ.

P R A E F A T I O.

REM non insolitam imperio & nos facientes, ad præsentem venimus legem. Quotiens enim sacerdotum sententia quosdam indi- gnos sacerdotio de sacris sedibus deposuit, (quemadmodum Nestorium, Eutychem, Arium, Macedo- nium & Eunomium, ac quosdam alios ad iniquitatem non minores illis) toties imperium eiusdem sententiæ & ordi- nationis cum sacerdotum auctoritate fuit. Sicque diui- na humana pariter concurrentia, vnam consonantiam rectis sententijs facere. Quemadmodum & nuper factum esse circa Anthimum scimus, qui quidem deiectus est de sede huius regis vrbis à sanctæ & gloriose memoriæ A- gapeto sanctis. ecclesie antiq. Romæ Pontifice, eò quod nullo modo sibi ipsi conuenienti (contra omnes sacros ca- nones) se intruserat sedi, sed & communi sententia ipsius sancte memoriæ viri primùm, atque etiam sacre synodi hic celebratæ condemnatus & depositus fuit, eò quòd à rectis dogmatibus recessit: & quæ prius multotiens dili- gere videbatur, hæc demum diuersis lustrationibus aufu- git, simulans sequi sanctas quatuor synodos (trecentorũ videlicet decem & octo patrum in Nicæa, & centum quin- quaginta in hac felici ciuitate, & in Epheso primò con- gregatorum ducentorum, & sexcentorum triginta venci- rabilium patrum in Chalcedona.) At quid nec dogmata

hæc consti- tutio sumpta est ex Iuliano *constit. 38.* In indice Regi- nae apud Cur- ita conceptus est hic titu- lus De appella- tionibus quinque pro- uinciarum. quinque, in- quam, putã Scythiæ, My- siæ, Caræ, Cycladum (quarum ca- pud Rhodus) Cypri. adde Nouel. 50. j. eo. quæ apud Scrimg. quo- que extat. Scripta est hæc constitu- tio ad Bonum quæstorẽ ex- ercitus, quæ Procopius i. de bello Persi- co desinit *χο- πρυδων τῆς τῆς σπαρωεδῆς δαδωνς.* No- uel. 50. quæ tẽpore prior est, cuiq; hæc derogat. Ali- us fuit quæ- stor palatij de quo dictũ est supra. Lampadari- orũ sit mētio in l. Nr. C. de diuers. off. lib. XII. sed alio fortè sensu. quibus sin- guli erant præ- fides adtri- buti. quarum ca- pud Rhodus. De præside Cycladũ est lex 4. C. de ma- nularijs & Nouel. 163. De episco- pis regrada- tis *Index Re- ginae apud Cur.* Interim nota duo es- se pœnarum ecclesiastica- rum genera, *καταλειπον* episcoporum: *αφεισμων* plebeiorũ & monachorũ. *in pr. j. adde Euagr. 4. c. 11. c. 35. c. 1. §. 1. j. c. 2. j. c. 3. j.* Anthimus Constantino pol. episc. de- ponitur.

sequi, nec nostram clementiam & condescensum, quem propter ipsius salutem habebamus, suscipere voluit, neque ipse abdicare auctores impiorum dogmatum, qui prius a sanctis synodis expulsi fuerant, sed putavit oportere secum ipsum & in aequali ducere & condemnatos & condemnatores. Nam semel alienis a sanctissima ecclesia intellectibus mancipatus, & a rectis dogmatibus alienatus, merito ad ipsorum rectitudinem reuerti non valuit, etiam ad haec inuitatus a nobis & directus, qui omni studio visum ad ipsius salutem.

C A P. I.

Propter haec igitur omnia, sententiam depositionis in ipsum a sancta synodo factam occasione non liciti neque a sanctis canonibus approbati raptus sacramentum huius regiae urbis, & auersionis a rectis & veris dogmatibus cyriam propriam nostrum facit imperi-

10 vel ratam, Cyriam, & contra istum praesentem scribit legem. Interdictionis propriae, & ei commorari in hac felici ciuitate & eius ira dicitur, ut districtu, ac in quacumque alia insigni ciuitate, sancien-

20 apud Paulum, res in quiete esse, & eos diligere, quibus se ipsum dignè Abba, pater. supposuit, & non aliquibus communicare, neque eos imbuere in perditionem interdictorum dogmatum. 1 ¶ Nec vti que extra imperialem confirmationem relinquimus

30 sententiam iuste contra Seuerum latam, ac ex omnibus (vt ita dicamus) pontificalibus & patriarchalibus (vna cum monachicis consensibus) prouenientem sedibus, & anathematismum ipsi inferentem, qui prius contra sacras functiones, accipiendò sedem sanctissimae ecclesiae Theopolitanorum, sic vniuersa conturbauit, sicque accumulatas turbationes fecit, quod commune quoddam ac abominabile bellum sanctissimis ecclesijs adinuicem immitteret. Et hoc & a sceptris quae ante nos fuerunt contra ipsum scriptum erat, variis dogmatum & a rectitudine alienatis intellectibus ac blasphemis usum fuisse, ac vniuersa conturbasse, & illum quemcumque errorem abominabilem haeresiarum & iniquorum dogmatum recipe-

40 re, Nestorij dicimus & Eutythis, & cum vterque horum praceptorum contrarij quodammodo adinuicem esse videantur, ad vnum verò impietatis finem inferant, etiam illorum diuulgatos sermones, cum in vnum formauisse. duobus enim existentibus dogmatibus adinuicem repugnantibus, quorum vtrumque similiter ad animae perditionem adducit, Nestorij videlicet & Eutythis (quemadmodum dicendo narrauimus) quae ex Arianorum & Apollinarij contagione consistunt, ipse paradoxum quid perpessus, in vtrumque similiter incidit: & ibi quidem hoc, ibi quidem illud mittendo, seipsum & sermones suos visus est constituisse commune receptaculum tantorum delictorum. 2 ¶ Sit itaque & ipse sub praedicto anathematismo, quem vniuersus patriarchalis, pontificalis, ac monachicus nostrae (vt ita dicamus) politicae ceteris, iuste in ipsum induxit, de Theopolitana quidem ecclesia eiectus, ideo quod thronus de illa ipsi remouit, eo quod ipsius principatum recte non acceperat, sed adhuc viuente eo & in sanctissimis ecclesijs commorante, qui ante ipsum sacerdotium habebat, & propter eum qui post ipsum fuit, de sacerdotio exciderat. Nec verò vsque adhuc stetit, sed etiam sub communi orthodoxa ac catholica ecclesiae anathematismo factus multis libris blasphemis, & abominationibus nobis politiam impleuit, quare vniuersis interdicimus, aliquid de libris ipsius possideri. Et sicut non licet Nestorij libros scribere vel possidere, (quia praedecessoribus nostris imperatoribus in suis constitutionibus visum est statuere similia his quae dicta & scripta sunt a Porphyrio in Christianos) sic nec dicta & scripta Seueri maneat penes aliquem Christianum, sed sint profana & aliena ab ecclesia catholica, igneque comburantur a possidentibus, nisi qui ipsa habent, velint periculum pati. A nemine ergo scribantur neque ad pulchritudinem neque ad velocitatem scribentium, sciendo quia amputatio manus, his qui scripta eius scripserint, poena erit. Neque enim volumus in futuro tempore ex illis blasphemiam protrahi. 3 ¶ Similiter autem & huic interdicimus omnino regiam ciuitatem ingredi, aut districtum eius, nec aliquam aliam de insignibus, sed in aliqua solitudine & in silentio sedere, & non corrumpere ceteros, neque in blasphemiam ipsos adducere, & non semper aliquid noui inuenire contra vera dogmata, per quod rursus nobis conturbare sanctissimas ecclesias festinet.

50 Seuerus episcopus Theopolitane deponitur.

1.6. §. 1. C. de haeret.

1. d. l. 6. l. 3. §. 1. C. de summa trinit.

Suidas in Orogene.

Cap. II.

10 Sed nec Petrum episcopum Apameae & simul depositum, & simul ab ipsis a quibus Seuerus, sub praedicto anathematismo factum, imperium admittit, sed sint propria contra ipsum sententia. Et qui sub communi anathematismo ordinatus est, sub ipso esto: & sententia sanctissimorum pontificum, quae ipsum praue nit, firma permaneto. Neque verò permittimus illi hanc regiam urbem habitare, aut ipsius districtum, vel aliquam de insignibus, sed quorum securus est errorem, horum imitetur dictam quam longissimè abscedens, & occultans seipsum. Nam talibus occultari quam videri vtilius est. ignoti etenim existentes, se ipsos laedunt solos: publicantes verò sua dogmata, multis ex simplicioribus occasionem perditionis praebent, quod nullo modo fieri in Christiano ouili Dei & orthodoxo populo iustum est, neque ab imperio permillum est.

Cap. III.

20 Quoniam verò & Zoaram dignè penitus iudicatum sub anathematismo esse reuerendissimi & qui iusta iudicant episcopi, (cum parua quaedam talium malorum interpositio sit) & in quibus de honestate est, omnia videlicet comprehendendo ex memoria quadam abundanti, sit & Zoara interpositio quaedam parua huius malae partis, (Anthimi dicimus & Seueri ac Petri) ordinaturque & ipse inter anathematizatos, sacra sententia ipsum deferentem, quam propriam & ipsam in se ipsa extentem, adhuc magis cyrioteran imperium facit, & hunc de hac regia vrbe & eius districtu abijcit, & habitationem in alijs ciuitatibus ipsi omnino interdicit. Itaque cum illis solis habitet & consulat, qui a nobis antè memorati sunt, qui similia quae blasphemant, similia patiuntur, & similiter in exilio ponuntur. Si quid verò aliud in sententia sanctissimorum episcoporum continetur quae praedictos deponit & anathematizat, hoc firmiter ponimus & diutius, ac imperialibus nostris legibus ipsum corroboramus, ac si ab imperio ipso prouenisset. Si verò aliquis ipsorum deprehendatur de cetero facere aliquid praeter constituta, sciat incidisse in legibus imperialibus, quae minores poenas declinantes, ad maiores immittunt indignationes. 1 ¶ Interdicimus autem & omnibus conantibus catholicam Dei ecclesiam diuellere, (sive secundum Nestorij haeretici doctrinam, sive secundum insensatam Eutythis traditionem, sive secundum blasphemiam Seueri, qui & similia illis intellexit, aut eorum qui illos sequuntur) seditionem immittere sanctissimis ecclesijs, & loqui aliquid de fide: sed sancimus quemlibet talium silentium ducere, & non conuocare aliquos ad se, neque accedentes recipere aut parabaptizare audere, aut sacramunionem sordidare, & ipsam aliquibus tradere, aut interdictas doctrinas exponere siue in hac nostra regia, siue in alia: sed omne supportare periculum si quid tale faciet. 2 ¶ Interdicimus etiam omnibus ab ipsis Abijci ergo ipsos sancimus de ciuitatibus ab ipsis concitatis, scientes poenas iam contentas in nostris diuinis constitutionibus, quae & domos ipsas in quibus tale quid fit, & campos ex quibus nutrimenta praebentur, sanctissimis ecclesijs assignant, & a possidentibus auferunt, quia detrimenti causa fit simplicioribus, sub sanctissimis verò & orthodoxis ecclesijs haec iuste ducunt esse. 3 ¶ Haec pro communi pace sanctissimarum ecclesiarum statuimus, haec sententiamus, sequentes sanctorum patrum dogmata, vt omne sacerdotium imperturbatum de cetero nobis permaneat. Quo in pace seruato, reliqua nobis exuberabit politia, desuper pacem habens, quam omnibus magnus Deus & Saluator noster Iesus Christus Trinitatis vnus, vnigenitus Dei filius praedicat ac donat his qui syncerè ipsum & verè glorificare ac adorare digni habitusunt.

EPILOGVS.

80 Custodiat itaque beatitudo tua, quae rectè adnotata sunt, & mittat ipsa per suas Deo dilectas literas omnibus sanctissimis metropolitibus sub ipsa existentibus, quorum cuiuslibet cura erit ipsa manifesta facere sanctissimis ecclesijs sub ipsis ordinatis, vt neminem ex omnibus lateant quae sacerdotio visa sunt, & ab imperio confirmata. Diuina subscriptio. Diuinitas te seruet per multos annos sancte ac religiose pater. Data octauo Id. Aug. Constantin. post consulatum Bilis. V. C. k.

DE

Petrus Episcopus Apameae & simul depositus, & simul ab ipsis a quibus Seuerus, sub praedicto anathematismo factum, imperium admittit, sed sint propria contra ipsum sententia.

Zoaras deponitur. Syria erat, parabaptizans, & rebaptizans, & similia illis intellexit, aut eorum qui illos sequuntur) seditionem immittere sanctissimis ecclesijs, & loqui aliquid de fide: sed sancimus quemlibet talium silentium ducere, & non conuocare aliquos ad se, neque accedentes recipere aut parabaptizare audere, aut sacramunionem sordidare, & ipsam aliquibus tradere, aut interdictas doctrinas exponere siue in hac nostra regia, siue in alia: sed omne supportare periculum si quid tale faciet.

de ea alibi dixi Nov. 14. Nou. 58.

1. imperatoris. XVII. Halo and. August. Scrim. anno 536.

DE OFFICINIS SIVE TABERNIS

Constantinopolitanae vrbis: & vt mille tantum & centum officinae sacrosanctae maioris ecclesiae excusentur: omnes reliquae, ad quemcunque dominum pertineant, consueta obeant munia.

Tit. XXII.

NOVELL. CONST. XLIII.

In nomine domini Iesu Christi Dei nostri. Imperator Caesar Flavius Iustinianus, Alemanicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Lazicus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, pius, felix, gloriosus, victor, triumphator, nunquam non colendus, Augustus, Longino praefecto vrbis.

PRAEFATIO.

NONIAM potentiae nostrae subditi nostri siue viuant, siue moriantur, cura sunt: ne vel graues ipsis sepulturae, vel defuncti cognatis damnosae existant, propterea & haec, quae eorum sepulturam concernunt, quo conuenit modo, disposuimus. Et quia tam diuae memoriae Constantianae imperatricis nostrae vrbis conditor, quam etiam pietissimus princeps Anastasius, lecticiorum seu decanorum (vt vocatur) numerum ad certam mensuram redegerunt, mille & centum tantummodo decanis, totidemque officinis definitis, vt nullo haec vnquam tempore augmentum reciperent: propterea sane cupientes vt numerus eorum quos ex vnoquoque collegio conuenit esse lecticarios, diuae memoriae Anastasij formulae subiaceat, firma ea & fixa manere volumus. Caterum quia adentes nos almae huius & regiae nostrae vrbis collegiati, quorum excellenter & praeter ceteris curam gerimus, potentiam nostram edocuerunt, magnam & intolerandam se necessitatem sustinere.

Not. xi. c. 2. Sacrosanctam etenim maiorem ecclesiam centum & seu muneribus, & intrinsecus, quas oppido quam libenter illi concedant, eo quod ad peragendas in commune omnium hominum exequias & hoc iure, as proficiant: sed cetera se onera ferre non posse. Nam possidentur cum plurima in alma hac vrbe diuersarum mercium & etiam hodie negotiationum officinae tabernaeque existant, non haec a sacerdotibus solas (nempe centum & mille) officinas praedictis publicis Mahumetae munij obeundis exemptas esse, sed etiam multas sacrosanctas ecclesias, multa sacra hospitalia, monasteria, & alias sacras aedes, quarum pleraeque prius haereticis mancipatae, deinde ad orthodoxam fidem reuersae sunt, multas quoque regias domus, & insuper magistratum, ac senatum, & illustrium, & cubiculariorum a praestatione aut adde ca. i. veftigialium eximi, harumque dominos peculiatem sibi exinde redditum comparare, & oblatere rempublicam, exemptionum multitudine rem ipsam angustis admodum terminis concludente, vt paucissimi existant qui publica agnoscant & sustineant munia, & priores contributiones aliquoties in triplo & quadruplo, hoc tempore etiam decuplo maiores factae sunt: quanquam diuus princeps Anastasius in statuta ab ipso formula nulli omnino alij immunitatem concedat praeter centum & mille officinas, quae per causam exequiarum sacrosanctae maioris ecclesiae attributae sunt: Ea propter & nos putauimus, tum proceribus nostris & insuper beatissima huius almae vrbis archiepiscopo id negotij dandum, vt certo loco conuenirent, & rem ipsam examinarent, atque placita ad nos sua referrent, tum ad excellentiam tuam praesenti vtendum lege, confirmantes ea quae Anastasio pietissimo in hoc principi placuerunt.

Nam ex earum redditum sumptuum sum sibi habent Leo Nouel. 12. Officinae ecclesiasticae ad haereticos pertinentes, orthodoxorum factae.

Cap. I. ET sancimus, vt centum quidem illae & mille officinae, sacrosanctae maioris ecclesiae occasione decanorum, siue lecticiorum, & ad peragendas defunctorum exequias deputatae, omnibus modis integro numero & omni praestatione liberae conferentur: praeter ipsam nulla alia queunte decanum exigere, siue ex haereticis recepta, siue quacunque sacrosancta ecclesia. Sed quod nuper constituimus, valeat, & octingentae quidem officinae corpora praesentent, trecentae

autem in exactione pecuniarum consistant. nam quod exinde corradiatur, ad quid proficere conueniat, sacra iam nostra pragmatica forma disposuit. Semperque, quod intercidit, restauretur. at qua ratione fieri debeat restauratio, satis per Anastasij pia memoriae iussiones expressum est. Haec igitur vt immunes & ab omni vectigali mancant exemptae, sancimus: neque his ipsis officinis, neque vectigalia imperantibus collegijs, quae istas praesentent, quidquam damni sustinentibus, aut vltos titulos agnoscentibus. Caterae vero omnes huius almae vrbis quatuordecim regionum officinae, siue sacrosanctae alicuius sint ecclesiae, siue hospitalium, siue monasteriorum, siue orphanotrophiorum, siue ptochiorum, siue alterius cuiuscunque domini, siue regiarum domum, siue aliquorum magistratum, ampla, media, minimaue officia administrantium, siue gloriosissimorum senatorum, siue magnificentissimorum illustrium, siue ue spectabilium cubiculariorum, siue aliquorum militum adscriptorum: haec inquam omnes publica ipsis imposita praesentent vectigalia, & omnia alia tum faciunt, tum impleant, quemadmodum quemque in suo collegio facere aequum est, semperque per collegij praefectos in publicis cum persoluant: nomine queunte ea de causa inniti priuilegijs, aut eiusmodi alia vt excusatione. Neque enim sustinemus aliorum onus ad alios deferri, aut tam immitem proponere formulam, vt quotidie vectigalia augeantur, & (quemadmodum edocti sumus) quadruplo, aut quincuplo, adeoque etiam decuplo maiora irrogentur: cum nihil tam magno studio, tam serio affectemus, quam ne nouo quisquam vectigali oneretur. Nouum autem fuerit non tantum vrbe in quod nunc primum impositum est, sed etiam quod prius modum excedit. Sed eadem conditione ac forma omnes sunt, & sacra haec nostra pragmatica formula (quam legem etiam appellare licuerit) contra omnes communis esto, vt omnibus largiatur quo molestia mouerentur vacent. Neque enim facile eam quis aegre tulerit, si neminem alium praeterea exemptum intueatur: nisi quod in centum & mille officinis exequiarum defunctorum ratio habeatur, quae maxime communis est omnibus, & ex aequo vniuersis pariata hominibus. Si qua vectigalis vero conetur excusatione aliqua vt, & se ipsum a praestanda alleuiare contributione, & aut non committere quo magis ab inquilinis suis exigatur, aut praestare etiam patrocinium, siue militare siue civile, siue ecclesiasticum, siue quodcumque tandem: in vniuersum officinae dominio excidit, estoque ipsis publicae, toti addictae collegio. Eo enim pacto & cautio res erunt, & verita non attentabunt. Porro si minuta & pariter in omnes vectigalia distribuatur: non vniuersum, vel solum paululum erit quod praestitum fuerit, sed etiam tantum moderatius, leuius, tolerabilius, faciliusve quod confertur, existet, quanto a pluribus colligitur. An vero non multo absurdissimum fuerit, homines proprijs laborantes manibus, & vxores ac liberos alentes, & reliqua denique vitae necessaria inde acquirere satagentes, etiamnum maioribus onerare vectigalibus, & quantum plures inter alleuiatas referuntur, tanto etiam maiores exinde laesiones oboriri? idque onus infinitum sit, neque possit vllum habere terminum. Haec nos omnia prohibentes, sacram hanc pragmaticam formam proponimus, amissionis penam similiter omnibus ordine subditis interminantes, si ex quoquo collegio imperitantes solita illa & ab initio statuta vectigalia percipere prohibuerint, aut vectigalia conentur in pensiones priuatas conuertere: sed quisque pro se quidem pensionum illatione perfruitor, officinas autem seu tabernas solito receptoque more contributiones agnoscere concedit. Quemadmodum enim quisque pro se rebus suis prospicit: ita & nos necesse est ei quod ampla & regiae huic vrbi expedit & confert, nutanti quodammodo & iam lapsuro manus porrigere. neque enim aliter, quae publice expediunt, progressus habitura sint, quam si ratione, qui id habentis ferre coacti sunt, liberentur.

Totidem regiones erant Romae, nepe quatuordecim. binis singulae cohortes adtributa. h. 3. ff. de off. praefec. vig. potest etiam id non inre commode re ferri ad eas re. Neque enim d. 3. ff. de offic. praefec. vrb. co sensu. Licet re nimirum praefecti interdici cere non tan tum vrbe in tegra, sed & eius aliqua re gione, siue ma (quam legem etiam appellare licuerit) contra omnes molestia mouerentur vacent. Neque enim facile eam quis aegre tulerit, si neminem alium praeterea exemptum intueatur: nisi quod in centum & mille officinis exequiarum defunctorum ratio habeatur, quae maxime communis est omnibus, & ex aequo vniuersis pariata hominibus. Si qua vectigalis vero conetur excusatione aliqua vt, & se ipsum a praestanda alleuiare contributione, & aut non committere quo magis ab inquilinis suis exigatur, aut praestare etiam patrocinium, siue militare siue civile, siue ecclesiasticum, siue quodcumque tandem: in vniuersum officinae dominio excidit, estoque ipsis publicae, toti addictae collegio. Eo enim pacto & cautio res erunt, & verita non attentabunt. Porro si minuta & pariter in omnes vectigalia distribuatur: non vniuersum, vel solum paululum erit quod praestitum fuerit, sed etiam tantum moderatius, leuius, tolerabilius, faciliusve quod confertur, existet, quanto a pluribus colligitur. An vero non multo absurdissimum fuerit, homines proprijs laborantes manibus, & vxores ac liberos alentes, & reliqua denique vitae necessaria inde acquirere satagentes, etiamnum maioribus onerare vectigalibus, & quantum plures inter alleuiatas referuntur, tanto etiam maiores exinde laesiones oboriri? idque onus infinitum sit, neque possit vllum habere terminum. Haec nos omnia prohibentes, sacram hanc pragmaticam formam proponimus, amissionis penam similiter omnibus ordine subditis interminantes, si ex quoquo collegio imperitantes solita illa & ab initio statuta vectigalia percipere prohibuerint, aut vectigalia conentur in pensiones priuatas conuertere: sed quisque pro se quidem pensionum illatione perfruitor, officinas autem seu tabernas solito receptoque more contributiones agnoscere concedit. Quemadmodum enim quisque pro se rebus suis prospicit: ita & nos necesse est ei quod ampla & regiae huic vrbi expedit & confert, nutanti quodammodo & iam lapsuro manus porrigere. neque enim aliter, quae publice expediunt, progressus habitura sint, quam si ratione, qui id habentis ferre coacti sunt, liberentur.

Epilogus. Quae igitur nobis placuerunt, & sacra hac exprimentur lege, ea excellentia tua, immo non ipsa tantum custodias, sed & quicumque post te idem officium suscepturi sunt, & obtemperans tibi cohors, iam inde in omnem reliquum tempus custodiet. Datum XV. Kal. Iun. Cof. post Bilif. V. Cons. anno I. Scrimg. Datum VI. Kal. Iun. &c. Iul. Fff 4

Novell. 59. cap. 1. in pr. s. cod.

i. vispelliones ac fossarios.

Datum XV. Kal. Iun. Cof. post Bilif. V. Cons. anno I. Scrimg. Datum VI. Kal. Iun. &c. Iul.

ἀπεὶ συμ-
βολαίων
φωνήσιν
συμ-
βολίων 22.
Eclog. 2. De
tabellionib⁹
& eorum fide
Iulian. consli.
40. Porro tab-
belliones
sunt publici
cōtractuum
l. 14. §. 2. Cod.
de sacros. eccl.
leg. 17. Cod. de
fide instrum.
leg. 2. Cod. de
Eunuch. l. 1.
Cod. Si nemo
ad suum patr.
& testamen-
torū prescri-
ptores l. 24.
Co. de testam.
Eorum in-
strumenta
ἀγορεύει
Novel. 73. ad
de l. 21. Co. de
falsi. l. 15. Co. de
decurionib. l. j.
de tabularij
ἀγορεύει, νο-
μοιοι.
ἡ πρωτόκο-
λα.

DE TABELLIONIBVS ET VT
protocola dimittant in chartis.
Tit. XXIII.
NOVELL. CONST. XLIII.
Imp. Iustinianus August. Ioanni præfecto
prætorio, iterum exconsuli
& patricio.

P R Æ F A T I O.

ITEM paulo antè audiuius præsentī legi
præbentem occasionem. Ex persona quidem
mulieris cuiusdam ferebatur documentum,
litteras quidem eius non habens, (erat enim
natura ignara) completum autem à tabellione
& tabulario, subscriptionem eius habens, & testium ostendens
præsentiam. deinde dum quædam dubitatio super eo fie-
ret muliere dicente non esse à se delegata quæ charta
loquebatur: qui litem audiebat, quærebat à tabellione
cognoscere negotij veritatem: denique tabellionem de-
duxit: at ille litteras recognoscere dixit completionis
tabellionis, non tamen nosse aliquid horum quæ secu-
ta sunt, nec enim sibi ab initio penitus delegata, sed com-
mississe cuidam suorum hoc facere: neque postea venisse
ad completionem, sed rursus alij hoc commississe. & is
quidem qui affuit completioni, venit, nihil nec ipse di-
cens se nosse. etenim neque scriptor fuit documenti: sed
solū docuit quia præsentē se hoc dimissum sit. nec cui ab
initio delegatum est, inuentus est: unde nisi per testes iu-
dex valuisse agnoscere causam purè, periculum patieba-
tur, vndiq; cadente negotij notitia. Et illud quidem com-
petentem meruit examinationem atq; decretum.

Cap. i.

Nos autem credimus oportere vniuersis auxiliari, &
communem in omnibus facere legem: quatenus
præpositis operi tabellionum, ipsis per se omnibus
modis iniungatur documentum, vt dum dimittitur,
lum, non est interfit: & non aliter imponatur chartæ completio, nisi
maior & re- hæc gerantur: vt habeant vnde sciant negotium: & inter-
gia charta, rogati à iudicibus, possint quæ subsecuta sunt cognosce-
nec est sche- re, & respondere, maxime quando litteras sunt ignoran-
da negligentes qui hæc iniungunt: quibus facilis est & inconu-
nitiu scripta. cibilis denegatio horum, quæ pro veritate secuta sunt.
Nō est exem- i. Vt ergo omnia hæc prohibeamus, propterea præsen-
plar formu- tem conscripsimus legem: & hæc custodiri modis omni-
larū, quo ta- bus volumus à tabellionibus, siue in ipsa scilicet ci-
belliones vti uitate, siue in prouincijs sint: scientibus, quia si præter
solēt: sed bre- hæc aliquid egerint, cadent omnino ijs quæ vocantur
uis adnota- stationibus: & qui ab eis dirigitur ad iniungendum
tio, quæ de- documentum, & interest, ipse dominus super stationis
clarabat quo auctoritate erit, & mutabitur causa: & ille quidem de
Comite lar- cetero hoc obtinebit officium in statione, quale qui in
gitionū (sub
cuius cura erant chartarum) quo tempore & à quo præparatæ fuissent
chartæ. Ex eo arguebantur sæpe falsitates, qua ratione Cuiacius refert
Lutetia accidisse, vt Senatus suspectum chirographum arguerit, ex die
in eo adscripto, quo nondum eius notæ (Galli, la marque) charta vlla e-
rat in rerum natura. Et hac ratione vetat Iustinianus ex chartis abscin-
di protocolla, Instrumenta in alijs chartis scribi, quam in his quæ pro-
tocolla habeant Iulian. numer. 175. §. cap. 2. mss. eod. in instrumen-
tis, index regina apud Cuiacium. d. συμβολαίων. nō per scriptum eius
manu. Alius est συμβολαίων ἀγορεύει τὰ ταβυλαίων. Instrumentum
enim hic profertur completum à tabellione, subscriptum à mulie-
re tabularij manu vt Nouell. septuagesima tertia. ἀγορεύει, id est, mu-
lieris. ἀπιταχθέντα id est, demandata. ἡ γὰρ id est, in iudicium
deduxit. ἀληθώς τὸ συμβολαίον, id est, perfecti instrumenti. id est,
Tabellio fatebatur se nosse instrumentum completum esse, se tamen
ignorare quid inter contrahentes postremo conuenisset neque enim se
integrum instrumenti initium conscripsisse, sed eius compositionem
demandasse suorum alicui, id est, discipulo ac ministro: vel se alteri eius-
dem instrumenti completionem commississe l. 17. Cod. de fide instrum.
sensus est, Cui libet contractui tabellionem ipsum per se præesse & in-
teresse debere. Interesse, inquam, ab initio ad finem vsq; nec ante com-
plementum instrumento adponere quam norit τὴν ὑπόθεσιν id est, nego-
tium de quo agitur. id est, tunc maxime cum contrahentes litteras
ignorant. Hinc colligunt, esse de instrumenti substantia, vt tabellarius
de eo conficiendo sit rogatus: alias non præsumi rogatum. Idque putat
Rolandus à Valle motus communi interpretum opinione i. consil. 38.
nu. 4. §. i. consil. 44. num. 25. 32. 33. 43. i. inuhere. τὸ ἢ τὸ ἀπιταχθέντα τὸ
συμβολαίον ad perficiendum instrumentum. Pœna tabellionis qui
per discipulum aut exceptorem siue notarium, non per se instrumenta
format, stationis amissio.

ca primatum tenebat: ille verò cadet ea: aut vnus erit mi-
nistrantium illi: quoniam ille quidem dedignatus est hoc
agere, quod erat concessum ei: ille verò secundum illius
voluntatem hoc egerit, propterea nos hanc intulimus e-
is pœnam, vt optimi fiant circa documenta, & iusti, &
cautiores, & non propter suam requiem & delicias cor-
rumpant alienas vitas. 2. Si verò indignus sit fortè po-
tèstatem in stationibus suscipere is cui documentum ex-
tra ea quæ à nobis disposita sunt per præsentem legem
iniungitur, tabellio quidem cadat omnibus modis hac
causa: alter verò pro eo constituitur: nihil omnino dam-
nificando ex hoc stationis domino quicunq; fuerit ex-
traneorum, & non ipse tabellio, neque cadente lucris ex-
inde venientibus: sed illo solo qui talia perpetravit, & de-
dignatus est suum complere opus, primatu cadente: om-
nibus quidem alijs super stationis iure integris dominis
eius ab ipsis tabellionibus qui talia peccauerunt, seruan-
dis. 3. Et non fingant tabelliones occasiones, per ægri-
tudinem fortè discedentes, aut occupationes huiusmo-
di: licebit enim eis, si quid tale fuerit, euocare eos qui
contrahunt, & per se causam complere. proinde hæc qua
contingunt raro, non impedimentum facient vniuersis,
eo quòd nihil inter homines sic est indubitatum, vt nō
possit licet aliquid sit valde iustissimum) tamen suscipere
quandam sollicitam dubitationem, sed nec quæstus co-
rum minores fieri per hoc, propter contrahentium fre-
quentiam occasionem habentes: cum melius sit pauca
agere cautè, quàm multis interesse periculosè. 4. Vt
tamen non vehementer eis dura lex esse videatur: nos
conijcientes humanam naturam, mediocres etiam eis
leges nostras ponimus. propter tales enim eorum fortè
dubitaciones damus eis licentiam singulis vnus ad hoc
constituere (gestis apud clarissimum magistrum census
scilicet civitatis solenniter celebratis) & licenti-
am ei dare vt delegentur ei ab ijs qui veniunt ad eius sta-
tionem & documenta: & dimissis eis interesse: & nulli
omnino alteri in statione existenti, licentiam esse, vt aut
delegetur ei initium, aut eum dimittuntur, interfit: nisi
tabellioni qui auctoritatem habet, aut qui ab eo ad hoc
statutus est. Si verò præter hoc fiat, & alter delegetur: tunc
subiacet pœnæ tabellio, qui auctoritatem habet à nobis
dudum definitam: ipsis tamen documentis propter vtili-
tatem contrahentium non infirmandis. Nouimus enim
quia legis metu de cætero & ipsi custodient quæ à nobis
decreta sunt, & documenta sub cautela facient.

Vt tabelliones in protocollo describant, idq;
cum die & consule.

Cap. II.

Illud quoq; præsentī adiicimus legi, vt tabelliones non
in alia charta pura scribant documenta, nisi in illa quæ
in initio (quod vocatur protocollum) per tempora
gloriosissimi comitis sacrarum nostrarum largitionum
habeat appellationem, & tempus quo charta facta est,
& quæcunq; in talibus scribuntur: & vt protocollum non
incidant, sed insertum relinquunt: nouimus enim mul-
tas falsitates ex talibus chartis ostensas & prius, & nunc:
ideoque licet aliqua sit charta (nam & hoc sancimus) ha-
bens protocollum non ita conscriptum, sed aliam quan-
dam scripturam gerens, neq; illam suscipiant, tanquam
adulteram, & ad talia non oportunam, sed in sola tali
charta qualem dudum diximus, documenta scribant. Hæc
itaq; quæ de qualitate talium chartarum à nobis decre-
ta sunt, & de incisione eorum quæ vocantur protocolla,
& valere in hac scilicet civitate volumus, vbi
plurima quidem cōtrahentium multitudo, multa quoq;
chartarum abundantia est, & licet legali modo interesse
negotij, & non dare occasionem quibusdam falsitatem
committere, cui se obnoxios existere demonstrabunt, qui
præter hæc aliquid agere præsumperint.

¶ Cuiac. hic. in prouincijs verò apud defensores ciuitatum. sensus
est, Substitutus tabellionis, mandato contrahentium instrumentum
posse complere in sua statione, posse etiam eiusdem instrumenti com-
plemento interesse. ἀπολομένους παραγινέσθαι id est, qui absolu-
dis interessent. de eo iam dictum est. Solent tabelliones contra-
ctus primo referre in schedam deinde in mundum redigere: in mun-
dum, id est, in chartam puram χάρτιν κατὰ τὸν Hieronymus aduersus
Rufinum, Schedulis nondum ad purum digestis. Protocollum quid
est dixi in epigraphe huius tituli. Protocollis continetur nomen
Comitis largitionum & tempus quo charta facta est. Iulian. hic nu. 175.
Cur id iubeatur dixi in epigraphe §. eod. non idem est in primo ca-
pite huius Nouellæ.

Interdum
alius est sta-
tionis domi-
nus, alius ta-
bellio.
Tabellio, li-
cet ægrotus,
per substitu-
tum instrum-
entum for-
mare nō po-
test: sed ad se
cōtracturos
euocare de-
bet, & ab eis
causam inte-
gram audire.
Possit etiam
colligere, nō
ideo instru-
mentum re-
probati q̄
confectū fue-
rit à tabellio-
ne ægrotato.
leg. 3. 4. 5.
§. de legib.
nihil ita
certum est, vt
nō possit con-
trouerti, deq;
eo quodam-
modo dubi-
tari.
Vtilius est
pauca tuto
agere, quàm
multa cum
periculo.
id est, oculis
coniectis in-
tuentem pro-
prietatem hu-
manam na-
turam.
i. æquabiles
συμμέτρους.
Licet tabel-
lioni adiuto-
rem & substi-
tutum habere,
& per
eum contra-
ctus formare
absolueret;
partibus: in
statione ta-
men.
Posterior æ-
tas hunc ma-
gistratum γε-
νικόν appella-
uit, auctore
Leone 44. &
Suida: vt &
plurima quidem
cōtrahentium multitudo, multa quoq;
locum ipsum
quo acta & in-
sinuationes
hiebat. quod
& Cedrius
ταξείδιον.

EPILOGVS.

Quae igitur placuerunt nobis, & per hanc sanctam declarata sunt legem, tua celsitudo operi effectuique tradere festinet, Dat. XIX. Kalend. Septembr. Constant. post Bilif. V. C. Coll. anno II.

VT NON LIBERENTVR CURIALI

XVI. Scri. Julian. i. anno 537. De Iudaeis & Samaritanis & haereticis curialibus Julia. constit. 41. De decurionibus haereticis qui aduersus orthodoxos testimonium exhibere possunt, Index Reginae apud Cuiac. Bel. & Titius Scribae.

fortuna Iudaei, nec Samaritani, aut haeretici, occasione eorum religionis, sed curialibus quidem functionibus subiaceant, priuilegijs vero curialium non fruantur. postquam vero eos contra orthodoxos quod subiaceant curiali fortunae, testimonium perhibere, ut qui & pro orthodoxa politia recte testimonium perhibeant.

Tit. XXIII.

NOVELLA CONST. XLV.

Idem Imp. Iohanni P. P. iterum ex consuli & patricio.

PRAEFATIO.

ERBVM quoddam nobis tua retulit eminentia, quosdam inter curiales esse Iudaeos forte, aut Samaritanos, aut Montanistas, aut aliter respuendos homines, quos nondum hactenus recta & immaculata fides illuxit, sed & in tenebris sedent, animis vera non sentientes sacramenta: & quoniam haereticos odio habemus, putant per illam occasionem libere curialium esse functionum, & quae competunt his, declinare. Nos igitur mirati sumus, si sapientia & acumen tuum tales eorum pertulit rationes, & non repente talia dicentes dilacerasti. Si enim homines quidam sunt qui quidem putant propter nouissimam absurditatem illa facit lex 4. l. promereri se praemia quae solis maximis dignitatibus reueruimus, quis non eorum habeat exosam inuerecundiam & stultitiam? Quapropter curiam exerceant huiusmodi homines, & nimis ingemiscentes, & curialibus functionibus, sicut etiam officialibus, ut dudum sancitum est, & nulla religio ab eiusmodi eos excipiat fortuna. (horum enim nihil neque antiquorum qualibet legum, neque Nouellarum dictum est) indigni tamen curiali sint honore, & quoniam leges plurima curialibus praebent priuilegia, & ut non cadantur, neque ad aliam ducantur prouinciam, & alia plurima, horum nullo fruuntur. sed si quid scriptum est de curialibus, quod non confert priuilegium, hoc etiam in his valeat, & compleant corporalia & pecuniaria munera, & nulla ab his eripiat eos lex: honore vero fruuntur nullo, sed sint in turpitudine fortunae, in qua & animam voluit esse. Sic igitur eis de hoc dispositum sit.

Cap. I.

Illud quoque nunciasti dignum quaestione tua natum. Quia enim haereticos testimonium perhibere prohibuimus, quando orthodoxi inter alterutros litigant, additur ad dantes eis per nostram constitutionem, si quidem inter alterutros misceantur illi & litigent, & uterque haereticus sit, actor & reus, posse testimonium perhibere, dignis adiuuicem existentibus & litigantibus, & testimonium perhibentibus: si vero rursus haereticus sit & orthodoxus, contra haereticos quidem etiam valde dari testimonium orthodoxo, aduersus orthodoxum autem nequaquam. orthodoxis quoque existentibus litigatoribus nullum esse penitus accessum illis ad testimonium perhibendum. Docuisti igitur nos quod quidam orthodoxi constituti & ita haereticis coguntur perhibendi testimonij eos qui illi genere iuncti sunt, vel tur onera ciuium aliam aliquo modo eorum sciunt fortunam, & quoniam suam lex eorum suspendit super orthodoxis testimonia, & si priuilegia non sentiant, orthodoxis eodem munere fungentibus attributa. hinc colligunt nonnulli, Haereticos infames esse. at non omnes intestabiles ut in se eodem. Infamis eorum religio, at non eorum testimonium passim respuitur. id est, dignum tibi visum fuisse quod a nobis quaereret. leg. 21. Cod. de haereticis. d. leg. 21. Actore & reo haereticis litigantibus, haereticus testis esse potest, ut hic. Orthodoxo & haeretico litigante, haereticus in haereticum testis esse potest, at non in orthodoxum: pro eodem potest in se, ibi, si vero rursus. Inter solos orthodoxos nullo modo testari potest in se, ibi, si vero rursus. Inter solos nisi orthodoxus refugiat munus curiae. Potest enim eo speciali casu haereticus audiri deponens orthodoxum curialem, aut patre curiali genitum Julian. hic numer. 177. id est, aduersus orthodoxos.

propterea iudices piguisse hoc admittere, cumque in vnum metuunt inuicem, qui huiusmodi dubitant recipere testimonium, primum quidem pro orthodoxis fiunt, (hoc autem leges agere haereticos non prohibent) deinde si existentes curiales, postea contra fortunam reluctantes trahit quisquam ad curiam, & haereticos ad testimonium vocat, quomodo non hoc pro nostra agit republica? ut sit quidem respublica litigans orthodoxa, & maxime ex quo nos Deus dedit imperare: qui autem super hoc testantur, pro orthodoxis perhibeant testimonium. Conuersatio enim nostra recta est, & plena orthodoxa fide, omnia alia haeresi merito constituta sub odio.

EPILOGVS.

Et hoc igitur tua eminentia custodiat, nostram cognoscens mentem, & quod respublicae expedit commemorans, & sciens per omnia, quia illa nobis agere & sancire lege studij est, quaecumque nostrae profunt respublicae. Datum XV. Kalend. Septemb. Constantinopoli, post Consulatum Bilifarij V. C.

i. anno 156.

COLLATIO V.

DE ECCLESIASTICARVM RERVM immobilium alienatione & solutione.

Tit. I.

NOVELLA CONST. XLVI.

Imper. Iustinianus August. Iohanni gloriosissimo sacrorum per Orientem praetorium praefecto iterum ex consuli & patricio.

PRAEFATIO.

Circa leges studium, & alia omnia a nobis ideo quotidie cum labore aguntur, ut utilitatem nostris subiectis inueniamus: quod effusum quidem immensum est, remouentes: quod autem & optimum & meritum, interrogantes. Sape quoque ex studio propter priorem immensitatem etiam ultra mensuram legem constrinximus: ut quod primitus effluebat retinentes, ita aequalitatem de caetero introduceremus. Nuper igitur scriptimus legem de sanctissimis ecclesijs omnibus, & monasterijs, & reliquis venerabilibus domibus, nullam esse eis rerum immobilium alienationis licentiam permittentem. Videbamus enim causam effusam, & paulatim ad alios ecclesiasticas migrantes possessiones, neque pretijs solutis dignis, neque opere inuitabili imminente alienatis: sed etiam contra positas iam leges, decies mille circumuentiones factas. Quo circa primam perimentes viam, omnibus similiter inaccessibilem contra earum facimus circumuentiones. Sed hinc pleraque quidem sanctissimarum ecclesiarum aliarumque venerabilium domuum utilitatem habuerunt possessiones, nullo has minuire praesumentem. Occurrit tamen etiam aliquid difficile: debita enim aut longo tempore constituta, aut etiam postea ex quadam necessitate, & maxime per fiscales occasiones eis accidentia, ad alienationis necessitatem factas perduxerunt domos. mobili enim non extante substantia sufficiente, periclitabantur in nouissimam venire necessitatem harum praesules, neque vendere potentes, neque unde debita soluerent habentes. Sed pro talibus quidem debitis posse pro creditoribus dari possessiones ecclesiasticas, tamen cum compenti subtilitate & obseruatione facienda solutione, iam saepe permisimus: sicut neque palam hoc nostra prius permisimus lege. Si vero non priuatus aliquis est creditor, sed imminet fiscus, & exigit debita, est autem inopia pecuniarum, accipere vero immobilem possessionem impossibile est: fiscum hic relaxare aliquid, subtilitati legis competere iudicauimus. Et si qua necessitas huiusmodi fiat: etiam alienationem sinere per speximus.

Cap. I.

Sancimus igitur, si sanctarum aliqua ecclesiarum aut reliquarum colendarum domuum fiscales debeat fun-

rerum se vel annuarum ciuiliu vel rusticorum mancipiorum Iulian. constit. 3. adde Nouel. 7. 8. & eundem Iulian. constit. 7. & alij contractibus Iulian. constit. 3. additur in editione. Scringeri διγυ τὸν ἐν Κορναρίων ἀόλει 1. ex. ceptis Constantinopolitanis. intelligit Nouel. 7. Epitome Nouel. 7. Causa prohibitionis Nouel. 7.

exinde se.

sensus est, Praedia ecclesiastica (si pecunia & mobilia desunt) priuato creditore in solutum dari: uedi ite posse cum praedibus decerere, ita ut pretium soluat emptor & tributa quae debet ecclesia: nec enim fiscus praedia in solutum accipit.